# ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

## ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

### ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ


**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

# ¨Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα & Συνθήκες Βασιλείας¨


**Φαϊτάκης Θ. Γεώργιος**

**Επιβλέπων Καθηγητής: Δρ. Γαλυφιανάκης Γεώργιος**



**Ηράκλειο Ιούνιος 2021**

Ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Γεώργιο Γαλυφιανάκη για την άριστη συνεργασία που είχαμε κατά την εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας. Με την ουσιαστική, σαφή και άρτια καθοδήγηση που μου παρείχε όλο αυτό το χρονικό διάστημα στάθηκε συνεπής αρωγός σε ό,τι του ζητήθηκε από μέρους μου.

Ιδιαίτερα θέλω να ευχαριστήσω την οικογένειά μου καθώς και τους γονείς μου για την αμέριστη συμπαράστασή τους όλα αυτά τα χρόνια των σπουδών μου.

Στη Σταυρούλα, το Νίκο και το Θεόδωρο

# Περιεχόμενα

**Περίληψη**.....6

**Εισαγωγή** .....9

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1** .....14

**Χρηματοοικονομικό σύστημα και πιστωτικά ιδρύματα**

**Εγχρήματες συναλλαγές και δημιουργία Χρηματοπιστωτικών Αγορών** .....14

**1.1 Εγχρήματες συναλλαγές** .....14

**1.2 Χρηματοοικονομικό Σύστημα** .....15

**1.2.1 Βασικός ρόλος του χρηματοοικονομικού συστήματος** .....15

**1.2.2 Λειτουργίες του Χρηματοοικονομικού συστήματος** .....16

**1.3 Ο ρόλος των εποπτικών αρχών στο Χρηματοοικονομικό σύστημα** ...18

**1.3.1 Εύρυθμη λειτουργία του Χρηματοοικονομικού συστήματος**.....19

**1.3.2 Τραπεζικό σύστημα - Οι Λειτουργίες των Τραπεζών** .....20

**1.3.3 Σύγχρονη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος** .....21

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2** .....23

**2. Βιβλιογραφική Ανασκόπηση** .....23

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3** .....25

**3. Κίνδυνοι Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων – Διαχείριση Τραπεζικών Κινδύνων**....25

**3.1 Τραπεζικοί Κίνδυνοι: Εννοιολογικό Περιεχόμενο & Διακρίσεις** .....25

**3.2 Κατηγορίες Τραπεζικών Κινδύνων** .....26

**3.2.1 Χρηματοοικονομικοί Κίνδυνοι (Financial Risks)** .....26

**3.2.2 Μη χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι** .....37

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4** .....41

**4. Χρηματοπιστωτικές και Οικονομικές Κρίσεις** .....41

**4.1 Χρηματοπιστωτική κρίση του 1929** .....41

**4.2 Οικονομική Κρίση στην Ιαπωνία** .....42

**4.3 Χρηματοπιστωτική κρίση του 2008** .....43

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5** .....48

**5. Κεφαλαιακή Επάρκεια των Πιστωτικών Ιδρυμάτων & Επιτροπή της Βασιλείας** . 48

**5.1 Η επιτροπή της Βασιλείας** .....48

**5.1.1 Σύνθεση της επιτροπής της Βασιλείας** .....48

**5.1.2 Νομική φύση, Λειτουργία & στόχοι της επιτροπής της Βασιλείας .. 49**

**5.2 Βασιλεία I (Basel I) το πρώτο σύμφωνο της Επιτροπής για την Κεφαλαιακή Επάρκεια ……50**

**5.2.1 Πιστωτικός Κίνδυνος και Πρώτο Σύμφωνο (Basel I) της Επιτροπής για την Κεφαλαιακή Επάρκεια ……..50**

**5.2.2 Κίνδυνος Αγοράς - Τροποποίηση του Πρώτου Σύμφωνου (Basel I) της Επιτροπής για την Κεφαλαιακή Επάρκεια ……..55**

**5.2.3 Ελλείψεις του πρώτου συμφώνου της Βασιλείας I (Basel I) ……57**

**5.3 Βασιλεία II (Basel II) το δεύτερο σύμφωνο της Επιτροπής για την Κεφαλαιακή Επάρκεια ……58**

**5.3.1 Σύμφωνο της Βασιλείας II και σημαντικότεροι στόχοι ……59**

**5.3.2 Πρώτος Πυλώνας (Pillar I) – Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις …60**

**5.3.3 Δεύτερος Πυλώνας (Pillar II) – Εποπτεία της Κεφαλαιακής Επάρκειας και των Εσωτερικών Συστημάτων Αξιολόγησης των Πιστωτικών Ιδρυμάτων ……77**

**5.3.4 Τρίτος Πυλώνας (Pillar III) – Αποτελεσματική Πειθαρχία μέσω της Αγοράς και Ενημέρωσης του Κοινού ……..80**

**5.4 Βασιλεία III (Basel III) το τρίτο σύμφωνο της Επιτροπής για την Κεφαλαιακή Επάρκεια ……81**

**5.4.1 Κεφαλαιακή βάση με ενισχυμένη ποιότητα, συνέπεια και διαφάνεια……83**

**5.4.2 Περαιτέρω ενίσχυση του βαθμού κάλυψης των χρηματοοικονομικών κινδύνων ……85**

**5.4.3 Συντελεστές Ρευστότητας ……86**

**5.4.4 Συντελεστής Μόχλευσης ……88**

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ……91**

**6. Διαπιστώσεις – Συμπεράσματα – Προτάσεις ……..91**

**6.1 Διαπιστώσεις από την προσέγγιση της Βασιλείας I,II & III ……91**

**6.2 Συμπεράσματα από την προσέγγιση της Βασιλείας I, II & III ……..93**

**6.3 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα ……..95**

**Βιβλιογραφία ……..96**

**Περίληψη**

Οι μεγάλες χρηματοπιστωτικές και οικονομικές κρίσεις των τελευταίων 100 χρόνων έκαναν επιτακτική την ανάγκη, σε παγκόσμια κλίμακα, της δημιουργίας ενός πλαισίου μέσα στο οποίο να δραστηριοποιούνται και να αναπτύσσονται όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Ο μετασχηματισμός των αποταμιεύσεων σε επενδύσεις, καθιστά νευραλγικό το ρόλο του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην σύγχρονη οικονομία γι' αυτό και κρίνεται απαραίτητο, ένα ανεπτυγμένο σύστημα μέτρησης και διαχείρισης των χρηματοπιστωτικών και μη χρηματοπιστωτικών κινδύνων, που να περνάει μέσα από ένα σαφή, λεπτομερή και καθολικά αποδεκτό καθορισμό των εποπτικών κεφαλαίων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Με την ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού συστήματος μέσα από το πλαίσιο της Βασιλείας I, II, και III, προβλέπεται πως, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα απορροφούν τις μακροοικονομικές και πιστωτικές κρίσεις, θα διαχειρίζονται με βέλτιστο τρόπο τους κινδύνους και πως, μέσα από την σωστή εταιρική διακυβέρνηση μέσω της λογοδοσίας και της διαφάνειας θα ενισχύσουν το αίσθημα εμπιστοσύνης των αποταμιευτών και των επενδυτών.

Η εργασία αυτή αρχικά παρουσιάζει την σχέση του χρηματοπιστωτικού συστήματος με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και την ανάγκη εποπτείας τους για την εύρυθμη λειτουργία του.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η βιβλιογραφική ανασκόπηση των κύριων πηγών από της οποίες αντλήθηκαν πληροφορίες που αφορούν τρείς άξονες της έρευνας:

- τους κινδύνους που αναλαμβάνουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα καθώς και την ποσοτικοποίησή τους.

- τις σύγχρονες χρηματοπιστωτικές και οικονομικές κρίσεις και τα αίτια που τις προκάλεσαν.

- την εποπτεία και τον καθορισμό της κεφαλαιακής επάρκειας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων μέσα από την προσέγγιση του συμφώνου της Βασιλείας I,II & III.

Ολοκληρώνοντας, παρατίθενται διαπιστώσεις, συμπεράσματα και προτροπές για μελλοντική έρευνα για το ρόλο του συμφώνου της Βασιλείας στο σύγχρονο χρηματοπιστωτικό και οικονομικό σύστημα.

**Λέξεις κλειδιά**

Βασιλεία Ι, Βασιλεία ΙΙ, Βασιλεία ΙΙΙ, Εποπτικά Κεφάλαια, Τραπεζικοί Κίνδυνοι, Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Χρηματοπιστωτικό Ίδρυμα

**Abstract**

The massive financial and economic crises of the last 100 years made necessary the creation of an international field in which every financial institution will work and develop.

The transformation of savings into investments makes necessary the presence of the financial system on the modern economy. Therefore, there's a need for a developed system of measurement and management of financial and non-financial dangers that emerges from a clear, detailed and universally accepted definition of the supervisory funds of the financial institutions.

By strengthening the financial system following the Basel I, II and III it's foreshadowed that the financial institutions will absorb the macroeconomic and financial crises, manage the dangers and enhance the feeling of trust between savers and investors.

This thesis initially presents the correlation involving the financial system and the financial institutions and the need of their supervision for its proper function.

Subsequently, it presents the bibliographic review of the main sources that information was drawn that revolves around three main topics:

- The dangers that the financial institutions undertake as well as their quantification.

- The modern financial and economic crises and the reasons that caused them.

- The supervision and the definition of the capital adequacy of the financial institutions emerging from the approach of the Basel I, II, and III.

Finishing, finding conclusions and prompts are listed for future search regarding the role of the Basel pact in the modern financial and economic system.

**Keywords**

Basel I, Basel II, Basel III, Capital Adequacy, Bank Risks, Financial System, Financial Institution

**Εισαγωγή**

Η οικονομική και κοινωνική ευημερία πρέπει να αποτελούν το βασικό σκοπό μιας οικονομίας. Οι δυο κύριοι τομείς της οικονομικής δραστηριότητας που αποτελούν τη βάση για την οργάνωση της οικονομίας, είναι ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας. Οι κρατούσες ιδεολογικοπολιτικές τάσεις και επιλογές έρχονται να καθορίσουν κάθε φορά, το μέγεθος και την συνεισφορά καθενός τομέα στην οικονομική ανάπτυξη μιας κοινωνίας.

Ο δημόσιος τομέας εκφράζεται από το κράτος (δημόσιο) και από τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς, ενώ ο ιδιωτικός τομέας περιλαμβάνει τα νοικοκυριά (ιδιώτες) και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Οι δύο αυτοί τομείς αποτελούν τις κύριες οικονομικές μονάδες μιας οικονομίας που στο τέλος κάθε οικονομικής χρήσης εμφανίζουν θετικό υπόλοιπο (πλεόνασμα), αρνητικό υπόλοιπο (έλλειμμα) ή μηδενικό υπόλοιπο (ισοσκελισμένες ροές)

Η ανάγκη που γεννιέται στις πλεονασματικές οικονομικές μονάδες να μην κρατήσουν τα κεφάλαια που τους περισσεύουν αδρανή, αλλά αντίθετα να τα μεταβιβάσουν έναντι κάποιας αμοιβής ή απόδοσης στις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες κάνει αναγκαία την δημιουργία ενός πλαισίου που να εξασφαλίζει την δυνατότητα αυτής της μεταβίβασης.

Όμως για να είναι σε θέση ένα τέτοιο πλαίσιο να εξασφαλίζει την δυνατότητα τέτοιων μεταβιβάσεων θα πρέπει να μπορεί να δώσει λύση σε μια σειρά από προβλήματα. Όπως της δυνατότητας επικοινωνίας μεταξύ των πλεονασματικών και ελλειμματικών μονάδων, των διαφορετικών ποσοτικών όσο και χρονικών αναγκών των δύο οικονομικών μονάδων, αλλά και της διασφάλισης καλού τέλους της συναλλαγής με την φερεγγυότητα των δύο οικονομικών μονάδων να μην είναι εξασφαλισμένη.

Τα παραπάνω προβλήματα δεν είναι εύκολο να ξεπεραστούν μόνο μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών και την άμεση χρηματοδότηση των ελλειμματικών οικονομικών μονάδων από τις πλεονασματικές οικονομικές μονάδες. Η μη επίλυσή τους έχει σαν αποτέλεσμα την πλημμελή χρηματοδότηση της οικονομικής

δραστηριότητας, τον περιορισμό του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας και της κοινωνικής ευημερίας.

Λύση στα παραπάνω προβλήματα μπορεί να δώσει η παρέμβαση του χρηματοοικονομικού συστήματος που μπορεί να συγκεντρώσει τα πλεονάζοντα κεφάλαια της οικονομίας και να τα διοχετεύσει αποτελεσματικά σε όσες οικονομικές μονάδες τα χρειάζονται για επενδυτικούς ή καταναλωτικούς λόγους.

Το χρηματοοικονομικό σύστημα μέσω της ίδρυσης χρηματοπιστωτικών οργανισμών και την δημιουργία χρηματοπιστωτικών ή χρηματοοικονομικών μέσων ή προϊόντων συμβάλει στην αποτελεσματική κατανομή των κεφαλαίων αλλά και στην ανάπτυξη των χρηματοπιστωτικών αγορών, που με τη σειρά τους βοηθούν στη βελτίωση των χαρακτηριστικών των χρηματοοικονομικών προϊόντων αλλά και στη δημιουργία νέων προϊόντων. Αυτά τα χρηματοοικονομικά προϊόντα έχουν σαν βασικό χαρακτηριστικό τους, τίτλους, μέσω των οποίων γίνεται δυνατή η μεταφορά των κεφαλαίων. Οι τίτλοι αυτοί για τους δανειστές αποτελούν στοιχείο του ενεργητικού τους ενώ για τους δανειζόμενους οι ίδιοι τίτλοι αποτελούν στοιχείο του παθητικού τους.

Στη δημιουργία των παραπάνω χρηματοοικονομικών προϊόντων βασικό ρόλο παίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα (τράπεζες). Από την ίδρυσή τους και μέχρι την δεκαετία του 1960 τα πιστωτικά ιδρύματα εξασφάλιζαν την αναγκαία ρευστότητα διαχειριζόμενα κυρίως τα στοιχεία του ενεργητικού τους (χρεόγραφα, δάνεια), αφού τα στοιχεία του παθητικού τους, ήταν συγκεκριμένα και περιλάμβαναν άφθονες καταθέσεις σταθερού ύψους, άτοκες ή χαμηλότοκες, με κεντρικά καθορισμένο επιτόκιο που είχαν σαν συνέπεια έναν σχεδόν ανύπαρκτο ανταγωνισμό. Ακόμα σε περιπτώσεις ανάγκης η ρευστότητά τους εξασφαλιζόταν με την χρήση του προεξοφλητικού επιτοκίου, ή τη χρήση μέσων νομισματικής πολιτικής από τις κεντρικές τράπεζες.

Από τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1960 η πολιτική εξασφάλισης ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων αρχίζει σταδιακά να διαφοροποιείται. Από την διαχείριση κυρίως των στοιχειών ενεργητικού (χρεόγραφα, δάνεια) τα πιστωτικά ιδρύματα περνάνε στην διαχείριση στοιχείων του παθητικού (καταθέσεις). Ο περιορισμός των καταθέσεων και η αύξηση της ζήτησης για κεφάλαια για την χρηματοδότηση ενός διαρκώς βελτιούμενου διεθνώς ρυθμού ανάπτυξης οδήγησε τις

τράπεζες στην δημιουργία νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων άντλησης κεφαλαίων. Πιστοποιητικά καταθέσεων, τραπεζικά ομόλογα αλλά και η ανάπτυξη της διατραπεζικής αγοράς μέσω της δυνατότητας δανεισμού μεταξύ των τραπεζών ακόμα και για μία νύχτα βοήθησαν στην ανάπτυξη των νέων μέσων άντλησης κεφαλαίων. Τα νέα μέσα άντλησης κεφαλαίων σταδιακά οδήγησαν στην δημιουργία αγορών στις οποίες αυτά τα χρηματοοικονομικά προϊόντα, καθίστανται διαπραγματεύσιμα και τιμολογούμενα καθημερινά.

Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με τη διαμόρφωση θεσμικού πλαισίου απελευθέρωσης των αγορών είχαν σαν αποτέλεσμα την αύξηση σε πλήθος και σε ένταση των χρηματοοικονομικών κινδύνων. Οι κίνδυνοι αυτοί κρίθηκε απαραίτητο να πολιτικοποιηθούν και να ληφθούν υπόψη στη λειτουργία του κάθε πιστωτικού ιδρύματος. Καθώς οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι των πιστωτικών ιδρυμάτων αναπτύσσονταν δημιουργήθηκε η ανάγκη αντιστάθμισης αυτών, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα.

Σήμερα ανάλογα με τις ανάγκες της αγοράς και τις συνθήκες της οικονομίας οι τράπεζες έχουν περάσει από την ανάγκη διαχείρισης του ενεργητικού τους στην ανάγκη διαχείρισης και του παθητικού τους. Η διαχείριση ενεργητικού και παθητικού αφόρα την σύνθεση και αναλογία των στοιχείων του ισολογισμού ενός πιστωτικού ιδρύματος με σκοπό τον περιορισμό των κινδύνων και την επίτευξη της επιδιωκόμενης απόδοσης.

Επίσης, επειδή ένα σημαντικό μέρος της διαχείρισης ενεργητικού και παθητικού περιλαμβάνει και την διαχείριση και αντιμετώπιση κινδύνων, τα πιστωτικά ιδρύματα, έχουν προχωρήσει σε μια σειρά από ενέργειες και μέτρα ώστε να μειώσουν ή και να μηδενίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να επέλθουν από έναν ή περισσότερους κινδύνους. Όλα τα παραπάνω κατέστησαν αναγκαία την ανάπτυξη τεχνικών μέτρησης των κινδύνων.

Μέσα σε αυτό το χρηματοοικονομικό περιβάλλον καθίσταται χρήσιμη η συγγραφή αυτής της μελέτης με σκοπό :

- Την αποτύπωση της χρονικής αλληλουχίας των διαδικασιών που συνετέλεσαν στη μεγέθυνση και σε πολλές περιπτώσεις στη γιγάντωση του χρηματοπιστωτικού τομέα έναντι της πραγματικής οικονομίας.

- Την κάλυψη της ανάγκης του αποταμιευτικού και επενδυτικού κοινού για κατανόηση της δομής και της λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των χρηματοοικονομικών προϊόντων για την περαιτέρω ενίσχυση της πίστης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

- Τον εντοπισμό των κινδύνων που ανέλαβαν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για να γίνουν περισσότερα ανταγωνιστικά.

- Την κατανόηση της αναγκαιότητας, που προτίθεται να καλύψει η μελέτη, για την διατύπωση του συμφώνου της Βασιλείας και τα περιθώρια εφαρμογής του για περισσότερη εποπτεία και διαφάνεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την αποφυγή μελλοντικών χρηματοπιστωτικών και οικονομικών κρίσεων.

Η μέθοδος που θα ακολουθηθεί για την διερεύνηση των παραπάνω θα στραφεί στον εντοπισμό και στην μελέτη της υπάρχουσας βιβλιογραφίας (βιβλιογραφική έρευνα), στην αναζήτηση σχετικής αρθογραφίας, στις πράξεις και τις εκθέσεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος καθώς και στο Νομικό Πλαίσιο που καθιερώθηκε για την υιοθέτηση από τα πιστωτικά ιδρύματα των συμφώνων της Βασιλείας.

Με την εκπόνηση αυτής της μελέτης επιδιώκω να μεταφέρω στον αναγνώστη εκείνες τις γνώσεις που απαιτούνται για την κατανόηση του τρόπου λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών αγορών, του πλαισίου λειτουργίας, των πιστωτικών ιδρυμάτων, που θέτει η επιτροπή της Βασιλείας όπως επίσης και των σύγχρονων απαιτήσεων εποπτείας , διαφάνειας και εταιρικής διακυβέρνησης για την αποκατάσταση της χαμηλής και μειούμενης εμπιστοσύνης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και στις εθνικές εποπτικές αρχές.

Η μελέτη έχει δομηθεί στην κατεύθυνση να θέσει ερωτήματα που μέσα από την απάντησή τους να οδηγηθεί σταδιακά ο αναγνώστης – ερευνητής στο να κατανοήσει την συσχέτιση του χρηματοοικονομικού συστήματος με τα πιστωτικά ιδρύματα και την ανάγκη για εποπτεία ώστε να επιτυγχάνεται η εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στη συνέχεια μέσα από την εκτενή αναφορά στους χρηματοοικονομικούς και μη χρηματοοικονομικούς κινδύνους που αναλαμβάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα, γίνεται προσπάθεια να κατανοήσει ο αναγνώστης – ερευνητής πως επηρεάζεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων ανάλογα των κινδύνων που αναλαμβάνουν και πως αυτός ο ανταγωνισμός

πολλές φορές μπορεί να οδηγήσει σε χρηματοπιστωτικές ή ακόμα και σε οικονομικές κρίσεις. Τέλος η μελέτη επικεντρώνεται στην αναγκαιότητα διατύπωσης της συνθήκης της Βασιλείας μέσα από τις τρείς αναπροσαρμογές της (Βασιλεία I, II, III) καθορίζοντας ξεχωριστά την εξέλιξη της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων σε σχέση με τους κινδύνους που αναλαμβάνουν, ορίζοντας με σαφήνεια τον τρόπο υπολογισμού της αλλά και τους κανόνες εποπτείας της μέσα από την διαφάνεια και την δημοσιοποίηση.

Στο 1ο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις ενχρήματες συναλλαγές, στον βασικό ρόλο και τις λειτουργίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος καθώς και στο ρόλο των εποπτικών αρχών για την εύρυθμη λειτουργία των αγορών, χρήματος και κεφαλαίων, μέσα από την σύγχρονη ανάπτυξη του τραπεζικού συστήματος.

Στο 2ο κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικά μέσα από μια βιβλιογραφική ανασκόπηση οι κυριότερες πηγές που στηρίχτηκε η βιβλιογραφική μου έρευνα για να στοιχειοθετήσω την ανάγκη εποπτείας του σύγχρονου χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Στο 3ο κεφάλαιο αναλύονται οι κυριότεροι κίνδυνοι για τους οποίους απαιτείται κεφαλαιακή επάρκεια από το σύμφωνο της Βασιλείας.

Στο 4ο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις κυριότερες χρηματοπιστωτικές και οικονομικές κρίσεις που έδωσαν το έναυσμα για την διατύπωση και τις αναπροσαρμογές του συμφώνου της Βασιλείας μέσα από τις προσεγγίσεις της Βασιλείας I, II και III.

Στο 5ο κεφάλαιο αναλύονται οι απαιτήσεις για κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων μέσα από την Βασιλεία I τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς, την Βασιλεία II με τον Πρώτο, Δεύτερο και Τρίτο Πυλώνα καθώς και την Βασιλεία III με την περαιτέρω ενίσχυση του βαθμού κάλυψης των χρηματοοικονομικών και μη χρηματοοικονομικών κινδύνων σε μια κεφαλαιακή βάση με ενισχυμένη ποιότητα, συνέπεια και διαφάνεια.

Τέλος στο 6ο κεφάλαιο γίνεται η προσπάθεια να γίνουν διαπιστώσεις, να εξαχθούν συμπεράσματα και να τεθούν ερωτήματα για περαιτέρω διερεύνηση από μελλοντικούς ερευνητές.

# Κεφάλαιο 1ο

## Χρηματοοικονομικό σύστημα και πιστωτικά ιδρύματα

## Εγχρήματες συναλλαγές και δημιουργία Χρηματοπιστωτικών Αγορών

### 1.1 Εγχρήματες συναλλαγές

Από τον καιρό που οι άνθρωποι άφησαν πίσω τους την περίοδο της ιδιοπαραγωγής και ιδιοκατανάλωσης και πέρασαν στην περίοδο της ανταλλαγής αγαθών και υπηρεσιών δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την εγχρήματη οικονομία. Κατά την περίοδο της ανταλλαγής αγαθών και υπηρεσιών υπήρχε το πρόβλημα σύμπτωσης αναγκών και αξίας. Η εισαγωγή των συναλλαγών με χρήματα έδωσε οριστικό τέλος σ' αυτή τη συνήθη υπάρχουσα δυσκολία διπλής σύμπτωσης αναγκών. Πρακτικά από την κοινωνία του αντιπραγματισμού όπου η συναλλακτική πράξη ήταν: Αγαθά = Αγαθά περάσαμε στην εγχρήματη οικονομία όπου η συναλλακτική πράξη μεταβλήθηκε σε : Αγαθό = Χρήμα = Αγαθό.

Το χρήμα αποτελεί τα περιουσιακά στοιχεία που χρησιμοποιούνται από τις κοινωνίες ως μέσο συναλλαγών, διαθέσιμο, αυτούσιο, ανθεκτικό, ομοιογενές, ανταλλάξιμο, διαιρετό, αξιόπιστο, κοινά αποδεκτό και αναγνωρίσιμο.

Ετυμολογικά η λέξη χρήμα προέρχεται από το ρήμα "χρώμαι" χρησιμοποιώ. Είναι οτιδήποτε χρησιμοποιείται από μια κοινωνία ως υποκατάστατο αξίας, μέσο αποθεματοποίησης πλούτου, μέσο ανταλλαγής, μέσο διατήρησης της αγοραστικής δύναμης καθώς και μονάδα υπολογισμού εμπορικής αξίας ή αγοραστικής δύναμης. Το χρήμα προτού δημιουργηθεί δεν υπήρχε μια σταθερή αρχή που να αντικατοπτρίζει συγκεκριμένα αγαθά και υπηρεσίες. Μπορεί έτσι να περιγραφεί και ως μια αρχή που αντιπροσωπεύει, εξασφαλίζει και εγγυάται μια αξία.

Με τη δημιουργία του το χρήμα αποτέλεσε εκτός από μέσο ανταλλαγής και μέσο παραγωγής, διανομής, ανάλωσης υλικών με άμεση συνέπεια να διευκολύνει την οικονομική δραστηριότητα. Συμπερασματικά καταλήγουμε ότι η πραγματική οικονομική δραστηριότητα συντελείται με το χρήμα και τις άλλες σχετικές μ' αυτό ενέργειες. Η εμφάνιση του Χρηματοοικονομικού Συστήματος και των

Χρηματοπιστωτικών Αγορών ακολούθησε την εμφάνιση του κύριου και αναγκαίου, συστατικού για να λειτουργήσουν που είναι το Χρήμα.

### 1.2 Χρηματοοικονομικό Σύστημα

Θέλοντας να απαντήσουμε στο ερώτημα αν είναι σε θέση κάθε πλεονασματική μονάδα, να ερευνήσει την αγορά, ώστε να εντοπίσει τις οικονομικές μονάδες που έχουν ανάγκη κεφαλαίων καθώς και στο ερώτημα αν μπορούν εύκολα όσες οικονομικές μονάδες χρειάζονται κεφάλαια να εντοπίσουν τις οικονομικές μονάδες που εμφανίζουν πλεόνασμα, παρουσιάστηκε η ανάγκη δημιουργίας του Χρηματοοικονομικού Συστήματος.

Το Χρηματοοικονομικό Σύστημα αποτελείται από θεσμικές μονάδες και αγορές που αλληλεπιδρούν με στόχο την κινητοποίηση κεφαλαίων για την πραγματοποίηση επενδύσεων και στην παροχή διευκολύνσεων στην εμπορική δραστηριότητα μέσα από τα διάφορα συστήματα πληρωμών.

Το Χρηματοοικονομικό Σύστημα στα πλαίσια της διαδικασίας μετασχηματισμού και ανακατανομής των αποταμιεύσεων σε έργα παγίων επενδύσεων συμπεριλαμβάνει «τα μέσα», τις υπηρεσίες και παράλληλα το μηχανισμό της μεταβίβασης χρηματικών πόρων από τις πλεονασματικές στη χρηματοδότηση ελλειμματικών μονάδων.

#### 1.2.1 Βασικός ρόλος του χρηματοοικονομικού συστήματος

Ο βασικός ρόλος του Χρηματοοικονομικού Συστήματος σε μια οικονομία είναι η αποτελεσματική κατανομή (στις παραγωγικότερες χρήσεις) των αποταμιεύσεων. Λειτουργία του Χρηματοοικονομικού Συστήματος είναι η μεταφορά αγοραστικής δύναμης (κεφαλαίων) από τις οικονομικές μονάδες που παρουσιάζουν πιστωτικό υπόλοιπο προς τις οικονομικές μονάδες με χρεωστικό υπόλοιπο. Πρακτικά αυτό επιτυγχάνεται με την απόδοση εκ μέρους της ελλειμματικής μονάδας κάποιας γραπτής υπόσχεσης.

Στον τρόπο διοχέτευσης χρηματικών πόρων μπορεί να υπάρξει ένας γενικός διαχωρισμός σε:

**Α) Άμεση Χρηματοδότηση**

Στην περίπτωση της άμεσης χρηματοδότησης η μεταφορά των πλεοναζόντων κεφαλαίων, μέσω των χρηματοοικονομικών αγορών, μεταξύ των οικονομικών μονάδων γίνεται με αντάλλαγμα πιστωτικές απαιτήσεις. Το κύριο χαρακτηριστικό των άμεσων συναλλαγών είναι ότι η διαπραγμάτευση γίνεται απευθείας από τις δύο μονάδες και δεν επεμβαίνουν μεσολαβητές. Στην άμεση χρηματοδότηση η επικοινωνία μεταξύ των οικονομικών μονάδων δεν είναι εύκολη αφού τα δύο μέρη δεν έχουν τις κατάλληλες πληροφορίες, τις απαιτούμενες γνώσεις και τον απαιτούμενο χρόνο ώστε να καταλήξουν σε μια αμοιβαία εποικοδομητική προσέγγιση. Ακόμα και αν επιτύχουν την προσέγγιση δεν είναι αυτονόητο ότι θα καταλήξουν σε συμφωνία γιατί στις περισσότερες περιπτώσεις τόσο οι χρονικές όσο και οι ποσοτικές τους απαιτήσεις πιθανόν να διαφέρουν. Αλλά ακόμα και αν υπάρξει μεταξύ τους συμφωνία δεν διασφαλίζεται το αίσιο τέλος της συναλλαγής αφού η φερεγγυότητα των αντισυμβαλλομένων δεν είναι διασφαλισμένη.

Η επίλυση αυτών των προβλημάτων αποτέλεσε την βασική αιτία της δημιουργίας και ανάπτυξης των χρηματοπιστωτικών οργανισμών – πιστωτικών ιδρυμάτων που αποτελούν το βασικό γρανάζι λειτουργίας του χρηματοοικονομικού συστήματος.

**Β) Έμμεση Χρηματοδότηση**

Στην περίπτωση της έμμεσης χρηματοδότησης η διαδικασία διοχέτευσης αγοραστικής δύναμης από τις οικονομικές μονάδες που αποταμιεύουν, προς τις οικονομικές μονάδες που χρειάζονται κεφάλαια πραγματοποιείται με την μεσολάβηση χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί παρεμβαίνουν και αφού συγκεντρώσουν τα κεφάλαια των πλεονασματικών οικονομικών μονάδων διαμορφώνουν κατάλληλα χρηματοοικονομικά προϊόντα και τα διοχετεύουν στις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες.

### 1.2.2 Λειτουργίες του Χρηματοοικονομικού συστήματος

Οι χρηματοπιστωτικές αγορές σε σύγκριση με τις άλλες αγορές έχουν μια ιδιομορφία: Τα αγαθά (χρήματα) που δανείζονται σήμερα ανταλλάσσονται με υποσχέσεις για επιστροφή των αγαθών (χρημάτων πλέον τόκων) σε κάποια καθορισμένη στιγμή στο μέλλον. Σε μια αγορά χωρίς ατέλειες που λειτουργεί χωρίς

τριβές και κόστος δεν υπάρχει ανάγκη ύπαρξης του χρηματοοικονομικού συστήματος, δεδομένου ότι οι συναλλαγές ανάμεσα στις πλεονασματικές και τις ελλειμματικές μονάδες μπορούν να διεκπεραιωθούν "κατά τρόπο αυτόματο" χωρίς να απαιτούν την ύπαρξη κάποιου διαμεσολαβητικού φορέα. Σε μια αγορά που η επιδίωξη των συναλλασσόμενων είναι να λειτουργεί χωρίς προβλήματα είναι απαραίτητη η διαμεσολάβηση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Το χρηματοοικονομικό σύστημα συμβάλει στην συλλογή των απαραίτητων πληροφοριών και στη σύναψη κατάλληλων συμφωνιών που μειώνουν το κόστος και αμβλύνουν τις ατέλειες στη λειτουργία της οικονομίας.

Οι διαφορετικοί συνδυασμοί κόστους πληροφόρησης και συναλλαγών που υπάρχουν αναδεικνύουν τη δημιουργία διαφορετικών χρηματοοικονομικών συμβάσεων- ρυθμίσεων, αγορών και θεσμών. Με άλλα λόγια, το χρηματοοικονομικό σύστημα επιτελεί μια βασική αρχή:

**Μέσα στο αβέβαιο περιβάλλον που ζούμε επιδιώκει τη βελτίωση της κατανομής των πόρων στο χώρο και στο χρόνο.**

Η βασική αυτή αρχή μπορεί να πραγματοποιηθεί με την διεξαγωγή πέντε κύριων λειτουργιών ως εξής:

α) Με την κινητοποίηση των αποταμιεύσεων

β) Με την άριστη κατανομή των πόρων,

γ) Με το να προωθεί τη διάχυση, την αντιμετώπιση και την αποφυγή των κινδύνων,

δ) Με το να ελέγχει τις επιχειρήσεις και να παρακολουθεί την διοίκηση των εταιρειών

ε) Με το να διευκολύνει την ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών.

Κάθε μια από τις λειτουργίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος μπορούμε να θεωρήσουμε ότι είναι σε θέση να επηρεάσει την οικονομική μεγέθυνση με δύο τρόπους: μέσω της συσσώρευσης του κεφαλαίου και μέσω των τεχνολογικών καινοτομιών.

- Στην πρώτη περίπτωση, οι λειτουργίες του χρηματοοικονομικού συστήματος επηρεάζουν τη συσσώρευση του κεφαλαίου αυξάνοντας ή ανακατανέμοντας το ποσοστό αποταμίευσης ανάμεσα σε διαφορετικές τεχνολογίες παραγωγής κεφαλαιουχικών αγαθών.

- Στη δεύτερη περίπτωση, οι λειτουργίες του χρηματοοικονομικού συστήματος μέσω της αύξησης του ρυθμού των τεχνολογικών καινοτομιών, επηρεάζουν τη μεγέθυνση του προϊόντος που προέρχεται από την ανακάλυψη νέων μεθόδων παραγωγής και την εισαγωγή νέων προϊόντων.

### 1.3 Ο ρόλος των εποπτικών αρχών στο Χρηματοοικονομικό σύστημα

Οι εποπτικές αρχές κατέχουν καίριο ρόλο σ' ένα χρηματοπιστωτικό σύστημα εξίσου με το ρόλο που κατέχουν οι διαμεσολαβητές. Ο ρόλος τους συγκεκριμένα είναι η επόπτευση της δράσης των διαμεσολαβητών έτσι ώστε να αποφεύγονται οι αυθαιρεσίες. Η παρουσία τους και η λειτουργία τους μπορεί να χαρακτηριστεί επιτακτική. Για το λόγο αυτό στα καθήκοντά των εποπτικών αρχών περιλαμβάνονται η ρύθμιση κάθε θέματος που απορρέει από τις διατάξεις, η εποπτεία για την τήρηση των Διατάξεων και των Νόμων και η επιβολή των προβλεπόμενων από το Νόμο κυρώσεων και πειθαρχικών ποινών. Κάθε εποπτική αρχή δικαιούται να ζητά πληροφορίες για την άσκηση της εποπτείας και του ελέγχου στον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό τομέα, καθώς και στις αντίστοιχες αρμόδιες αρχές των άλλων κρατών-μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Αποτελεί σημαντική όσο και κρίσιμη προϋπόθεση για την ασφάλεια και την ακεραιότητα του συστήματος, καθώς και για την αποτελεσματική και ωφέλιμη διαμεσολάβηση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, η σωστή λειτουργία των εποπτικών αρχών.

Οι εποπτικές αρχές για τον έλεγχο των χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων στηρίζονται σε τρείς βασικές αρχές:

α) εφόσον οι διαχωριστικές γραμμές μεταξύ οργανισμών που ασκούν τραπεζικές λειτουργίες τείνουν να εξαλειφθούν όλοι οι οργανισμοί θα πρέπει να υπόκεινται σε έλεγχο.

β) εφόσον η επιφάνεια ενός τραπεζικού οργανισμού και οι κίνδυνοι στους οποίους εκτίθεται επηρεάζονται από τις δραστηριότητες του, επιβάλετε όλες οι τελευταίες να συμπεριλαμβάνονται στα πλαίσια ελέγχου.

γ) για όλους τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς με όμοιες λειτουργίες θα πρέπει να προβλέπονται ομοιόμορφες τεχνικές ελέγχου για να αποφευχθεί η διαφορετική μεταχείριση που θα οδηγούσε σε άνισο ανταγωνισμό.

Έτσι αρχικά τόσο οι ελεγκτικές αρχές, όσο και οι ίδιες οι τράπεζες, έδωσαν έμφαση στην ανάγκη για ενίσχυση και διατήρηση κεφαλαιακών αποθεμάτων, που να εξασφαλίζουν μια ισχυρή κεφαλαιακή βάση, για την παροχή προστασίας από πιθανές ζημιές αλλά και για να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη προς τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

Το ερώτημα που τίθεται μετά τη φιλελευθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος, είναι κατά πόσο η αγορά μπορεί να συμβάλει στην σταθερότητα του συστήματος με την επιβολή πειθαρχίας που να καθορίζει την επιτυχία ή αποτυχία μιας επιμέρους τράπεζας.

### 1.3.1 Εύρυθμη λειτουργία Χρηματοοικονομικού συστήματος

Η εύρυθμη λειτουργία του Χρηματοοικονομικού συστήματος απαιτεί μια σειρά από προϋποθέσεις που οι σημαντικότερες απ' αυτές είναι οι εξής:

α) Η μεγέθυνση της εμπιστοσύνης των ανθρώπων στο χρήμα για να μειωθεί η πιθανότητα εμφάνισης του φαινομένου του αποθησαυρισμού. Η αποθάρρυνση του αποθησαυρισμού δηλαδή της ανάγκης των ανθρώπων να διατηρούν περιουσιακά στην μορφή υλικών αγαθών, θα συντελέσει στην ομαλή και αβίαστη ροή του χρήματος, θα διευκολύνει τις επενδύσεις και γενικότερα την ανάπτυξη του χρηματοοικονομικού συστήματος.

β) Η αποθάρρυνση δημιουργίας καταναλωτικής κουλτούρας που να οδηγεί στο φαινόμενο της υπερκατανάλωσης, δηλαδή της ανάγκης των ανθρώπων να καταναλώνουν υλικά αγαθά και υπηρεσίες πέρα και πάνω από τις πραγματικές τους ανάγκες.

γ) Η διατήρηση της αξίας μέσω της συγκράτησης του πληθωρισμού και της σταθερότητας των τιμών θα συντελέσει:

i. στη μείωση της τάσης για αύξηση της κατανάλωσης,

ii. στην αύξηση της τάσης για επενδύσεις.

δ) Η ενίσχυση του αισθήματος ασφάλειας και εμπιστοσύνης των συμμετεχόντων του χρηματοοικονομικού συστήματος. Οι κατάλληλες εποπτικές αρχές, η ύπαρξη έλεγχου και εποπτείας των κανόνων καθώς και η ύπαρξη σαφούς και ξεκάθαρου ρυθμιστικού πλαισίου θα συντελέσουν στην ενίσχυση αυτού του αισθήματος ασφάλειας και εμπιστοσύνης.

ε) Η λήψη ορθών επενδυτικών αποφάσεων από τους συμμετέχοντες του χρηματοοικονομικού συστήματος να στηριχθεί με την διασφάλιση απρόσκοπτης, φθηνής, γρήγορης, έγκαιρης και έγκυρης ροής πληροφοριών σχετικά με τις τιμές όλων των συναλλαγών που θα διενεργούνται μέσω του συστήματος.

### 1.3.2 Τραπεζικό σύστημα - Οι Λειτουργίες των Τραπεζών

Το χρηματοοικονομικό σύστημα μιας χώρας βρίσκει τον αιμοδότη του στο τραπεζικό σύστημα. Μέσω της ίδρυσης και λειτουργίας πιστωτικών οργανισμών και ιδρυμάτων δίνεται η δυνατότητα στο τραπεζικό σύστημα να παίζει το ρόλο του διαμεσολαβητή ανάμεσα σε αποταμιευτές και επενδυτές με το να επιτυγχάνει το μετασχηματισμό της ρευστότητας. Στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας μιας χώρας συμβάλει το τραπεζικό σύστημα με την τόνωση της εγχώριας ζήτησης, την χρηματοδότηση δυναμικών κλάδων της οικονομίας και καινοτόμων επενδυτικών σχεδίων. Η ύπαρξη ενός αξιόπιστου θεσμικού πλαισίου το οποίο να ρυθμίζει τη λειτουργία της κοινωνίας σε οικονομικό επίπεδο είναι απαραίτητο για την αποτελεσματικότητα της συμβολής του τραπεζικού συστήματος στην οικονομική ανάπτυξη.

Αυτό το τραπεζικό σύστημα αποτελείται από δύο είδη πιστωτικών ιδρυμάτων, την Κεντρική τράπεζα και τις Εμπορικές τράπεζες. Η Κεντρική τράπεζα έχει την δυνατότητα να ελέγχει τις εγχώριες τράπεζες καθώς και να συντονίζει τις εμπορικές τράπεζες με τον καθορισμό της γενικής πιστωτικής πολιτικής τους.

Στο ρόλο της Κεντρικής τράπεζας περιλαμβάνονται:

- Η μεταβολή και ο έλεγχος της προσφοράς εγχώριου χρήματος με την εκτύπωση χρήματος σε επιθυμητά επίπεδα.
- Η έκδοση ή και η ρευστοποίηση ομολόγων σε αντιστοιχία με την εξέλιξη των μακροοικονομικών μεγεθών της οικονομίας.

- Η οριοθέτηση των επιτοκίων των εμπορικών τραπεζών μέσω του καθορισμού του επιτοκίου δανεισμού της στις εμπορικές τράπεζες.
- Η αρμοδιότητα του τραπεζίτη της κυβέρνησης με το να εγγυάται ότι η κυβέρνηση θα μπορεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της ακόμα και όταν αντιμετωπίζει δημοσιονομικό έλλειμμα.
- Η διεξαγωγή ερευνών και η δημοσιοποίηση μελετών σχετικών με τον ιδιωτικό και επιχειρηματικό δανεισμό καθώς και η εξαγωγή πορισμάτων, με την επεξεργασία στατιστικών ευρημάτων, για την πορεία της εγχώριας οικονομίας.

Η συμμέτοχή των εμπορικών τραπεζών στο χρηματοπιστωτικό σύστημα γίνεται με σκοπό την ικανοποίηση των αναγκών χρηματοδότησης επενδυτικών πρωτοβουλιών καθώς και για την ικανοποίηση των συναλλαγματικών αναγκών των καταναλωτών.

Στο ρόλο των εμπορικών τραπεζών περιλαμβάνονται:

α) Η λειτουργία τους ως μεσολαβητές μεταξύ επενδυτών και αποταμιευτών.

β) Η υποχρέωσή τους ένα ποσοστό των αποταμιεύσεων, που ορίζει η κεντρική τράπεζα, να κρατούν σε ρευστά διαθέσιμα και το υπόλοιπο να δανείζουν.

γ) Η παρέμβασή τους στην προσφορά χρήματος.

### 1.3.3 Σύγχρονη λειτουργία τραπεζικού συστήματος

Στα πιστωτικά ιδρύματα της Ευρώπης καθώς και στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα δρομολογήθηκαν κεφαλαιώδους σημασίας μεταβολές, ως αποτέλεσμα σημαντικών εξελίξεων που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια στην παγκόσμια οικονομία αλλά και στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων, που είχαν σαν αποτέλεσμα την δημιουργία ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Μερικές από τις ραγδαίες εξελίξεις που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια προήλθαν από την εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα πιστωτικά ιδρύματα, η παροχή νέων προϊόντων και υπηρεσιών από την τραπεζική αγορά, η ραγδαία ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών (τηλεπικοινωνίες, πληροφορική) στον τομέα των τραπεζών, καθώς και η απελευθέρωση των διεθνών αγορών χρήματος και κεφαλαίων.

Το νέο θεσμικό πλαίσιο δραστηριοποίησης των πιστωτικών ιδρυμάτων διαμορφώνεται και καθορίζεται όλο και περισσότερο από ζυμώσεις και αποφάσεις που λαμβάνονται σε διεθνή χρηματοοικονομικά κέντρα όπως η Νέα Υόρκη, το Λονδίνο, οι Βρυξέλες την έδρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και στην Βασιλεία της Ελβετίας, με συνέπεια την απόδοση ενός παγκοσμιοποιημένου χαρακτήρα στις τραπεζικές υπηρεσίες.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 ξεκίνησε μια διαδικασία προσαρμογής του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος στα νέα δεδομένα, υπό την επίδραση των διεθνών και κοινοτικών εξελίξεων.

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1980 τα κύρια χαρακτηριστικά του ευρωπαϊκού πιστωτικού συστήματος και της λειτουργίας των τραπεζικών ιδρυμάτων ήταν οι υποχρεωτικές δεσμεύσεις των τραπεζικών διαθεσίμων, ο εξωγενής καθορισμός των επιτοκίων, ο έλεγχος των τραπεζικών πιστώσεων, καθώς και ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης της τραπεζικής αγοράς. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά άμβλυναν τον τραπεζικό ανταγωνισμό, αύξαναν το κόστος λειτουργίας των τραπεζών και οδηγούσαν σε επιδείνωση των διαρθρωτικών προβλημάτων του πιστωτικού συστήματος αφού μείωναν την ευελιξία του.

Μια σειρά από σημαντικές αλλαγές στο ευρωπαϊκό πιστωτικό σύστημα, προς την κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού και την απελευθέρωση από την κρατική κηδεμονία, προήλθαν από μια σειρά κοινοτικών οδηγιών αλλά και από τις προτάσεις και τις εισηγήσεις των Επιτροπών της Βασιλείας.

Η πλήρης απελευθέρωση των καταθέσεων και χορηγήσεων, η απελευθέρωση των επιτοκίων, η ανάπτυξη της αγοράς συναλλάγματος, η δημιουργία θεσμικού πλαισίου για νέα προϊόντα όπως το leasing, το factoring, τα futures, τα options, τα ETFs, η κατάργηση του συστήματος των εξειδικευμένων πιστωτικών κανόνων, η παροχή της δυνατότητας στις τράπεζες να ιδρύουν χρηματιστηριακές εταιρίες, η λειτουργία προθεσμιακής αγοράς εμπορευμάτων και συναλλάγματος, η κατάργηση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων από και προς το εξωτερικό, η χρηματοδότηση δανείων με ενέχυρο ομόλογα του Δημοσίου, οδήγησαν στην αποδοτικότερη διαχείριση του ενεργητικού των τραπεζών, στη λειτουργία τους σε πιο ανταγωνιστική βάση και αποτέλεσαν μέρος μόνο των σημαντικών αλλαγών που συντελέστηκαν στο τραπεζικό σύστημα.

Με έναυσμα τις μεταβολές στο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων, οι ευρωπαϊκές τράπεζες προχώρησαν σε μια σειρά από αλλαγές όπως την βελτίωση της κεφαλαιακής τους βάσης, την εξυγίανση του χαρτοφυλακίου τους, την τεχνολογική τους αναβάθμιση, την προώθηση νέων προϊόντων και υπηρεσιών αλλά και στην συμπίεση του λειτουργικού τους κόστους.

# Κεφάλαιο 2ο

## Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Η συγκεκριμένη εργασία αποτελεί μια συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση που σκοπό έχει να αναδείξει την αναγκαιότητα του συμφώνου της Βασιλείας I, II και III για τον καθορισμό των εποπτικών κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι των, χρηματοοικονομικών και μη χρηματοοικονομικών, κινδύνων που αναλαμβάνουν.

Οι πηγές των δεδομένων της βιβλιογραφικής έρευνας προέρχονται από την βιβλιογραφία που αφορά την επιτροπή της Βασιλείας I, II και III, την σχετική αρθρογραφία, τις πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών Ιδρυμάτων καθώς και το Νομικό Πλαίσιο που καθορίζει τα πλαίσια συμμόρφωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Χρονολογικά η βιβλιογραφική ανασκόπηση περιλαμβάνει βιβλιογραφία και πηγές από το 2009 έως το 2018.

Οι λέξεις ευρετηρίου (λέξεις κλειδιά) που αναζητηθήκαν μέσω των μηχανών αναζήτησης μεμονωμένα ή σε συνδυασμούς ήταν Βασιλεία I,II και III, κεφαλαιακή επάρκεια, εποπτικές κεφαλαιακές απαιτήσεις, Tier I,II, χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι, μη χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι, οικονομική κρίση, χρηματοπιστωτική κρίση.

Για την συγγραφή αυτής της μελέτης κρίθηκε απαραίτητο να προσεγγίσω αρχικά το θέμα θέτοντας ερωτήματα όπως γιατί υπήρξε ανάγκη δημιουργίας του χρήματος και των ενχρήματων συναλλαγών, ποιος είναι ο ρόλος των πλεονασματικών και ελλειμματικών μονάδων, σε χρήμα, στη λειτουργία μιας οικονομίας, ποίο ρόλο καλούνται να παίξουν τα πιστωτικά ιδρύματα και ποιόν οι εποπτικές αρχές. Έτσι μέσα από την προσέγγιση του *Πέτρου Γ. Δούκα (2009), ¨Οικονομικές Θεωρίες, Αρχές Διοίκησης & Αρχαία Ελληνική Σκέψη¨* μου δόθηκαν απαντήσεις για την δημιουργία

και την εξέλιξη του χρήματος, για την λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος μέσα από το ιδιωτικό και δημόσιο συμφέρον καθώς και για το ρόλο του κράτους μέσα στην σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη οικονομία.

Η εξέλιξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος και η δημιουργία νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων έφερε συχνά τα τελευταία χρόνια το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα αντιμέτωπο με χρηματοοικονομικές και οικονομικές κρίσεις γεννώντας ερωτήματα για το ποιους και πόσους χρηματοοικονομικούς και μη χρηματοοικονομικούς κινδύνους αναλαμβάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα, πως ο άκρατος ανταγωνισμός μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων μπορεί να είναι η αιτία για την πρόκληση οικονομικών κρίσεων, γιατί καθίσταται απαραίτητη η συμμετοχή του κράτους στον έλεγχο και την εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Μέσα από την προσέγγιση των *Γιώργου Συλλιγάρδου & Νίκου Σχοινιωτάκη (2018), ¨Χρήμα, Τράπεζες, Αγορές και Διαχείριση Κινδύνων¨* γίνεται κατανοητό ότι μέσα από την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και των κινδύνων που αναλαμβάνουν, κρίνεται απαραίτητη η κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων, έναντι αυτών των κινδύνων, για την εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Στο κυρίως κομμάτι της μελέτης κρίθηκε απαραίτητο να απαντηθούν ερωτήματα όπως ποιοι ήταν οι λόγοι που οδήγησαν τις εποπτικές αρχές στην σύνταξη του συμφώνου της Βασιλείας Ι , πως και γιατί κρίθηκε απαραίτητη η αναθεώρηση του πρώτου συμφώνου της Βασιλείας και η διεύρυνση των κεφαλαιακών εποπτικών απαιτήσεων, γιατί μετά την διεύρυνση των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των κινδύνων που αναλαμβάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα, μέσα από την Βασιλεία ΙΙ, κρίθηκε απαραίτητο να ορισθεί ένα πλαίσιο εποπτείας και ελέγχου και επιδιώχθηκε η αποτελεσματική πειθαρχία μέσω της αγοράς, της διαφάνειας και της ενημέρωσης του κοινού. Τέλος απαντήθηκαν ερωτήματα όπως το γιατί η κεφαλαιακή βάση με ενισχυμένη ποιότητα, συνέπεια και διαφάνεια αλλά και η ανάγκη καθορισμού της ρευστότητας και του βαθμού μόχλευσης των πιστωτικών ιδρυμάτων έθεσαν το πλαίσιο για την σύνταξη του συμφώνου της Βασιλείας ΙΙΙ. Με την προσέγγιση του *Παναγιώτη Χρ. Αγγελόπουλου (2013) ¨Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα¨* μελετάται σε βάθος το σύμφωνο της Βασιλείας Ι, ΙΙ, και ΙΙΙ διατυπώνεται με σαφήνεια ο υπολογισμός των κεφαλαιακών εποπτικών απαιτήσεων κάθε πιστωτικού ιδρύματος

και καθορίζεται το πλαίσιο που πρέπει να κινηθούν τα πιστωτικά ιδρύματα για τη αποφυγή μελλοντικών χρηματοπιστωτικών και οικονομικών κρίσεων.

Τα συμπεράσματα που αντλούνται κατά την ολοκλήρωση της μελέτης λαμβάνουν υπόψη την άποψη του *Πωλ Κρούγκμαν (2009) στο ¨Η κρίση του 2009 και η επιστροφή των οικονομικών της ύφεσης¨,* την άποψη του *Γιάνη Βαρουφάκη (2011) στο ¨Παγκόσμιος Μινώταυρος. Οι πραγματικές αιτίες της κρίσης¨,* την άποψη του Τζόζεφ Στίγκλιτζ (2011) στο *¨Ο θρίαμβος της απληστίας¨* καθώς και την άποψη του *Παύλου Τσίμα (2011) ¨Το ημερολόγιο της κρίσης¨.*

# Κεφάλαιο 3ο

## Κίνδυνοι Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων – Διαχείριση Τραπεζικών Κινδύνων

### 3.1 Τραπεζικοί Κίνδυνοι: Εννοιολογικό Περιεχόμενο & Διακρίσεις

Η πιθανότητα να υποστεί οικονομική ζημιά εξ αιτίας της έλευσης ενός μη προσδοκώμενου περιστατικού και κατά συνέπεια να δεχτεί μείωση της καθαρής του θέσης, ένα πιστωτικό ίδρυμα το οποίο λειτουργεί στο πλαίσιο της οικονομίας της αγοράς, είναι σημαντική και πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την διαχείριση Τραπεζικών Κινδύνων. Ανάλογα με τις δραστηριότητες ενός πιστωτικού ιδρύματος αλλάζει και η ιεράρχηση της σημαντικότητας των κινδύνων.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παραδοσιακά διαμεσολαβούσαν ανάμεσα στις πλεονασματικές και τις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες με την παροχή προϊόντων καταθέσεων και χορηγήσεων. Στο σύγχρονο χρηματοοικονομικό περιβάλλον όμως ο ρόλος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων έχει γίνει πιο σύνθετος. Ολοένα και περισσότερο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μετακινούνται από τη θέση του διαμεσολαβητή στη θέση του διαχειριστή χρηματοοικονομικών και μη χρηματοοικονομικών κινδύνων. Πιστωτικά ιδρύματα που ασχολούνται περισσότερο με παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες όπως καταθέσεις και χορηγήσεις παρουσιάζουν μεγαλύτερη έκθεση στον Πιστωτικό κίνδυνο, στον κίνδυνο Ρευστότητας, στο Λειτουργικό κίνδυνο. Μία τράπεζα που ασχολείται περισσότερο με επενδύσεις, όπως οι Επενδυτικές τράπεζες στο εξωτερικό, παρουσιάζουν μεγαλύτερη έκθεση στον κίνδυνο της Αγοράς, στον κίνδυνο Επιτοκίων, στον Συναλλαγματικό

κίνδυνο και μετά σε όλους τους υπόλοιπους. Μια τράπεζα που δραστηριοποιείται τοπικά εμφανίζει μεγαλύτερη έκθεση στον κίνδυνο Συγκέντρωσης, στον Πιστωτικό κίνδυνο, στον κίνδυνο Ρευστότητας και μετά σε όλους τους υπόλοιπους. Κοινός παρανομαστής όλων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αποτελεί ο Επιτοκιακός κίνδυνος, ο κίνδυνος Χώρας καθώς και ο κίνδυνος Φήμης που είναι αποτέλεσμα της λαθεμένης διαχείρισης όλων των υπολοίπων και που μπορεί να επιδεινώσει σε τέτοιο βαθμό τα προβλήματα του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος που να το αναγκάσει να κηρύξει πτώχευση. Το κύριο καθήκον των εποπτικών αρχών μιας χώρας είναι να αντιλαμβάνονται έγκαιρα την έλευση και την φύση αυτών των κινδύνων και να ερευνούν κατά ποσό τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα τους μετρούν και τους διαχειρίζονται με αποτελεσματικότητα.

Ένα βασικό εργαλείο διαχείρισης χρηματοοικονομικών και μη κινδύνων αποτελεί η διενέργεια stress tests. Προκειμένου να διερευνηθούν οι επιπτώσεις στο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα σε ακραίες συνθήκες διενεργούνται προσημειώσεις ακραίων καταστάσεων κρίσης με διαφορετικά σενάρια. Μια ανάλυση ευαισθησίας μπορεί να συμπεριλάβει stress tests όταν υπάρχει μεταβολή ενός μόνο παράγοντα (απότομη αύξηση των βασικών επιτοκίων) ή όταν υπάρχει μεταβολή περισσότερων παραγόντων που είναι και το πιθανότερο να συμβεί (πτώση στις χρηματαγορές και απόσυρση καταθέσεων).

### 3.2 Κατηγορίες Τραπεζικών Κινδύνων

#### 3.2.1 Χρηματοοικονομικοί Κίνδυνοι (Financial Risks)

**α) Πιστωτικός Κίνδυνος**

Η αδυναμία των δανειζομένων να εκπληρώσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις, δηλαδή να επιστρέψουν τα κεφάλαια ή και τους τόκους των κεφαλαίων που δανείστηκαν, προκαλούν την πιθανή ή αναμενόμενη ζημία και ορίζουν τον **Πιστωτικό κίνδυνο** που αναλαμβάνει ένα πιστωτικό ίδρυμα.

Ο **Πιστωτικός κίνδυνος** προκύπτει από την παραδοσιακή λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων που έγκειται στη διαδικασία μεταφοράς κεφαλαίων από τις πλεονασματικές οικονομικές μονάδες στις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες. Τόσο κατά την διαδικασία της άντλησης κεφαλαίων από την πρώτη ομάδα όσο και κατά την διαδικασία χορήγησης των κεφαλαίων στην δεύτερη ομάδα, τα κεφάλαια αλλάζουν

μορφή και μετασχηματίζονται σε κατάλληλα χρηματοοικονομικά προϊόντα ώστε να διατίθενται σε διαπραγμάτευση, να τιμολογούνται εύκολα και τέλος να μεταφέρονται.

Η διαμεσολάβηση και η μετατροπή των κεφαλαίων από τα πιστωτικά ιδρύματα σε χρηματοοικονομικά προϊόντα διαφοροποιεί τα υφιστάμενα χαρακτηριστικά τους ή προσθέτει σε αυτά νέα χαρακτηριστικά σχετιζόμενα με το μέγεθος, τις λήξεις (διάρκεια), τη ρευστότητα και το ύψος του κινδύνου. Η μεσολάβηση των πιστωτικών ιδρυμάτων δεν συμβάλει μόνο στην ευχερέστερη μεταφορά των κεφαλαίων αλλά και στον περιορισμό του συνολικού αναλαμβανόμενου πιστωτικού κινδύνου.

Όταν οι πλεονασματικές μονάδες καταθέτουν τα κεφάλαιά τους στις τράπεζες περιορίζουν στο ελάχιστο τον κίνδυνο μη επιστροφής τους, αφού οι τράπεζες είναι οργανισμοί που λειτουργούν κάτω από συγκεκριμένους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας και υπό τον έλεγχο των εποπτικών αρχών. Οι κανόνες αυτοί απορρέουν από τη Συνθήκη της Βασιλείας και χρησιμοποιούν τρείς προσεγγίσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου. Την Τυποποιημένη προσέγγιση (Standarized Approach) που είναι η πιο απλή και ακολουθείται από τα περισσότερα πιστωτικά ιδρύματα, τη Θεμελιώδης (Foundation Approach) και την Εξελιγμένη (Advanced Approach). Με τη βοήθεια κατάλληλων υποδειγμάτων αξιολόγησης οι μέθοδοι αποβλέπουν στον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων ανάλογα με το επίπεδο κινδύνων, την θεσμοθέτηση διαδικασιών αντιμετώπισης των κινδύνων και τον καθορισμό αστοχίας – αποτυχίας. Αποτυχία (Default) θεωρείται ότι προκύπτει όταν ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω γεγονότα λαμβάνουν χώρα:

α) Όταν ο πιστούχος δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις συμβατικές υποχρεώσεις του.

β) Όταν υπάρχει διαγραφή, πρόβλεψη ή ρύθμιση οφειλής για τη συγκεκριμένη χορήγηση.

γ) Όταν η καθυστέρηση στις οφειλές του πιστούχου περνάει τις 90 ημέρες.

Δάνεια σε καθυστέρηση θεωρούνται τα δάνεια που παρουσιάζουν κάποια από τα παρακάτω στοιχεία:

“α. Είναι σε καθυστέρηση για διάστημα μεγαλύτερο των 90 ημερών.

β. Το ποσό της καθυστέρησης υπερβαίνει το μεγαλύτερο μεταξύ των:

i. 5% της δόση, εφόσον υπάρχουν προκαθορισμένες δόσεις, ή το 2% του εν ισχύ ορίου, εφόσον πρόκειται για ανοικτό αλληλόχρεο λογαριασμό ή άλλης μορφής ανακυκλούμενη πίστωση για την εξυπηρέτηση της οποίας δεν προβλέπονται συμβατικές δόσεις.

ii. €500 για ανοίγματα έναντι επιχειρήσεων, €100 για ανοίγματα εξασφαλισμένα με ακίνητα τα οποία χρησιμοποιούνται ως κατοικία και €»50 για τα λοιπά ανοίγματα" (Πράξη Διοικητή Αριθμ. 2588/20.8.2007).

Ο πιστωτικός κίνδυνος θεωρείται από τους βασικούς κινδύνους μιας τράπεζας αφού με την μη αποπληρωμή των κεφαλαίων και των τόκων των χορηγήσεων μειώνεται η παρούσα αξία του ενεργητικού και τίθεται σε κίνδυνο το πιστωτικό ίδρυμα.

Η εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου αφορά την απόφαση για την παροχή ή όχι χορήγησης και του περιθωρίου του επιτοκίου (spread) που πρέπει να πληρώσει ο δανειολήπτης ανάλογα με το επίπεδο κινδύνου στο οποίο ανήκει. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιούνται υποδείγματα υπολογισμού της πιθανότητας πτώχευσης. Τα υποδείγματα αυτά διακρίνονται σε τρείς κατηγορίες: α) Σε εκείνα που προσπαθούν να διαχωρίσουν τους δανειολήπτες σε φερέγγυους ή μη φερέγγυους με τη βοήθεια στατιστικών μεθόδων β) τα υποδείγματα που υπολογίζουν την αναμενόμενη πιθανότητα πτώχευσης μέσα από τις τιμές των αξιόγραφων όπως αυτές διαμορφώνονται στις χρηματαγορές και γ) στα υποδείγματα που εκτιμούν την μέγιστη ζημία σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο εμπιστοσύνης. Η βασική αρχή των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι οι επαρκείς εξασφαλίσεις και η διασπορά του χαρτοφυλακίου των χορηγήσεων.

Τα πιστωτικά ιδρύματα αποτελούν οργανωμένους και εξειδικευμένους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που μπορούν να αξιολογήσουν την πιστοληπτική ικανότητα του δανειολήπτη και να καθορίσουν ένα μέγιστο όριο χρηματοδότησης με την δυνατότητα εξασφαλίσεων ή όχι. Για την αξιολόγηση της φερεγγυότητας του δανειολήπτη οι τράπεζες λαμβάνουν υπόψη εμπράγματες ή ενοχικές εξασφαλίσεις. Οι εμπράγματες εξασφαλίσεις περιλαμβάνουν:

α) Ενέχυρο επί καταθέσεων

β) Προσημειώσεις – Υποθήκες επί ακινήτων

γ) Εγγυητικές επιστολές τραπεζών

δ) Ενέχυρα επί επιταγών

ε) Εγγυήσεις Τ.Ε.Μ.Π.Μ.Ε

στ) Ενέχυρα επί μετοχών, ομολόγων και εντόκων γραμματίων.

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων μειώνονται μόνο με τις εξασφαλίσεις που αναγνωρίζονται από τη Συνθήκη της Βασιλείας οι οποίες περιλαμβάνουν:

α) Μετρητά

β) Χρυσό

γ) Χρεωστικούς Τίτλους

δ) Αμοιβαία Κεφάλαια

ε) Μετοχές

στ) Ακίνητα

ζ) Επιχειρηματικές Απαιτήσεις

η) Εγγυήσεις

θ) Πιστωτικά Παράγωγα

Στις ενοχικές εξασφαλίσεις τα πιστωτικά ιδρύματα καλύπτονται εκτός από την υπογραφή του πελάτη και με την εγγύηση τρίτου προσώπου (εγγυητή). Σε αυτή την περίπτωση ο εγγυητής αναλαμβάνει την υποχρέωση αποπληρωμής του δανείου εφόσον προκύψει θέμα μη αποπληρωμής του, από το δανειολήπτη.

Τα πιστωτικά ιδρύματα προκειμένου να ελαχιστοποιήσουν τον **Πιστωτικό κίνδυνο** χρησιμοποιούν τεχνικές που μειώνουν το ύψος της χρηματοδότησης (haircuts) ώστε να είναι μικρότερο από την ονομαστική αξία των εισπρακτέων λογαριασμών, της προσημείωσης ή της υποθήκης. Με αυτές τις τεχνικές τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν την δυνατότητα να ανακτήσουν πλήρως το ύψος των δανείων σε περίπτωση μη αποπληρωμής τους, ακόμα και αν μειωθεί η αξία των εμπραγμάτων εξασφαλίσεων.

Ο πιστωτικός κίνδυνος δεδομένου ότι η χορήγηση δανείων αποτελεί βασική λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων θεωρείται ένας από τους βασικούς κινδύνους, γιατί η μη αποπληρωμή τόκων και κεφαλαίων των χορηγήσεων μειώνει την παρούσα αξία του ενεργητικού και θέτει σε κίνδυνο το πιστωτικό ίδρυμα.

Για το λόγο αυτό η επιτροπή της Βασιλείας έχει αναθέσει στις κεντρικές τράπεζες την δημιουργία ειδικών υπηρεσιών για των έλεγχο των υποδειγμάτων του πιστωτικού κινδύνου.

**β) Κίνδυνος Αγοράς**

Με όσα αναφέραμε ο πιστωτικός κίνδυνος προέρχεται από την δυνατότητα που έχουν τα πιστωτικά ιδρύματα να μεσολαβούν και να μεταφέρουν κεφάλαια από τις πλεονασματικές οικονομικές μονάδες στις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες. Πολύ συχνά ένα μέρος των κεφαλαίων των πλεονασματικών οικονομικών μονάδων πλεονάζει, υπερκαλύπτει την ζήτηση των ελλειμματικών οικονομικών μονάδων, με συνέπεια τα πιστωτικά ιδρύματα να έχουν πλεονάζουσα ρευστότητα. Δεδομένου ότι μη επενδυμένα χρήματα θεωρούνται ζημιά, τα πιστωτικά ιδρύματα επιδιώκουν την ορθή διαχείριση των διαθεσίμων, με το να επενδύουν την πλεονάζουσα ρευστότητα σε ασφαλείς ή άλλους τίτλους ανάλογα με το επενδυτικό προφίλ του πιστωτικού ιδρύματος.

Στη μεταβολή της αξίας του χαρτοφυλακίου τίτλων που έχει αγοράσει το πιστωτικό ίδρυμα αναφέρεται ο **κίνδυνος Αγοράς** και οφείλεται στις επιδράσεις του περιβάλλοντος της αγοράς τίτλων. Δεδομένου της μεταβλητότητας της αξίας του χαρτοφυλακίου τίτλων το πιστωτικό ίδρυμα πρέπει να επενδύει τα ρευστά διαθέσιμά του με τρόπο που να μεγιστοποιεί το κέρδος του, αναλαμβάνοντας μειωμένο κίνδυνο. Στον **κίνδυνο Αγοράς** ένα πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει να αντιμετωπίσει και τα προβλήματα ληκτότητας των διαφόρων τίτλων που έχει επενδύσει τα ρευστά διαθέσιμα. Για το λόγο αυτό στο χαρτοφυλάκιο τίτλων θα πρέπει να συμπεριλάβει εκτός από μακροπρόθεσμους τίτλους και βραχυπρόθεσμους προκειμένου κάποια χρήματα να είναι άμεσα διαθέσιμα έτσι ώστε να έχει την δυνατότητα το πιστωτικό ίδρυμα να αντιμετωπίσει περιόδους στενότητας ρευστότητας. Εκτός όμως από τις διαχρονικές διακυμάνσεις των τιμών ο **κίνδυνος Αγοράς** περιλαμβάνει και την αδυναμία που μπορεί να προκύψει να αγοράσει ή να πουλήσει τίτλους το πιστωτικό ίδρυμα σε χρονική στιγμή και σε τιμή που δεν επιθυμεί. Αυτή η αδυναμία μπορεί να μεγιστοποιηθεί σε περίπτωση που στο πιστωτικό ίδρυμα παρουσιάζεται αδυναμία ρευστοποίησης κάποιων τίτλων λόγω μεταβολής κάποιων παραγόντων της αγοράς.

Ο κίνδυνος Αγοράς μπορεί να προέλθει εκτός από τις μεταβολές στις τιμές των χρηματοοικονομικών μέσων που υπάρχουν στο χαρτοφυλάκιο του πιστωτικού ιδρύματος και από τις μεταβολές στις τιμές των επιτοκίων (κίνδυνος επιτοκίων), τις μεταβολές στις τιμές των νομισμάτων που συναλλάσσεται το πιστωτικό ίδρυμα (συναλλαγματικός κίνδυνος) καθώς και από τις μεταβολές στις τιμές των εμπορευμάτων (κίνδυνος εμπορευμάτων) που μπορεί να έχει στην κατοχή του το πιστωτικό ίδρυμα.

i) **Κίνδυνος Επιτοκίων**

Τα πιστωτικά ιδρύματα λειτουργώντας ως διαμεσολαβητές οδηγούνται στην δημιουργία υποχρεώσεων (καταθέσεις) και απαιτήσεων (χορηγήσεις) με χρονική διάρκεια που δεν ταυτίζεται. Η αναντιστοιχία των επιτοκίων τόσο στη διάρκεια όσο και στον όγκο των καταθέσεων και χορηγήσεων μπορεί να επηρεάσει σοβαρά την κερδοφορία ενός πιστωτικού ιδρύματος. Σε μια απότομη μεταβολή των επιτοκίων ένα πιστωτικό ίδρυμα που οι υποχρεώσεις του είναι περισσότερο ευαίσθητες απ' ότι οι απαιτήσεις του σ' αυτή τι μεταβολή, όταν αυξηθούν τα επιτόκια θα μειωθούν τα κέρδη του ενώ το αντίθετο θα συμβεί αν μειωθούν τα επιτόκια. Η παραπάνω μεταβολή των επιτοκίων θα έχει επίπτωση στα έσοδα του πιστωτικού ιδρύματος καθώς το περιθώριο επιτοκίου αποτελεί τη διαφορά μεταξύ των εσόδων από τόκους απαιτήσεων (δάνεια) και των εξόδων για τόκους υποχρεώσεων (καταθέσεις).

Σε περίπτωση που αναμένεται αύξηση των επιτοκίων ένα πιστωτικό ίδρυμα μπορεί να προβεί στις παρακάτω κινήσεις για να μειώσει τον **κίνδυνο επιτοκίων:**

i) Χορήγηση δανείων με κυμαινόμενο επιτόκιο.

ii) Προσέλκυση μακροπρόθεσμων καταθέσεων.

iii) Τιτλοποίηση δανείων με σταθερό επιτόκιο για την απόκτηση ρευστότητας από το πιστωτικό ίδρυμα για να την χρησιμοποιήσει στη χορήγηση νέων δανείων με αυξημένο επιτόκιο.

Σε περίπτωση που αναμένεται μείωση των επιτοκίων ένα πιστωτικό ίδρυμα μπορεί να επιδιώξει τις παρακάτω κινήσεις :

i) Χορήγηση δανείων με σταθερό επιτόκιο.

ii) Προσέλκυση βραχυπρόθεσμων καταθέσεων ώστε να προωθήσει περισσότερες καταθέσεις με μειωμένο επιτόκιο.

. Μερικές στρατηγικές που μπορεί να ακολουθήσει ένα πιστωτικό ίδρυμα για να αποφύγει την ενδεχόμενη μεταβολή στα καθαρά έσοδα από μια μεταβολή των επιτοκίων είναι:

i) Σύνδεση της ληκτότητας των μακροπρόθεσμων δανείων με αντίστοιχες μακροπρόθεσμες καταθέσεις.

ii) Σύνδεση των πιθανών να ανατιμολογηθούν ευαίσθητων απαιτήσεων με τα αντίστοιχα στοιχεία των υποχρεώσεων.

iii) Χρήση στοιχείων εκτός ισολογισμού όπως προθεσμιακά συμβόλαια ώστε να αντισταθμιστούν οι επιπτώσεις από τις μεταβολές των επιτοκίων.

Εκτός όμως από την πιθανότητα μείωσης των εσόδων ενός πιστωτικού ιδρύματος, μια μεταβολή των επιτοκίων μπορεί να προκαλέσει μεταβολή στην αξία των τίτλων που έχει επενδύσει ένα πιστωτικό ίδρυμα με δεδομένο ότι μεταβάλλεται η τρέχουσα τιμή τους σε σχέση με την ονομαστική τους αξία.

Μια μεταβολή των επιτοκίων θα μεταβάλει την τιμή των ομολόγων καθώς και την τιμή των μετοχών που μπορεί να έχει επενδύσει ένα πιστωτικό ίδρυμα. Όσο μεγαλύτερη είναι η διάρκεια ενός ομολόγου τόσο περισσότερο ευαίσθητη είναι η μεταβολή της τρέχουσας αξίας του σε σχέση με την ονομαστική του αξία, ενώ παράλληλα όσο μεγαλύτερες είναι οι εισροές του (τοκομερίδια) τόσο μικρότερη είναι η μεταβολή της τιμής του ομολόγου στις μεταβολές των επιτοκίων. Έτσι μια αύξηση των επιτοκίων θα μειώσει την τρέχουσα αξία των ομολόγων που κατέχει το πιστωτικό ίδρυμα ενώ μια μείωση των επιτοκίων θα αυξήσει την τρέχουσα αξία τους.

Στην περίπτωση που το επιτόκιο έκδοσης της ομολογίας είναι μεγαλύτερο από το προεξοφλητικό επιτόκιο η ομολογία θα διαπραγματεύεται σε τιμή μεγαλύτερη από την ονομαστική αξία (premium). Στην περίπτωση που το επιτόκιο έκδοσης είναι μικρότερο από το προεξοφλητικό επιτόκιο η ομολογία θα διαπραγματεύεται σε τιμή μικρότερη από την ονομαστική αξία (discount), ενώ όταν το επιτόκιο έκδοσης είναι ίσο με το προεξοφλητικό τότε η ομολογία θα διαπραγματεύεται στο άρτιο δηλαδή η τρέχουσα τιμή της θα είναι ίση με την ονομαστική της αξία.

Μια μεταβολή των επιτοκίων μπορεί να επηρεάσει και την αξία των μετοχών που μπορεί να έχει στο χαρτοφυλάκιό του ένα πιστωτικό ίδρυμα. Μια προσδοκώμενη αύξηση των επιτοκίων θα φέρει συνήθως πτώση στην τιμή των μετοχών αφού οι επενδυτές αποεπενδύουν από τις μετοχές για να επενδύσουν σε

τίτλους με αυξημένο επιτόκιο. Το αντίθετο συμβαίνει όταν οι επενδυτές προσδοκούν μείωση των επιτοκίων, αφού τότε οι επενδυτές είναι διατεθειμένοι να αναλάβουν μεγαλύτερο ρίσκο για πετύχουν μεγαλύτερες αποδόσεις άρα αγοράζουν μετοχές.

Σε αναμενόμενη αύξηση των επιτοκίων το πιστωτικό ίδρυμα θα μπορούσε να προχωρήσει σε μείωση μετοχών επενδυτικού χαρτοφυλακίου προκειμένου να μειώσει την ζημιά ενώ σε περίπτωση αναμενόμενης μείωσης των επιτοκίων το πιστωτικό ίδρυμα θα μπορούσε να προχωρήσει σε αγορά μετοχών προκείμενου να αποκομίσει κέρδος από την αύξηση της τιμής τους.

ii) **Συναλλαγματικός Κίνδυνος**

Ο **Συναλλαγματικός Κίνδυνος** είναι αποτέλεσμα των σημαντικών αλλαγών που παρατηρούνται στις χρηματοπιστωτικές αγορές τα τελευταία χρόνια γι αυτό και περιλαμβάνεται στον Κίνδυνο Αγοράς.

Με τη μετάβαση από το σύστημα σταθερών ισοτιμιών (σύστημα Breton Woods) στο σύστημα των κυμαινόμενων ισοτιμιών, όπου οι κυρίαρχοι παράγοντες διαμόρφωσης των τιμών των νομισμάτων είναι η προσφορά και ζήτηση για κάθε νόμισμα, προέκυψαν συνεχείς αλλαγές στις ισοτιμίες των νομισμάτων. Η προσφορά και η ζήτηση ενός νομίσματος είναι συνάρτηση των άμεσων και έμμεσων επενδύσεων που γίνονται στο νόμισμα αυτό, των εισροών και εκροών αδήλων πόρων (υπηρεσιών), καθώς και των μεγεθών του εξωτερικού εμπορίου (εισαγωγών και εξαγωγών).

**Συναλλαγματικός κίνδυνος** ορίζεται ως η αναμενόμενη ζημιά και μεταβολή της καθαρής θέσης του πιστωτικού ιδρύματος λόγω έκθεσης του στις μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Οι υποχρεώσεις (καταθέσεις) και οι απαιτήσεις (δάνεια) που κάνει ένα πιστωτικό ίδρυμα δεν γίνονται πάντα στο εγχώριο νόμισμα αλλά και σε συνάλλαγμα.. Έτσι το πιστωτικό ίδρυμα εκτίθεται σε κίνδυνο συναλλάγματος όταν μεταβάλλονται οι νομισματικές ισοτιμίες στις διεθνείς αγορές συναλλάγματος.

Σε καθεστώς κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών, κάθε «ανοικτή θέση» σε ένα συγκεκριμένο νόμισμα εκθέτει ένα πιστωτικό ίδρυμα στο **συναλλαγματικό κίνδυνο**, που αποτελεί μια ειδική περίπτωση του κινδύνου αγοράς. Ο **συναλλαγματικός κίνδυνος** οφείλεται στις διακυμάνσεις της αξίας των νομισμάτων,

που επηρεάζουν τις «θέσεις» σε συνάλλαγμα που έχει λάβει ένα πιστωτικό ίδρυμα για τη διαχείριση των διαθεσίμων του ή για λογαριασμό πελατών του.

Τα τραπεζικά ιδρύματα δραστηριοποιούνται τόσο στην τρέχουσα όσο και στην προθεσμιακή αγορά συναλλάγματος έχοντας μεγάλες «θέσεις» σε συνάλλαγμα, που μεταβάλλονται συνεχώς. Το νόμισμα αποτίμησης, το οποίο αποτελεί και το νόμισμα αναφοράς, είναι συνήθως το εγχώριο νόμισμα στο οποίο συντάσσονται και οι οικονομικές καταστάσεις του πιστωτικού ιδρύματος.

Ο **συναλλαγματικός κίνδυνος** μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσω της διαχείρισής του ή μέσω της αντιστάθμισής του.

Η αναδιάρθρωση των θέσεων σε συνάλλαγμα με διαφοροποίηση της έκθεσης σε κάθε νόμισμα, αλλά και η ανάληψη ζημιάς ή κόστους για το κλείσιμο μιας θέσης και την ανάληψη μιας άλλης μπορούν να συνεισφέρουν στην διαχείριση του **συναλλαγματικού κινδύνου** από ένα πιστωτικό ίδρυμα.

Η χρήση παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων επί συναλλάγματος μπορεί να συνεισφέρει στην αντιστάθμιση του συναλλαγματικού κινδύνου. Ένα πιστωτικό ίδρυμα μπορεί να χρησιμοποιήσει παράγωγα επί συναλλάγματος που να βασίζονται είτε σε προθεσμιακά συμβόλαια, είτε σε συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης, είτε σε δικαιώματα προαίρεσης ή σε ανταλλαγές νομισμάτων.

iii) **Κίνδυνος εμπορευμάτων**

Το ενδεχόμενο της δημιουργίας ζημιάς από την μεταβολή των αγοραίων τιμών σε πολύτιμα μέταλλα (εκτός από τις θέσεις σε χρυσό, οι οποίες υπολογίζονται με τη μεθοδολογία που ισχύει για τις συναλλαγματικές θέσεις) και άλλα βασικά εμπορεύματα στα οποία τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν ανοικτές θέσεις. Όταν ένα πιστωτικό ίδρυμα έχει στη διάθεση του χρηματοοικονομικά παράγωγα τα οποία έχουν ως υποκείμενο εμπορεύματα τότε εκτίθεται στον **κίνδυνο των εμπορευμάτων**.

Η σημαντικότητα του **κινδύνου Αγοράς** έχει αναγνωριστεί και από την επιτροπή της Βασιλείας γι’ αυτό άλλωστε και τα πιστωτικά ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να υπολογίζουν ποσά κεφαλαιακής επάρκειας γι’ αυτόν τον κίνδυνο.

γ) **Κίνδυνος Ρευστότητας**

Στους παραδοσιακούς χρηματοοικονομικούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα εκτός από τον πιστωτικό κίνδυνο συμπεριλαμβάνεται και ο **κίνδυνος ρευστότητας**. Η μη σύμπτωση των λήξεων των στοιχείων του παθητικού (καταθέσεις) με τις λήξεις των στοιχείων του ενεργητικού (δάνεια) αποτελούν την βασική αιτία της εμφάνισης του **κινδύνου ρευστότητας**. Είναι σημαντικό τα πιστωτικά ιδρύματα να είναι σε θέση να διατηρούν τα στοιχεία του παθητικού και του ενεργητικού χρονικά κοντά, έτσι ώστε να υπάρχει συμφωνία ληκτότητας. Αυτό μπορεί να γίνει όταν τα πιστωτικά ιδρύματα βρίσκουν τρόπους μακροπρόθεσμης και λιγότερο βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησης (καταθέσεις ταμιευτηρίου). Στις μακροπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις περιλαμβάνονται οι προθεσμιακές καταθέσεις και η επένδυση σε μακροπρόθεσμους τίτλους.

Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) ο κίνδυνος ρευστότητας ορίζεται ο κίνδυνος το πιστωτικό ίδρυμα να αντιμετωπίσει δυσκολίες στην εξεύρεση κεφαλαίων για να καλύψει τις υποχρεώσεις που σχετίζονται με τα χρηματοοικονομικά μέσα. Έτσι ο κίνδυνος ρευστότητας μπορεί να προέλθει και από την αδυναμία έγκαιρης πώλησης ενός χρηματοοικονομικού στοιχείου κοντά στην εύλογη αξία του.

Εκτός από τις καταθέσεις άλλες πηγές ρευστότητας στα πλαίσια του Ευρωσυστήματος είναι οι πάγιες διευκολύνσεις, οι πράξεις ανοικτής αγοράς και τα ελάχιστα υποχρεωτικά αποθεματικά. Τα πιστωτικά ιδρύματα προσφεύγουν στις πάγιες διευκολύνσεις όταν παρουσιάζουν προβλήματα ρευστότητας (έλλειψη ή υπερβολική ρευστότητα) σε σχέση με τα ελάχιστα υποχρεωτικά τους αποθεματικά. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αυξάνοντας ή μειώνοντας το βασικό επιτόκιο με το οποίο διαπραγματεύεται με τα πιστωτικά ιδρύματα, ρυθμίζει την ποσότητα χρήματος που κυκλοφορεί στην αγορά ενώ ταυτόχρονα επηρεάζει και τον πληθωρισμό.

Οι πράξεις ανοιχτής αγοράς αφορούν πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης που μειώνουν το κόστος άντλησης κεφαλαίων, διενεργούνται στην διατραπεζική αγορά και αφορούν βραχυπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις μία φορά την εβδομάδα καθώς και μακροπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις που διενεργούνται μια φορά το μήνα.

Σε περιόδους κρίσης ρευστότητας τα πιστωτικά ιδρύματα επιδιώκουν την πώληση στοιχείων ενεργητικού (ομόλογα) και τη μείωση των χορηγήσεων. Μια

μέθοδος άντλησης ρευστότητας σε περιόδους κρίσεων είναι και η τιτλοποίηση στεγαστικών, προσωπικών ή καταναλωτικών δανείων. Η έκδοση τίτλων (ομολόγων) στις ταμειακές ροές που προέρχονται από την είσπραξη δανείων διενεργείται κατά την τιτλοποίηση. Τα πιστωτικά ιδρύματα προσελκύουν επενδυτές με τις υψηλές αποδόσεις που προσφέρουν οι ομολογίες και ταυτόχρονα αυξάνουν την ρευστότητας τους. Με την τιτλοποίηση τα δάνεια παύουν να αποτελούν στοιχεία του ενεργητικού (αποτελούν στοιχεία εκτός ισολογισμού) του πιστωτικού ιδρύματος άρα μειώνονται και οι κεφαλαιακές του απαιτήσεις.

Στο μέρος του παθητικού (καταθέσεις) του πιστωτικού ιδρύματος, μια μέθοδος αντιμετώπισης του **κινδύνου ρευστότητας**, αποτελεί η μείωση του κινδύνου απόσυρσης καταθέσεων μέσω της εγγύησης που παρέχεται από το κράτος. Με το θεσμό της εγγύησης καταθέσεων (μέχρι ενός ποσού) παρέχεται ασφαλιστική προστασία από το κράτος στους καταθέτες σε περίπτωση που το πιστωτικό ίδρυμα εμφανίσει αδυναμία απόδοσης των καταθέσεων.

Παράλληλα με την εγγύηση των καταθέσεων από το κράτος η Κεντρική Τράπεζα εφαρμόζει σενάρια μη αναμενόμενων μεταβολών των στοιχείων των πιστωτικών ιδρυμάτων μέσω δοκιμών προσομοίωσης (stress tests) ώστε να μετρήσει το αποτέλεσμα του κινδύνου ρευστότητας σε κάθε πιστωτικό ίδρυμα.

Τα αποτελέσματα του **κινδύνου ρευστότητας** είναι ιδιαίτερα σημαντικά στις περιπτώσεις αδυναμίας πρόσβασης ενός πιστωτικού ιδρύματος στις διατραπεζικές αγορές καθώς και σε περιπτώσεις δυσλειτουργίας των διατραπεζικών αγορών. Στην πρώτη περίπτωση επηρεάζεται η ρευστότητα μόνο του πιστωτικού ιδρύματος που αδυνατεί να προσφύγει στην διατραπεζική αγορά για άντληση ρευστότητας, ενώ στη δεύτερη περίπτωση επηρεάζεται ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα αφού οι διατραπεζικές αγορές αποτελούν σήμερα βασική πηγή άντλησης κεφαλαίων για τα πιστωτικά ιδρύματα. Σε μια τέτοια κατάσταση κρίνεται απαραίτητη η παρέμβαση των Κεντρικών Τραπεζών με τη διοχέτευση ρευστότητας στα πιστωτικά ιδρύματα έναντι ενεχυριαζόμενων τίτλων με μειωμένο επιτόκιο με στόχο η ρευστότητα αυτή να κατευθυνθεί σε δάνεια προς επένδυση από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.

Εκτός από την πολιτική ανοιχτής αγοράς τίτλων από τα πιστωτικά ιδρύματα οι Κεντρικές Τράπεζες μπορούν να επηρεάσουν την ρευστότητα με

παρεμβάσεις στη διαμόρφωση του κατάλληλου ύψους επιτοκίου, τόσο για τους καταθέτες όσο και για τους δανειζόμενους. Καθίσταται γνωστό από την μακροοικονομική ότι μια μείωση των επιτοκίων καθιστά φθηνότερο το δανεισμό κατά συνέπεια αυξάνει τις επενδύσεις άρα και την οικονομική ανάπτυξη.

Η παραπάνω νομισματική πολιτική των Κεντρικών Τραπεζών γίνεται αποτελεσματική με την επιτυχή προώθηση αυξημένης ρευστότητας στην πραγματική οικονομία μέχρι του σημείου που υπεισέρχεται η ¨ακραία¨ περίπτωση της παγίδας ρευστότητας. Κατά την εμφάνιση του φαινομένου της παγίδας ρευστότητας τα νοικοκυριά διακρατούν την ρευστότητας τους (δεν καταναλώνουν) με αποτέλεσμα και οι επιχειρήσεις να μην επενδύουν και να αποθησαυρίζουν την ρευστότητά τους.

Η παγίδα ρευστότητας εμφανίζεται όταν οι Κεντρικές Τράπεζες παρέχουν ρευστότητα με θετικά αλλά χαμηλού ύψους επιτόκια ή και μηδενικά επιτόκια. Τότε οι οικονομικές μονάδες συσσωρεύουν αποταμιεύσεις χωρίς να επενδύουν με αποτέλεσμα η νομισματική πολιτική να μην οδηγεί στην οικονομική ανάκαμψη ή στο ξεπέρασμα της οικονομικής κρίσης. Αποτέλεσμα είναι η περαιτέρω επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης που συνδυασμό με τα χαμηλά επιτόκια να οδηγήσουν σ’ ένα φαύλο κύκλο οικονομικής στασιμότητας και αποπληθωριστικών τάσεων. Σ’ αυτήν την περίπτωση η αναγκαία παράμετρος για την αντιστροφή του οικονομικού κλίματος τίθεται μόνο με την αποκατάσταση των επιτοκίων σε αποδεκτό επίπεδο.

Σύμφωνα με τους κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας ΙΙ οι επιπτώσεις του **κινδύνου ρευστότητας** δεν επηρεάζουν άμεσα τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων και τον δείκτη φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Επίσης δεν προτείνει άμεσους μεθόδους μέτρησης του κινδύνου ρευστότητας αλλά αρκείται στη μέτρησή του και στον υπολογισμό των επιπτώσεών του στην κεφαλαιακή επάρκεια του πιστωτικού ιδρύματος με την ενσωμάτωσή του στους λοιπούς κινδύνους.

### 3.2.2 Μη χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι

**α) Λειτουργικός Κίνδυνος**

Τα πιστωτικά ιδρύματα αντιμετωπίζουν συχνά κινδύνους οι οποίοι δεν ποσοτικοποιούνται εύκολα, όπως ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος ρευστότητας ή ο κίνδυνος αγοράς. Τέτοιοι κίνδυνοι μπορούν να αποφέρουν ζημιά στο πιστωτικό ίδρυμα ως αποτέλεσμα της ανεπάρκειας ή αστοχίας εσωτερικών διαδικασιών, του λάθους ή της απάτης που μπορεί να προέλθει από το ανθρώπινο δυναμικό, της

ανεπάρκειας των πληροφοριακών συστημάτων, της διάθεσης τραπεζικών προϊόντων που δεν πληρούν τους κανόνες των εποπτικών αρχών καθώς και εξωτερικοί κίνδυνοι που μπορεί να επηρεάσουν την λειτουργία του πιστωτικού ιδρύματος όπως η διακοπή ρεύματος ή ο κίνδυνος από φυσικές καταστροφές (πυρκαγιά, πλημύρα, σεισμό).

Οι κίνδυνοι αυτής της μορφής συνθέτουν μια ευρύτερη ομάδα κινδύνων που διαμορφώνουν ένα νέο κίνδυνο που ονομάζεται **λειτουργικός κίνδυνος**.

Ως **λειτουργικός κίνδυνος** ορίζεται ο κίνδυνος που προκύπτει από κάθε μη χρηματοοικονομική πηγή και μπορεί να προκαλέσει ζημιά. Σε αυτές τις πηγές συμπεριλαμβάνονται οι ελλιπείς ή ανεπιτυχείς εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου του πιστωτικού ιδρύματος, οι ενέργειες του ανθρώπινου δυναμικού, η ορθή τήρηση της νομοθεσίας και τον εποπτικών οδηγιών, τα ανεπαρκή συστήματα διοίκησης και πληροφορικής καθώς και εξωγενής πηγές.

Τα τελευταία χρόνια έχει διαπιστωθεί ότι είναι τέτοια η φύση του **λειτουργικού κινδύνου** που αν και συγκριτικά με τους υπόλοιπους κινδύνους καταλαμβάνει μικρό ποσοστό του συνολικά παρατηρούμενου κινδύνου σε ένα πιστωτικό ίδρυμα, εμπεριέχει ενδεχομένως γεγονότα, η εμφάνιση των οποίων μπορεί να οδηγήσει το πιστωτικό ίδρυμα σε χρεοκοπία.

Το παραπάνω διαφοροποιεί τον **λειτουργικό κίνδυνο** από τους άλλους κινδύνους γιατί η απόδοση του πιστωτικού ιδρύματος δεν είναι ανάλογη του **λειτουργικού κινδύνου** δηλαδή η ανάληψη μεγαλύτερου **λειτουργικού κινδύνου** δεν συνεπάγεται και μεγαλύτερη κερδοφορία. Αυτό μεγεθύνει την ανάγκη των πιστωτικών ιδρυμάτων να ποσοτικοποιήσουν τον λειτουργικό τους κίνδυνο μέσα από τον υπολογισμό της πιθανότητας να συμβεί ένα γεγονός αλλά και του κόστους που θα προκύψει από την έλευση αυτού του γεγονότος. Ένα γεγονός λειτουργικής αστοχίας και η πιθανότητα εμφάνισής του στο μέλλον είναι δύσκολο να προσδιοριστεί στατιστικά με αποτέλεσμα ο υπολογισμός της πιθανότητας και του κόστους να είναι δύσκολα μετρήσιμα μεγέθη.

Τα φαινόμενα **λειτουργικού κινδύνου** σε ένα πιστωτικό ίδρυμα, έχουν τις αιτίες τους :

- Στο πλήθος και την πολυπλοκότητα των χρηματοοικονομικών προϊόντων του πιστωτικού ιδρύματος.

- Στον όγκο και την πολυπλοκότητα των χρηματοοικονομικών λειτουργιών

- Στην Διεθνοποίηση των εργασιών του πιστωτικού ιδρύματος. Η δραστηριοποίηση του σε πολλές χώρες απαιτεί παρακολούθηση διαφορετικών ρυθμιστικών δομών, διαφορετικές ώρες λειτουργίας των συστημάτων διακανονισμού και διαπραγμάτευσης, ακόμη και διαφορετικές γλώσσες.

- Στην εξάρτηση των χρηματοοικονομικών λειτουργιών του πιστωτικού ιδρύματος από την τεχνολογία που τα καθιστά ευάλωτα σε ενδεχόμενη λειτουργική αστοχία των συστημάτων.

- Στην πολυπλοκότητα κάποιων χρηματοοικονομικών λειτουργιών που επιβάλει στα πιστωτικά ιδρύματα την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού των οποίων οι υπηρεσίες πολλές φορές είναι δύσκολο να ελέγξουν.

Τα πιστωτικά ιδρύματα για τη μέτρηση του λειτουργικού κινδύνου χρησιμοποιούν μια σειρά από μεθόδους που στηρίζονται στην καταγραφή και κατάταξη σε πίνακα όλων των πηγών ή γεγονότων πρόκλησης **λειτουργικού κινδύνου** καθώς και της παρακολούθησης και καταγραφής των ζημιών ανά γεγονός και δραστηριότητα του πιστωτικού ιδρύματος.

Αυτή η καταγραφή των γεγονότων και των ζημιών γίνεται σε μια βάση δεδομένων η οποία μπορεί να αναλυθεί σε επιμέρους ομάδες. Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει τα λειτουργικά γεγονότα που εμφανίζονται με μεγάλη συχνότητα αλλά προξενούν μικρές ζημιές. Στην τελευταία ομάδα κατατάσσονται τα λειτουργικά γεγονότα που εμφανίζονται με μικρότερη έως και καθόλου συχνότητα άλλα προξενούν μεγάλες ζημιές. Σε αυτή την ομάδα επειδή δεν μπορεί σε κάθε πιστωτικό ίδρυμα να διαμορφωθεί ικανός αριθμός παρατηρήσεων που να επιτρέπει επεξεργασία και εξαγωγή συμπερασμάτων, το κενό καλύπτουν βάσεις δεδομένων που έχουν αναπτυχθεί από ανεξάρτητους φορείς.

Ενδιάμεσες ομάδες διαμορφώνονται ανάλογα τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά του κάθε πιστωτικού ιδρύματος.

Ένα πιστωτικό ίδρυμα θα μπορούσε να ποσοτικοποιήσει τις αναμενόμενες απώλειες από μια λειτουργική αστοχία ως το γινόμενο της πιθανότητας το γεγονός να συμβεί, πολλαπλασιασμένο με το κόστος που θα είχε αυτό το γεγονός.

Σε περίπτωση που τα μέτρα που λαμβάνει ένα πιστωτικό ίδρυμα για την κάλυψη των λειτουργικών αστοχιών δεν επαρκούν, τότε για την κάλυψη του συνόλου

της λειτουργικής ζημιάς μπορεί να χρησιμοποιηθούν συμπληρωματικά μέτρα με την χρήση ασφαλιστικών υπηρεσιών.

Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να είναι σε θέση να λαμβάνουν αποτελεσματικά μέτρα έγκαιρης ταυτοποίησης και άμεσης εξουδετέρωσης των **λειτουργικών κινδύνων**. Σε αντίθετη περίπτωση η ζημιά που μπορεί να προκύψει θα προκαλέσει σημαντικές επιπτώσεις στην λειτουργία τους. Από την παρακολούθηση και την χαρτογράφηση του λειτουργικού κινδύνου πρέπει να προκύψουν τα γεγονότα καθώς και τα προϊόντα που διαθέτει το πιστωτικό ίδρυμα που το οδηγούν σε ζημιές.

Η διαχείριση του **λειτουργικού κινδύνου** πρέπει να έχει σαν αφετηρία την αξιοποίηση των στοιχείων ανάλυσης της στατιστικής μεθόδου κατανομής ζημιών, την αξιοποίηση μιας βάσης δεδομένων **λειτουργικού κινδύνου** και της σχετικής ποσοτικοποίησης που προκύπτει από την ανάλυση αυτή, έτσι ώστε το πιστωτικό ίδρυμα να διαμορφώσει μια σειρά από σχετικούς δείκτες που θα το βοηθήσουν να καθορίσει την συνολική πολιτική διαχείρισης του **λειτουργικού κινδύνου**. Η πολιτική αυτή διαχείρισης του **λειτουργικού κινδύνου** πρέπει να καλύπτει το σύνολο της ιεραρχίας έχοντας σαν αφετηρία το Διοικητικό Συμβούλιο του πιστωτικού ιδρύματος και καταλήγοντας μέχρι την τελευταία βαθμίδα ιεραρχίας.

Με την συνεχή εξέλιξη του χρηματοοικονομικού χώρου αλλά και των πηγών και των αιτιών του κινδύνου, η διαχείριση του **λειτουργικού κινδύνου** καθίσταται αρκετά πολύπλοκη. Τα πιστωτικά ιδρύματα με την αξιοποίηση των στοιχείων της ανάλυσης μπορούν να εντοπίσουν τους τομείς που ο έλεγχος πρέπει να είναι αυξημένος και παράλληλα να προϋπολογίσουν το κόστος του ελέγχου για να αποφασίσουν στη συνέχεια αν κρίνεται σκόπιμο να αναπτύξουν συστήματα ελέγχου. Με την προκύπτουσα ποσοτικοποίηση των αναμενόμενων απωλειών τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να καθορίσουν το ύψος του κεφαλαίου που απαιτείται προς κάλυψη, από την υφιστάμενη ή ενδεχόμενη έκθεση στο **λειτουργικό κίνδυνο**.

Επιπλέον τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να χρησιμοποιήσουν και δεδομένα άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων προκειμένου να αποκτήσουν γνώσεις για θέματα που δεν έχουν αντιμετωπίσει ακόμα.

Τέλος για την κάλυψη των ζημιών του λειτουργικού κινδύνου το οικονομικό κεφάλαιο που απαιτείται αντιπροσωπεύει το 20% του συνολικού οικονομικού κεφαλαίου με τον πιστωτικό κίνδυνο να απαιτεί το 70% του οικονομικού

κεφαλαίου και το κίνδυνο αγοράς το 10%. Σε αυτή την κατανομή του οικονομικού κεφαλαίου θα πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι η αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος και οι εξελίξεις στην τεχνολογία αλλά και στο ρυθμιστικό πλαίσιο θα καταστήσουν στο μέλλον αναπόφευκτη την αύξηση του οικονομικού κεφαλαίου για την κάλυψη απωλειών από την έλευση του **λειτουργικού κινδύνου**. Για το λόγο αυτό τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν στελεχώσει ειδική υπηρεσία που σαν στόχο έχει την εκπόνηση και παρακολούθηση συγκεκριμένης πολιτικής διαχείρισης της ασφάλειας των πληροφοριών. Η πολιτική αυτή ασφάλειας των πληροφοριών κατηγοριοποιεί τα συστήματα και τις πληροφορίες του πιστωτικού ιδρύματος, τις σχέσεις με εξωτερικούς συνεργάτες, καθώς και θέματα διαχείρισης κινδύνων με σχέδια συνέχισης εργασιών και ανάκαμψης μετά από καταστροφή.

# Κεφάλαιο 4ο

## Χρηματοπιστωτικές και Οικονομικές Κρίσεις

Οι επιπτώσεις των χρηματοπιστωτικών και οικονομικών κρίσεων από τις αρχές του 20ου αιώνα μέχρι και σήμερα στην σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη οικονομία, κάνει επιτακτική την ανάγκη της δημιουργίας ενός ρυθμιστικού πλαισίου στο σύγχρονο χρηματοπιστωτικό σύστημα που να καθορίζει το πλαίσιο δραστηριοποίησης του, θα θέτει κανόνες στον τρόπο λειτουργίας του, θα εντοπίζει έγκαιρα τα αίτια και τις πηγές δημιουργίας χρηματοοικονομικών κινδύνων και θα προτρέπει τα πιστωτικά ιδρύματα να λειτουργούν μέσα σε αυτό.

### 4.1 Χρηματοπιστωτική κρίση του 1929

Μεταξύ 1924 -1927 ένα ισχυρό κύμα κερδοσκοπίας στην Αμερικανική κτηματαγορά οδήγησε τις τιμές των μετοχών της βιομηχανίας να τριπλασιαστούν. Η υπερβάλλουσα ρευστότητα που επικρατούσε στην αγορά διόγκωσε την φούσκα των ακινήτων. Στις 24 Οκτωβρίου του 1929 ξέσπασε η κρίση. Μαζικές πωλήσεις μετοχών από τους επενδυτές οδήγησαν τις τιμές των μετοχών μέσα σε τρείς μήνες να χάσουν το μισό της αξίας τους. Η κρίση πολύ γρήγορα μεταφέρθηκε στο πιστωτικό σύστημα ως συνέπεια του υπερδανεισμού των εταιριών του χρηματιστηρίου από τις τράπεζες, αλλά και από την επένδυση στις μετοχές αυτών των εταιρειών από το πιστωτικό

σύστημα. Το Αμερικάνικο Εθνικό Προϊόν μειώθηκε στο ένα τρίτο και μέσα σε ένα χρόνο ο δείκτης ανεργίας έφτασε στο 25%. Η Ευρώπη δεν έμεινε ανεπηρέαστη αφού φιλοναζιστικές παρατάξεις μέσα από την κρίση άρχισαν να κερδίζουν στο δρόμο προς την εξουσία.

Η χρηματοπιστωτική υπερδιόγκωση δηλαδή η σωρευτική διαδικασία επέκτασης των τραπεζικών πιστώσεων πέρα από τις διαστάσεις της πραγματικής οικονομίας υπήρξε η γενεσιουργός αιτία της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 1929.

Στην Αμερική την δεκαετία του 1930 για την αντιμετώπιση της κρίσης θεσπίστηκε από τον Delano Roosevelt το New Deal. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα περιελάμβανε βοήθεια στους ανέργους και τους γεωργούς και επενδύσεις σε μεγάλα δημόσια έργα για την τόνωση της αγοράς. Στην Ευρώπη η επικράτηση ακροδεξιών παρατάξεων υποσχόταν επίλυση των προβλημάτων με επιθετική εξωτερική πολιτική με αποτέλεσμα η διόγκωση της ανεργίας να "αντιμετωπιστεί" με την κήρυξη του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου το 1939.

### 4.2 Οικονομική Κρίση στην Ιαπωνία

Τη δεκαετία του 1990 στην Ιαπωνία οι πολύ υψηλές τιμές των ακινήτων μειώθηκαν απότομα με αποτέλεσμα την εμφάνιση μηδενικού πληθωρισμού έως και αποπληθωρισμού. Η Κεντρική τράπεζα της Ιαπωνίας οδηγήθηκε στην απόφαση να μειώσει τα επιτόκια με σκοπό να κυκλοφορήσει περισσότερο χρήμα στην αγορά. Όσο όμως και να μείωνε τα επιτόκια στην αγορά δεν αυξανόταν η ζήτηση. Οι Ιάπωνες είχαν χάσει την εμπιστοσύνη τους στην οικονομία προέβλεπαν ότι οι τιμές στο χρηματιστήριο αλλά και άλλων επενδύσεων (ακίνητα) είχαν φτάσει στο απόγειό τους, άλλαξαν τις καταναλωτικές τους συνήθειες και προτίμησαν να αποταμιεύουν παρά να ξοδεύουν και να επενδύουν. Οι τιμές στην αγορά έπεσαν πάρα πολύ, η Ιαπωνία εμφάνισε αρνητικό πληθωρισμό και η περαιτέρω μείωση των επιτοκίων οδήγησε στην δημιουργία παγίδας ρευστότητας. Για περισσότερα από πέντε χρόνια ο πληθωρισμός ήταν αρνητικός, η πτώση στο χρηματιστήριο υπήρξε δραματική με αποτέλεσμα οι τράπεζες που είχαν επενδύσει σε αυτό να εμφανίσουν προβλήματα. Αναταράξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα προκάλεσε και η εμφάνιση προβληματικών δανείων με αποτέλεσμα να επηρεαστεί αρνητικά ακόμη περισσότερο η εμπιστοσύνη των

Ιαπώνων που άρχισαν να αμφισβητούν την βιωσιμότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων αποσύροντας τις καταθέσεις τους.

Τα λάθη της δημοσιονομικής πολιτικής της Ιαπωνίας επιδείνωσαν το κλίμα. Η κυβέρνηση προσπάθησε να βγει από την κρίση και να συγκρατήσει το κύμα των πτωχεύσεων και της ανεργίας αυξάνοντας τους φόρους το 1997. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα το μόνιμο αποπληθωρισμό και την μηδενική ανάπτυξη.

### 4.3 Χρηματοπιστωτική κρίση 2008

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990 οι οικονομίες των χωρών της Ευρώπης και της Αμερικής χαρακτηρίζονταν από τη χαλαρή νομισματική πολιτική και το χαμηλό βαθμό ρυθμιστικής και εποπτικής παρέμβασης στις οικονομίες τους. Ενέργειες της FED όπως η δυνατότητα στις εμπορικές τράπεζες να είναι και επενδυτικές, αλλά και η απελευθέρωση των παραγώγων συνετέλεσαν στην επιτάχυνση και στη μετάδοση της χρηματοπιστωτικής κρίσης διεθνώς. Τα χαμηλά επιτόκια για πέντε χρόνια και η υπερβάλλουσα ρευστότητα ώθησαν στην αύξηση του ρίσκου στις επενδύσεις ως συνέπεια της αύξησης του ανταγωνισμού και της απληστίας μεταξύ των τραπεζών. Τα χαμηλά επιτόκια και ο ανταγωνισμός μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων οδήγησαν τις τράπεζες σε χορηγήσεις δανείων σε πελάτες με πολύ χαμηλή δανειοληπτική ικανότητα. Για να αποκτήσουν περαιτέρω ρευστότητα οι τράπεζες τιτλοποιούσαν τα δάνεια αυτά και τα πωλούσαν στους επενδυτές σε όλο τον κόσμο με τη μορφή ομολόγων υψηλής απόδοσης.

Η άνοδος των επιτοκίων στη συνέχεια οδήγησε τους δανειολήπτες σε αδυναμία αποπληρωμής των δανείων τους με συνέπεια την πτώση της αξίας των τίτλων που είχαν πουληθεί και όλων των επενδυτικών εργαλείων που σχετίζονταν άμεσα ή έμμεσα με αυτούς. Επενδυτικές τράπεζες, εταιρείες και ειδικά επενδυτικά σχήματα εμφάνισαν ζημιές και κάποιες από αυτές κατέρρευσαν.

Στις 6 Σεπτεμβρίου 2008 ο Ομοσπονδιακός Οργανισμός Χρηματοοικονομικής Στέγασης έθεσε τις δύο μεγαλύτερες ιδιωτικές εταιρείες ενυπόθηκων στεγαστικών και άλλων δανείων, τη Fannie Mae και τον Freddie Mac σε συντηρητικό ρόλο, αναλαμβάνοντας τον έλεγχο των δύο εταιρειών και συνάπτοντας ανώτερες προτιμώμενες συμφωνίες αγοράς μετοχών με κάθε ίδρυμα. Ο

φορολογούμενος των ΗΠΑ κατέληξε τελικά σε διάσωση 187 δισεκατομμυρίων δολαρίων στις δύο GSE.

Στις 15 Σεπτεμβρίου 2008 η αμερικάνικη επενδυτική τράπεζα Lehman Brothers με 25.000 εργαζόμενους και 158 χρόνια λειτουργίας εξαναγκάστηκε να καταθέσει αίτηση πτώχευσης ενώ η ανταγωνίστριά της Merrill Lynch πουλήθηκε στην Bank of America.

Η κρίση στην οικονομία των ΗΠΑ λόγω της πολυπλοκότητας και της αλληλεξάρτησης των αγορών εξαπλώθηκε γρήγορα και στον υπόλοιπο κόσμο. Γενεσιουργά προβλήματα της Ευρωζώνης όπως τα υψηλά εμπορικά ελλείμματα των χωρών του Νότου έναντι των χωρών του Βορρά ήρθαν στην επιφάνεια με αποτέλεσμα οι οικονομίες της Πορτογαλίας, Ισπανίας, Ιταλίας, Ελλάδος, Κύπρου αλλά και Ιρλανδίας και Ουγγαρίας να βρεθούν στο επίκεντρο της οικονομικής κρίσης. Τον Οκτώβριο του 2008 η Ιρλανδία προσέφυγε για διάσωση στο ΔΝΤ και τον επόμενο μήνα η Ουγγαρία.

Το 2010 αποκαλύπτεται στην Ελλάδα ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα του 2009 έκλεισε πολύ πάνω από το επίπεδο που θα καθιστούσε το ελληνικό χρέος βιώσιμο αυτό είχε σαν αποτέλεσμα η τότε Ελληνική κυβέρνηση να αδυνατεί να δανειστεί αφού τα επιτόκια είχαν γίνει απαγορευτικά. Μπροστά στο κίνδυνο στάσης πληρωμών η Ελλάδα τον Απρίλιο του 2010 κατέφυγε και έλαβε χρηματοδότηση από το μηχανισμό στήριξης που δημιουργήθηκε από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Η εφαρμογή αυστηρών μέτρων λιτότητας ως προαπαιτούμενο για τη χρηματοδότηση της χώρας με σκοπό τη σταθεροποίηση της οικονομίας, δεν επέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα Τον Μάρτιο του 2012 οι κάτοχοι ελληνικών ομολόγων δέχτηκαν ακούσια την αντικατάσταση του 46,5% του ομολογιακού τους χαρτοφυλακίου με καινούργια ομόλογα με “κούρεμα” 53,5% της αξία τους.

Το “κούρεμα” των ελληνικών ομολόγων (PSI) εκτός από το ότι προκάλεσε μεγάλες ζημιές στο ασφαλιστικό και τραπεζικό σύστημα της Ελλάδος επηρέασε αρνητικά και την οικονομία της Κύπρου αφού και οι κυπριακές τράπεζες βρέθηκαν εκτεθειμένες σε Ελληνικά ομόλογα τα οποία δέχτηκαν “κούρεμα”. Τον Ιούλιο του 2012 η Κύπρος αιτείτε την ένταξή της στον Ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης με το ποσό χρηματοδότησης να φτάνει τα 10 δις ευρώ. Επιπλέον αποφασίστηκε να

αντληθούν 5,8 δις ευρώ με φορολόγηση και κούρεμα καταθέσεων στις κυπριακές τράπεζες σε 6,7% για καταθέσεις έως 100.000 ευρώ και 9,9% για καταθέσεις άνω των 100.000 ευρώ. Η συμφωνία απορρίφθηκε από το κυπριακό κοινοβούλιο και το Μάρτιο του 2013 η Κύπρος δέχεται σχέδιο σύμφωνα με το οποίο κουρεύονταν κατά 40% οι καταθέσεις στις κυπριακές τράπεζες που υπερβαίνουν τα 100.000 ευρώ και συγχωνεύονται οι τράπεζες Κύπρου και Λαϊκή.

Τα αίτια της οικονομικής κρίσης του 2008 αλλά και της γρήγορης εξάπλωσης των επιπτώσεών της σε άλλα σημεία του πλανήτη συνοψίζονται στα εξής;

**α) Δυσανάλογη μόχλευση των πιστωτικών ιδρυμάτων σε σχέση με την κεφαλαιακή τους επάρκεια.**

Δάνειζαν μεγάλες ποσότητες χρήματος σε σχέση με τις κεφαλαιακές τους δυνατότητες.

**β) Χρήση της τιτλοποίησης στεγαστικών δανείων χαμηλής πιστοληπτικής ικανότητας αλόγιστα και διασπορά τους σε όλο τον κόσμο.**

Η τιτλοποίηση είναι ένας μηχανισμός μετακίνησης στεγαστικών δανείων από τον ισολογισμό των εμπορικών τραπεζών στους ισολογισμούς άλλων διαμεσολαβητικών χρηματοπιστωτικών οργανισμών με σκοπό να αντλήσουν ρευστότητα. Η δημιουργία σύγχρονων χρηματοοικονομικών προϊόντων διαστρέβλωναν την πραγματική αξία των συγκεκριμένων επενδύσεων με αποτέλεσμα οι επενδυτικές τράπεζες που τα δημιούργησαν και τα διέθεταν στους επενδυτές να καταφέρνουν να λαμβάνουν γι αυτά τα προϊόντα από τις εταιρείες Διαβάθμισης πολύ υψηλή βαθμολογία (ΑΑΑ ή ΑΑ ). Επιπλέον τα ασφάλιστρα έναντι κινδύνου μη αποπληρωμής ενός δανείου (credit default swap) μπορούσαν να γίνουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης ανεξάρτητα από το δάνειο. Έτσι κάποιος μπορούσε να στοιχηματίσει σε πτώχευση του δανειολήπτη για να κερδίσει από την αύξηση της τιμής του CDS.

**γ) Υποβάθμιση των ενδεχόμενων κινδύνων από τις Κεντρικές τράπεζες και τις κυβερνήσεις παρά τα προειδοποιητικά σημάδια που φαίνονταν.**

Από το 2001 η Ομοσπονδιακή τράπεζα ακολουθούσε πολιτική μηδενικής παρέμβασης στις αγορές με χαμηλά επιτόκια. Με την ανάδειξη του προβλήματος των εταιρειών υψηλής τεχνολογίας η FED μείωσε περαιτέρω τα επιτόκια προκειμένου να ενισχύσει την ρευστότητα στην αγορά. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την άνοδο των

τιμών των κατοικιών. Όταν η αγορά των κατοικιών άρχισε να δείχνει σημάδια επιβράδυνσης μείωσε περαιτέρω τα επιτόκια. Η περαιτέρω μείωση των επιτοκίων οδήγησε στη δημιουργία παγίδας ρευστότητας που είχε σαν αποτέλεσμα την ραγδαία πτώση των τιμών των κατοικιών και την αθέτηση των δανείων, αφού η αξία του υπολοίπου των δανείων καθιστάτε μικρότερη από την αξία των κατοικιών.

**δ) Τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες επεκτάθηκαν πέρα από τις παραδοσιακές δραστηριότητες τους και ανέλαβαν και επενδυτικούς κινδύνους.**

Η κατάργηση του νόμου που δεν επέτρεπε στις εμπορικές τράπεζες να λειτουργούν και ως επενδυτικές το 1999 είχε σαν αποτέλεσμα να δημιουργηθούν υπερτράπεζες που αναλάμβαναν μεγαλύτερους κινδύνους από αυτούς που μπορούσαν να διαχειριστούν.

**ε) Το σύστημα αμοιβών των στελεχών στο χρηματοπιστωτικό τομέα και το κανονιστικό πλαίσιο.**

Το σύστημα αμοιβών των στελεχών του χρηματοπιστωτικού τομέα με την δομή των (υπερ)αμοιβών έδινε ιδιαίτερη σημασία στη βραχυπρόθεσμη κερδοφορία σε βάρος της μακροπρόθεσμης του πιστωτικού ιδρύματος. Τα στελέχη ελάμβαναν υπόψη μόνο τους βραχυπρόθεσμους κινδύνους αδιαφορώντας για τις μακροχρόνιες επιπτώσεις τους στο πιστωτικό ίδρυμα.. Αυτό σε συνδυασμό με τις αμοιβές των στελεχών δημιουργούσε κίνητρα για αλόγιστη χορήγηση στεγαστικών δανείων, ανεξάρτητα από τον πιστοληπτικό κίνδυνο των δανειοληπτών.

Οι επιπτώσεις της μεγαλύτερης χρηματοοικονομικής κρίσης μετά την οικονομική κατάρρευση του 1929 παραμένουν ακόμα και σήμερα χωρίς να έχουν αξιολογηθεί συγκεντρωτικά καθώς παραμένουν ακόμα αβέβαιες, παρά τις σημαντικές αλλαγές που προκάλεσαν στην παγκόσμια οικονομική κοινότητα.

Οι κυριότερες επιπτώσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης που ξεκίνησε το 2008 ήταν σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία:

1. Μείωση κατανάλωσης.
2. Πτώση ΑΕΠ.
3. Πτώση τιμών πρώτων υλών.
4. Επιδείνωση των προοπτικών ανάπτυξης των φτωχών χωρών.
5. Αύξηση προστατευτισμού.
6. Δραματική πτώση του διεθνούς εμπορίου αγαθών.

7. Αρνητική εξέλιξη εμπορίου υπηρεσιών .

8. Πτώση των διεθνών επενδύσεων.

9. Αρνητικό κλίμα σε ναυτιλία και τουρισμό.

10. Χρόνιες ανισορροπίες στα ισοζύγια πληρωμών.

11. Ανισορροπίες στην εξέλιξη των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

12. Πτώση εισροών συναλλάγματος από εξαγωγές και ξένες επενδύσεις.

13. Μείωση ζήτησης, χρηματοδότησης, πιστώσεων για επενδύσεις και εμπόριο.

Η αποφυγή πρακτικών που οδηγούν σε χρηματοοικονομικές κρίσεις οδήγησαν στην ανάγκη δημιουργίας ενός πλαισίου που θα δίνει κατευθυντήριες γραμμές λειτουργίας στα πιστωτικά ιδρύματα. Το στίγμα της σωστής λειτουργίας ενός πιστωτικού ιδρύματος δόθηκε με τις αποφάσεις των επιτροπών της Βασιλείας με την ελπίδα αυτές οι πρακτικές θα αποτελέσουν έναν οδηγό οικονομικής σταθερότητας όχι μόνο για τις χώρες της ΕΕ αλλά και για αυτές εκτός ΕΕ.

Η θέσπιση του πλαισίου των κανόνων των επιτροπών της Βασιλείας, έχει σαν στόχο τη σταθερότητα και την υγιή ανάπτυξη των πιστωτικών ιδρυμάτων. Βασικές κατευθυντήριες γραμμές του πλαισίου κανόνων είναι, η αποτελεσματική Διαχείριση Κινδύνων, η Εταιρική Διακυβέρνηση, η ασφάλεια, ο εσωτερικός έλεγχος αλλά και κεφαλαιακή επάρκεια ανάλογα με τον κίνδυνο που αναλαμβάνει κάθε πιστωτικό ίδρυμα. Καινοτομία του θεσμικού πλαισίου των επιτροπών της Βασιλείας αποτέλεσε και η δημοσιοποίηση όλων των παραπάνω στοιχείων. Βασικό ρόλο στην εποπτεία για την τήρηση των κανόνων του πλαισίου των επιτροπών της Βασιλείας παίζουν οι Κεντρικές τράπεζες που καλούνται να λειτουργήσουν αποτελεσματικά και προληπτικά έναντι των πιστωτικών ιδρυμάτων χωρίς όμως να εμποδίζουν τον ανταγωνισμό μεταξύ τους. Ο αποτελεσματικός έλεγχος του χρηματοπιστωτικού συστήματος αποτελεί πρόκληση και στοίχημα για την ομαλή λειτουργία της αγοράς. Οι πελάτες πρέπει να αισθάνονται ασφαλείς με τα πιστωτικά ιδρύματα και αυτά με τη σειρά τους πρέπει να συμμετέχουν με ίσους όρους στην διεκδίκηση της εμπιστοσύνης των πελατών.

# Κεφάλαιο 5ο

## Κεφαλαιακή Επάρκεια των Πιστωτικών Ιδρυμάτων και Επιτροπή της Βασιλείας.

### 5.1 Η επιτροπή της Βασιλείας

Η ενοποίηση των πιστωτικών ιδρυμάτων με την ενίσχυση της συνεργασίας τους και της εποπτείας τους σε διεθνές επίπεδο είχαν σημειώσει μικρή πρόοδο μέχρι το 1974. Δύο σημαντικά γεγονότα στα μέσα της δεκαετίας του 70 οδήγησαν στην έναρξη της οικονομικής αναδιάρθρωσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Τον πρώτο γεγονός συντελέστηκε στο χώρο του συναλλάγματος με την κατάρρευση του συστήματος των σταθερών ισοτιμιών. Το σύστημα των σταθερών ισοτιμιών είχε υιοθετηθεί από τις ανεπτυγμένες χώρες το 1944 στο Breton Woods των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και καθόριζε τις ισοτιμίες των νομισμάτων των χωρών που συμμετείχαν σε αυτό σε μια σταθερή τιμή με μέγιστη απόκλιση 1% σε σχέση με τον χρυσό. Η κατάρρευση του συστήματος των σταθερών ισοτιμιών είχε σαν αποτέλεσμα την εμφάνιση του συναλλαγματικού κινδύνου στον χρηματοοικονομικό χώρο. Η πρώτη πετρελαϊκή κρίση που συνέπεσε χρονικά οδήγησε την παγκόσμια οικονομία σε ύφεση και δημιούργησε σημαντικά προβλήματα στην τραπεζική αγορά. Το παραπάνω είχε σαν αποτέλεσμα το δεύτερο γεγονός που ήταν η πτώχευση τραπεζών όπως η τράπεζα της Δυτικής Γερμανίας Bankhaus Herstatt και η First National Bank.

Στο τέλος του 1974 μετά από πρωτοβουλία των Διοικητών των Κεντρικών Τραπεζών της Ομάδας των χωρών Group of Ten ιδρύθηκε η Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee) με σκοπό την τυποποίηση της συμπεριφοράς των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη διαμόρφωση ομοιόμορφων κανόνων έλεγχου και εποπτικών πρακτικών για την αποφυγή προβλημάτων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

### 5.1.1 Σύνθεση της επιτροπής της Βασιλείας

Η επιτροπή της Βασιλείας αποτελείται από αντιπροσώπους των Κεντρικών Τραπεζών και των εποπτικών αρχών των τραπεζών από την Αργεντινή, την Αυστραλία, το Βέλγιο, τη Βραζιλία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, την Ινδία, την Ινδονησία, την Ισπανία, την Ιταλία, την Ιαπωνία, τον

Καναδά, την Κορέα, την Κίνα, το Λουξεμβούργο, το Μεξικό, τη Νότιο Αφρική, την Ολλανδία, την Ρωσία, τη Σαουδική Αραβία, τη Σιγκαπούρη, , τη Σουηδία, την Τουρκία και το Χονγκ Κονγκ. Πρωτοστάτησαν για την σύγκλισή της οι χώρες της Ομάδας των Δέκα που αποτελούν έντεκα βιομηχανικές χώρες: το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ελβετία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, ο Καναδάς, η Ολλανδία, η Ιαπωνία, η Ιταλία και η Σουηδία.

Συνεδριάζει συνήθως στα γραφεία της μόνιμης γραμματείας της στην Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements – BIS) που έχουν έδρα στη Βασιλεία της Ελβετίας από όπου πήρε και το χαρακτηρισμό "Επιτροπή της Βασιλείας".

### 5.1.2 Νομική φύση, Λειτουργία και στόχοι της επιτροπής της Βασιλείας

Η φύση και το ρυθμιστικό πλαίσιο που υπάγεται η επιτροπή της Βασιλείας δεν έχει κάποια τυπική υπερεθνική εποπτική εξουσία ή αρμοδιότητα. Οι εποπτικοί κανόνες, τα εποπτικά πρότυπα, οι προτάσεις και οι οδηγίες που διαμορφώνει δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα παρά μόνο δίνουν κατευθυντήριες γραμμές καλής πρακτικής. Χωρίς να επιβάλλει λεπτομερή εναρμόνιση των εποπτικών τεχνικών που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη ενθαρρύνει τη σύγκλιση προς μια κοινή προσέγγιση και κοινούς κανόνες λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος. Απώτερος στόχος αυτής της πολιτικής είναι να διαμορφωθεί μια αποτελεσματική τραπεζική εποπτεία σε παγκόσμιο επίπεδο με την προώθηση ομοιόμορφης ερμηνείας εννοιών σχετικών με το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Για την επίτευξη του στόχου προωθούνται δύο βασικές αρχές:

α) Της ύπαρξης συστημάτων εποπτείας και έλεγχου που πρέπει να διαθέτουν όλα τα πιστωτικά ιδρύματα στον κόσμο.

β) Της επάρκειας αυτών των εποπτικών συστημάτων.

Με τις βασικές αυτές αρχές επιδιώκετε η σμίκρυνση του χάσματος στην εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε διαφορετικές χώρες. Αυτό επιτυγχάνετε με την χρήση μιας σειράς εργαλείων όπως:

- Θέσπιση κανόνων εποπτείας και ελάχιστων προτύπων σε θέματα και δραστηριότητες του τραπεζικού συστήματος όποτε υπάρχει ανάγκη να γίνει.

- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας των κανόνων και των τεχνικών εποπτείας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.

- Ανταλλαγή πληροφοριών για τις ρυθμίσεις ελέγχου και εποπτείας σε εθνικό επίπεδο.

Το 1975 ξεκινούν οι προσπάθειες της Επιτροπής της Βασιλείας με την έκδοση της πρώτης σχετικής εργασίας η οποία ολοκληρώθηκε το 1983 και κοινοποιήθηκε με τον τίτλο "Principles for the Supervision of Banks Foreign Establishments". Οι κατευθύνσεις για ενιαία εποπτεία από τις εποπτικές αρχές των χωρών υποδοχής και των χωρών προέλευσης, των υποκαταστημάτων και των θυγατρικών πιστωτικών ιδρυμάτων σε άλλες χώρες τέθηκαν με το έγγραφο αυτό.

Με σχετική αναθεώρηση το 1990 αντιμετωπίστηκε η ανάγκη για ενιαία ροή πληροφοριών μεταξύ των τραπεζικών εποπτικών αρχών διαφορετικών κρατών, ενώ το 1992 ολοκληρώθηκε η διαμόρφωση αρχών με την επαναδιατύπωσή τους σε κείμενο γνωστό ως "Ελάχιστα Πρότυπα" (Minimum Standards).

Το 1996 δημοσιοποιείτε έκθεση που προσυπογράφετε από 140 χώρες και από εκπροσώπους υπερπόντιων οργανισμών (offshore companies) με προτάσεις για την υπέρβαση των προβλημάτων ενοποιημένης εποπτείας των διασυνοριακών συναλλαγών των διεθνών τραπεζών.

### 5.2 Βασιλεία I (Basel I) το πρώτο σύμφωνο της Επιτροπής για την Κεφαλαιακή Επάρκεια.

Στη δεκαετία του 1980 ταυτόχρονα με την ανάπτυξη των χρηματοοικονομικών κινδύνων και ιδιαίτερα του πιστωτικού κινδύνου άρχισε να επιδεινώνεται και η Κεφαλαιακή Επάρκεια (Capital Adequacy) πολλών διεθνών πιστωτικών ιδρυμάτων. Η κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων άρχισε να απασχολεί την Επιτροπή της Βασιλείας που με τη στήριξη των κυβερνήσεων των χωρών της Ομάδας των Δέκα πήρε την απόφαση να αναλάβει πρωτοβουλίες. Οι πρωτοβουλίες αυτές στράφηκαν στην ανακοπή της επιδείνωσης των αποδεκτών μεγεθών κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων αλλά και στην ανάγκη ομοειδούς προσέγγισης της μέτρησής της τουλάχιστον μεταξύ των χωρών που αποτελούσαν την Ομάδα των Δέκα.

### 5.2.1 Πιστωτικός Κίνδυνος και Πρώτο Σύμφωνο (Basel I) της Επιτροπής για την Κεφαλαιακή Επάρκεια.

Ο πιστωτικός κίνδυνος ήταν ο κίνδυνος που αναπτύσσονταν με γρήγορο ρυθμό εκείνη την περίοδο. Κοινή πεποίθηση όλων ήταν η ανάγκη ομοειδούς προσέγγισης της μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου με τον προσδιορισμό συντελεστών στάθμισης, ανάλογα με τον αναλαμβανόμενο με κάθε χρηματοδότηση ή τοποθέτηση κίνδυνο τόσο για τα εντός όσο και για τα εκτός ισολογισμού στοιχεία των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Η απάλειψη κάθε πηγής δημιουργίας αθέμιτου ανταγωνισμού, προερχόμενου από τις διαφορές στις ανάγκες και στη μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων αλλά και η ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος οδήγησαν την Επιτροπή της Βασιλείας στην σύνταξη ενός Διεθνούς Συμφώνου (Συνθήκη). Το Δεκέμβριο του 1987 δημοσιοποιήθηκε ένα συμβουλευτικό έγγραφο με σχετικές προτάσεις που μετά από διαβούλευση μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών κατέληξε στην οριστικοποίηση ενός συστήματος μέτρησης των κινδύνων γνωστό ως **Σύμφωνο (Συνθήκη) της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (Basel Capital Accord ή Basel I).**

Με την δημοσιοποίηση του το 1988 το έγγραφο για την Κεφαλαιακή Επάρκεια υιοθετήθηκε όχι μόνο από τις χώρες της Ομάδας των Δέκα αλλά και από άλλες χώρες και ορίστηκε σαν καταληκτική ημερομηνία εφαρμογής του η 31.12.1992. Το Σεπτέμβριο του 1993 ανακοινώθηκε ότι όλα τα πιστωτικά ιδρύματα με διεθνή δραστηριότητα κάλυπταν την ελάχιστη απαιτούμενη από το Σύμφωνο Κεφαλαιακή Επάρκεια.

Με βάση τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο το πρώτο σύμφωνο έθεσε την βάση των ελάχιστων ιδίων κεφαλαίων που υποχρεούται να διαθέτει ένα πιστωτικό ίδρυμα. **Η ελάχιστη αυτή κεφαλαιακή απαίτηση ορίστηκε σε 8%** και εκφράστηκε ως **Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας** (Capital Adequacy Ratio – CAR) ή **Δείκτης Φερεγγυότητας** (Solvency Ratio).

Ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας αρχικά λάμβανε υπόψη μόνο τον πιστωτικό κίνδυνο για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων και δίνονταν από το λόγο:

**Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (CAR) =**

**= Εποπτικά Ιδία Κεφάλαια / Σταθμισμένο ως προς τον Πιστωτικό Κίνδυνο Ενεργητικό ≥ 8%**

**Εποπτικά Ιδία Κεφάλαια**

Τα Εποπτικά Ιδία Κεφάλαια περιλαμβάνουν εκτός από το μετοχικό κεφάλαιο και το αποθεματικό και κάποιες μορφές ξένων κεφαλαίων, όπως είναι τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης. Τα κριτήρια που έθεσε η Επιτροπή για την κατάταξη ενός χρηματοπιστωτικού μέσου στα Εποπτικά Ιδία Κεφάλαια ήταν η αδιάλειπτη διαθεσιμότητα αυτού, να μην καταβάλλεται από τον εκδότη τοκομερίδιο ή τόκος για αυτό κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις αλλά και να έχει τέτοια δομή που να δίνει την δυνατότητα στο πιστωτικό ίδρυμα να το χρησιμοποιήσει για την απορρόφηση ζημιών.

Τα εποπτικά κεφάλαια ανάλογα με τον βαθμό κάλυψης των παραπάνω κριτηρίων κατατάσσονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

**- Βασικά Ίδια Κεφάλαια (Tier I Capital)**

- Κύρια Βασικά Ιδία Κεφάλαια (Upper Tier I Capital)
- Πρόσθετα Βασικά Ιδία Κεφάλαια (Lower Tier I Capital)

- **Συμπληρωματικά Πρόσθετα Ίδια Κεφάλαια (Tier II Capital)**

- Κύρια Συμπληρωματικά Ίδια Κεφάλαια (Upper Tier II Capital)
- Πρόσθετα Συμπληρωματικά Ίδια Κεφάλαια (Lower Tier II Capital)

**- Συμπληρωματικά Ίδια Κεφάλαια για την κάλυψη του κινδύνου αγοράς (Tier III Capital).**

**Α1. Στα κύρια στοιχεία των Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Upper Tier I Capital)**

Συμπεριλαμβάνονται:

α. Καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο και διαφορά από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο με εξαίρεση κεφαλαιοποιηθέντα αποθεματικά από αναπροσαρμογή της αξίας παγίων περιουσιακών στοιχείων.

β. Συνεταιριστικές Μερίδες

γ. Αποθεματικά

δ. Κέρδη εις νέον (τρέχουσας χρήσης και παρελθουσών χρήσεων)

ε. Ενδιάμεσα κέρδη περιόδου (υπό όρους)

στ. Δικαιώματα Μειοψηφίας (στην περίπτωση των ενοποιημένων ιδίων κεφαλαίων).

Μείον: Αφαιρετικά στοιχεία Κυρίων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων

α. Ίδιες μετοχές

β. Ζημιές εις νέον (χρήσεως και παρελθόντων χρήσεων)

γ. Ενδιάμεσες ζημιές περιόδου

**Α2. Πρόσθετα στοιχεία Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Lower Tier I Capital)**

Υβριδικοί τίτλοι εκδόσεως του πιστωτικού ιδρύματος ή μέσω θυγατρικών εταιρειών και προνομιούχες μετοχές κατόπιν ειδικής έγκρισης τη; Κεντρικής Τράπεζας.

**Α3. Αφαιρετικά στοιχεία Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων**

α. Τα άυλα πάγια περιουσιακά στοιχεία.

β. Η θετική διαφορά αποτίμησης στην εύλογη αξία (σε διαρκή βάση) των άυλων παγίων περιουσιακών στοιχείων.

γ. Η υπεραξία (goodwill).

**Α4. ΣΥΝΟΛΟ ΒΑΣΙΚΩΝ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (Α1 + Α2 – Α3)**

**Β1. Κύρια στοιχεία Συμπληρωματικών Ιδίων Κεφαλαίων (Upper Tier II Capital)**

Συμπεριλαμβάνονται:

1.α) Αποθεματικά αναπροσαρμογής στην εύλογη αξία ενσώματων παγίων περιουσιακών στοιχείων.

β) 45% καθαρών κερδών από αναπροσαρμογή παγίων περιουσιακών στοιχείων σε μόνιμη βάση, στην εύλογη αξία.

γ) 45% καθαρών κερδών από αποτίμηση στην εύλογη αξία διαθέσιμων προς πώληση μετοχικών τίτλων.

2. Δάνεια μειωμένης εξασφάλισης και προνομιούχες μετοχές με δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος αόριστης διάρκειας.

3. Ποσοστό σωρευτικού ελλείμματος προγραμμάτων καθορισμένων παροχών προς τους εργαζόμενους (αφαιρετικό στοιχείο).

4. Θετική διαφορά μεταξύ εποπτικών και λογιστικών προβλέψεων επισφαλών απαιτήσεων (αφορά πιστωτικά ιδρύματα που εφαρμόζουν την ΠΕΔ).

**Β ΙΙ Πρόσθετα στοιχεία Συμπληρωματικών Ιδίων Κεφαλαίων (Lower Tier II Capital)**

Συμπεριλαμβάνουν:

Δάνεια μειωμένης εξασφάλισης και προνομιούχες μετοχές με δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος ορισμένης διάρκειας.

**Β3. ΣΥΝΟΛΟ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (Β1 + Β2)**

**Γ. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΑΦΑΙΡΟΥΝΤΑΙ ΚΑΤΑ 50% ΑΠΟ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ (Α4) ΚΑΙ ΚΑΤΑ 50% ΑΠΟ ΤΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ (Β3)**

α) Μετοχές και λοιπά στοιχεία ιδίων κεφαλαίων άλλων πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων στα οποία το πιστωτικό ίδρυμα συμμετέχει με ποσοστό άνω του 10% του κεφαλαίου των ιδρυμάτων.

β) Μετοχές και λοιπά στοιχεία ιδίων κεφαλαίων σε άλλα πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα, ποσοστό κάτω του 10% του κεφαλαίου των ιδρυμάτων αυτών, που υπερβαίνουν συνολικά το 10% των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος.

γ) Συμμετοχές και λοιπά στοιχεία ιδίων κεφαλαίων σε ασφαλιστικές επιχειρήσεις, αντασφαλιστικές επιχειρήσεις και ασφαλιστικές εταιρείες χαρτοφυλακίου.

δ) Αρνητική διαφορά μεταξύ εποπτικών και λογιστικών προβλέψεων (αφορά πιστωτικά ιδρύματα που εφαρμόζουν την ΠΕΔ).

ε) Πρωτεύουσα πιστωτική ενίσχυση σε τιτλοποιήσεις απαιτήσεων.

στ) Στοιχεία που αφορούν την “διπλή μόχλευση”.

**Δ. ΣΥΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΓΟΡΑΣ (Tier III Capital)**

Συμπεριλαμβάνουν:

Δάνεια μειωμένης εξασφάλισης βραχυπρόθεσμης διάρκειας.

**Ε. ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ**

**{[Α4 – (50% x Γ)] + [Β3 – (50% x Γ)] + Δ}**

**Σταθμισμένο ως προς τον Πιστωτικό Κίνδυνο Ενεργητικό**

Ο παρανομαστής του κλάσματος του Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας όσον αφορά τον πιστωτικό κίνδυνο, διαμορφώνεται από τον σταθμισμένο κίνδυνο που εμπεριέχουν τα στοιχεία του ενεργητικού. Στο πρώτο σύμφωνο αρχικά οι σταθμίσεις του ενεργητικού αναφέρονταν μόνο στον πιστωτικό κίνδυνο και ήταν ενιαίες για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα. Το ύψος του σταθμισμένου ενεργητικού προκύπτει από τις σταθμίσεις και κατά συνέπεια ο παρανομαστής του κλάσματος του Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας. Οι τυποποιημένοι συντελεστές στάθμισης έναντι του πιστωτικού κινδύνου ήταν τέσσερις (0% ομόλογα, 20% λογαριασμοί εισπρακτέοι, 50% στεγαστικά δάνεια και 100% επιχειρηματικά δάνεια) εφαρμοζόμενες σε ισάριθμες κατηγορίες του ενεργητικού, ενώ υπήρχε και ιδιαίτερη πρόβλεψη για την διαμόρφωση των συντελεστών στάθμισης των εκτός ισολογισμού στοιχείων του ενεργητικού.

### 5.2.2 Κίνδυνος Αγοράς - Τροποποίηση του Πρώτου Σύμφωνου (Basel I) της Επιτροπής για την Κεφαλαιακή Επάρκεια.

Το πρώτο Σύμφωνο της Βασιλείας (Basel I) για την κεφαλαιακή επάρκεια επικεντρώθηκε στο να θεσπίσει κανόνες για την αναγνώριση και την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου. Τον Ιανουάριο του 1997 η Επιτροπή δημοσιοποίησε μια βασική τροποποίηση του Πρώτου Συμφώνου που αφορούσε την Κεφαλαιακή Επάρκεια και ενσωμάτωσε στη συνθήκη του 1988 τους κινδύνους της αγοράς που προέρχονται από ανοικτές θέσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων σε μετοχές, εμπορεύματα, δικαιώματα προαίρεσης, ξένο νόμισμα, διαπραγματεύσιμους τίτλους χρέους.

Για τους διαπραγματεύσιμους τίτλους χρέους τα πιστωτικά ιδρύματα ήταν υποχρεωμένα έως το τέλος του 1997 να διαχωρίσουν το χαρτοφυλάκιό τους σε εκείνο που κατείχαν για μεταπώληση ή για διαπραγμάτευση στις δευτερογενείς αγορές και το οποίο χαρακτηρίστηκε “εμπορικό χαρτοφυλάκιο” και σε εκείνο που κατείχαν για εισόδημα ή για επένδυση το οποίο χαρακτηρίστηκε “επενδυτικό χαρτοφυλάκιο”.

Για τον συνυπολογισμό των κινδύνων αγοράς στην κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων ως ημερομηνία εφαρμογής ορίστηκε η 31.12.1997.

Με την προσθήκη του κινδύνου αγοράς ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας διαμορφώθηκε ως εξής:

**Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (CAR) =**

**= Εποπτικά Ιδία Κεφάλαια / Σταθμισμένο ως προς τον Πιστωτικό Κίνδυνο Ενεργητικό + (12,5 x Κίνδυνοι Αγοράς) ≥ 8%**

Οι μέθοδοι για τον υπολογισμό της επίδρασης των κινδύνων αγοράς ήταν τυποποιημένες αναλυόμενες στην τροποποίηση της Συνθήκης. Ιδιαίτερα σημαντική πρέπει να χαρακτηριστεί η πρόβλεψη για τη δυνατότητα χρήσης της μεθόδου Value at Risk (VAR) βάσει αυστηρών ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων από τους αναλαμβανόμενους κινδύνους της αγοράς συνολικά.

Με την μέθοδο VAR για συγκεκριμένη χρονική περίοδο, για συγκεκριμένο διάστημα εμπιστοσύνης και κάτω υπό κανονικές συνθήκες στις αγορές μετράται η αναμενόμενη ή υψηλότερη πιθανή ζημιά ή μείωση της αξίας του χαρτοφυλακίου ή της αξίας (καθαρής θέσης) ενός χρηματοοικονομικού οργανισμού λόγω των αναλαμβανόμενων κινδύνων (πιστωτικού, επιτοκίων, συναλλάγματος, επένδυσης, ρευστότητας κ.ο.κ).

Με τον όρο κανονικές συνθήκες αγοράς αναφερόμαστε στην αγορά στην οποία δεν παρατηρούνται φαινόμενα ή καταστάσεις των οποίων η συχνότητα εμφάνισης αλλά και η ένταση είναι μακριά από τα συνήθως προσδοκώμενα.

Ο χρονικός ορίζοντας υπολογισμού της VAR μπορεί να είναι μια ημέρα, μια εβδομάδα, ένας μήνας και σε κάποιες περιπτώσεις και μεγαλύτερο διάστημα και σχετίζεται με τον μέσο χρόνο που κρατούνται οι τίτλοι στο χαρτοφυλάκιο αλλά και με τη χρονική διάρκεια ομαλής ρευστοποίησης του χαρτοφυλακίου.

Το διάστημα εμπιστοσύνης είναι άμεσα συνδεδεμένο με την τυπική απόκλιση δηλαδή με το μέγεθος των μεταβολών και συνήθως ανέρχεται από 90% έως 99%. Με το διάστημα εμπιστοσύνης ορίζεται το ποσοστό του χρόνου κατά το οποίο το χαρτοφυλάκιο δεν θα παρουσιάσει ζημιές μεγαλύτερες από αυτές που υπολογίστηκαν με τη VAR. Έτσι αν η μέγιστη ζημία σε χρονικό ορίζοντα ενός μηνός έχει υπολογιστεί σε 1 εκατομμύριο ευρώ η πιθανότητα να υπερβεί η ζημία το 1 εκατομμύριο ευρώ είναι 5% αν το διάστημα εμπιστοσύνης είναι 95%.

Για τον υπολογισμό της VAR απαιτείται η συλλογή ιστορικών στοιχείων έτσι ώστε να διαμορφώνονται ακριβείς κατανομές. Συνήθως επιλέγονται στοιχεία 3 έως 5 ετών.

### 5.2.3 Ελλείψεις του πρώτου συμφώνου της Βασιλείας I (Basel I)

Με το πρώτο σύμφωνο της Βασιλείας (Basel I) διαμορφώθηκε ένα νέο και καινοτόμο περιβάλλον στον παγκόσμιο χρηματοοικονομικό χάρτη. Όμως με το πέρασμα του χρόνου η μεταβαλλόμενη και συνεχώς εξελισσόμενη οικονομική πραγματικότητα αλλά και η δημιουργία νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων φανέρωσαν τις αδυναμίες του πρώτου συμφώνου για την κεφαλαιακή επάρκεια.

Οι σημαντικότερες ελλείψεις της Βασιλείας I εντοπίζονται:

- Στη μη αποτελεσματική διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου. Η ομαδοποίηση στις κατηγορίες στάθμισης του πιστωτικού κινδύνου είναι πολύ συγκεντρωτική και ως ένα βαθμό αυθαίρετη με αποτέλεσμα να μην υπάρχει αποτελεσματική διαφοροποίηση με βάση τον πραγματικό πιστωτικό κίνδυνο κάθε χρηματοδοτικού ανοίγματος.

- Δεν λαμβάνονται υπόψη κίνδυνοι που μπορεί να προέλθουν από ανεπάρκεια των πληροφοριακών συστημάτων, λάθη κατά την διεκπεραίωση των συναλλαγών, κατάχρηση κ.α. και συνθέτουν το λειτουργικό κίνδυνο. Στο πρώτο σύμφωνο της Βασιλείας θεωρείται ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς καλύπτουν και τους υπόλοιπους κινδύνους.

- Η εμφάνιση σύγχρονων τεχνικών και προϊόντων που έχουν σημειώσει σημαντική ανάπτυξη ως μέσα μεταφοράς του πιστωτικού κινδύνου σε άλλες εταιρείες όπως η τιτλοποίηση απαιτήσεων και τα πιστωτικά παράγωγα, απαιτούν ποιο εξειδικευμένη εποπτική αντιμετώπιση.

- Με το πρώτο σύμφωνο για την κεφαλαιακή επάρκεια δεν δίνονται κίνητρα στα πιστωτικά ιδρύματα να αναπτύξουν βελτιωμένα συστήματα διαχείρισης κινδύνων. Έτσι διαμορφώνονται πιστωτικά ιδρύματα δύο ταχυτήτων τα πιστωτικά ιδρύματα που συμμορφώνονται τυπικά μόνο με τις εποπτικές διατάξεις και τα πιστωτικά ιδρύματα που διαθέτουν εξελιγμένα συστήματα υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου αλλά προβαίνουν σε διπλό υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων, ένα για εσωτερική χρήση και ένα για συμμόρφωση με τις εποπτικές διατάξεις.

Η εξέλιξη των χρηματοοικονομικών αγορών και προϊόντων και οι αδυναμίες που συνεπάγονται για το σύμφωνο της Βασιλείας Ι διαμόρφωσαν τις συνθήκες για αναδιάρθρωση του συμφώνου και συνετέλεσαν στην δημιουργία του συμφώνου της Βασιλείας ΙΙ (Basel II).

### 5.3 Βασιλεία ΙΙ (Basel II) το δεύτερο σύμφωνο της Επιτροπής για την Κεφαλαιακή Επάρκεια.

Τα οφέλη από το πρώτο σύμφωνο της Βασιλείας υπήρξαν σημαντικά για την αναβάθμιση της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων υπήρξαν όμως αδυναμίες και κενά που έκαναν επιτακτική την ανάγκη για τη διατύπωση μιας νέας πρότασης που να αναφέρετε σε ένα ανανεωμένο πλαίσιο εποπτείας και κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Το 1999 λαμβάνοντας υπόψη την πολυπλοκότητα των στοιχείων του ενεργητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων αλλά και την δυνατότητα που έδινε το θεσμικό πλαίσιο στις τράπεζες για προσφορά προϊόντων και υπηρεσιών τόσο εμπορικής όσο και επενδυτικής τραπεζικής αλλά και της δημιουργίας προϊόντων μοχλευμένης λειτουργίας ώθησαν την επιτροπή της Βασιλείας στην διατύπωση ενός νέου πλαισίου του δευτέρου συμφώνου της Βασιλείας (Basel II). Η ανάγκη διατύπωσης του νέου πλαισίου είχε την αφετηρία της και στους επιπλέον κινδύνους που δεν είχαν συμπεριλήφθη στους κανόνες του πρώτου συμφώνου όπως ο κίνδυνος ρευστότητας και ο λειτουργικός κίνδυνος και επομένως δεν απαιτούνταν για αυτούς υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Κύρια επιδίωξη του δευτέρου συμφώνου της Βασιλείας (Basel II) ήταν η δημιουργία συνθηκών ίσου ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων μέσα σε ένα σταθερό και ασφαλές χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η σύνδεση των μεθόδων και του επιπέδου διαχείρισης κινδύνων με την κεφαλαιακή επάρκεια έδωσε την δυνατότητα σε πιστωτικά ιδρύματα που χρησιμοποιούσαν εξελιγμένα συστήματα διαχείρισης κινδύνων να μειώσουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις τους αφού θεωρούνταν ασφαλέστερα. Με τους κανόνες της Βασιλείας ΙΙ τα πιστωτικά ιδρύματα οδηγήθηκαν σε αποτελεσματικότερη διαχείριση της κεφαλαιακής τους βάσης και προσεκτικότερη επιλογή των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που χρηματοδοτούσαν.

Μια άλλη καινοτομία του δευτέρου συμφώνου της Βασιλείας ήταν η καθιέρωση κεφαλαιακών απαιτήσεων και για το λειτουργικό κίνδυνο. Έτσι για πρώτη φορά οι απαιτούμενες κεφαλαιακές απαιτήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων περιελάμβαναν και κάλυψη ζημιών που είχαν σχέση με τα πληροφοριακά συστήματα, με τα ανθρώπινα λάθη, φυσικές καταστροφές ή και παράνομες ενέργειες.

### 5.3.1 Σύμφωνο της Βασιλείας ΙΙ και σημαντικότεροι στόχοι

Η διατύπωση του νέου πλαισίου μέσα από το σύμφωνο Βασιλείας ΙΙ έθετε και τους βασικούς στόχους που επρόκειτο αυτό να επιτελέσει που καθορίστηκαν ως εξής:

- Η περαιτέρω ισχυροποίηση του τραπεζικού συστήματος.

- Ο καθορισμός της διαδικασίας αξιολόγησης από τις εποπτικές αρχές της πολιτικής και των μηχανισμών των πιστωτικών ιδρυμάτων για τη διασφάλιση της κεφαλαιακής τους επάρκειας καθώς και ο προσδιορισμός των βασικών αρχών και κριτηρίων που θα διέπουν αυτή τη διαδικασία.

- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων μέσω της απόδοσης έμφασης στη διαφάνεια της αγοράς.

- Ο Πιστωτικός κίνδυνος που εμπεριέχεται σε κάθε χρηματοδοτικό άνοιγμα να αντιστοιχίζεται με τα ιδία κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων.

- Η επαρκής κεφαλαιακή κάλυψη κάθε χρηματοοικονομικού και μη κίνδυνου σύμφωνα με τον πρώτο και δεύτερο πυλώνα της Βασιλείας ΙΙ.

- Η παρότρυνση των πιστωτικών ιδρυμάτων για την χρήση εσωτερικών συστημάτων μέτρησης και διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου.

- Η ορθότερη ανακατανομή των κεφαλαιακών απαιτήσεων μέσω της επίτευξης μεγαλύτερης ευαισθησίας ως προς τον κίνδυνο των μεθόδων υπολογισμού τους.

- Η χρήση των εποπτικά αναγνωριζόμενων μέσων και τεχνικών αντιστάθμισης ή μεταφοράς των πιστωτικών κινδύνων.

- Η αντικειμενική αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων των πιστωτικών ιδρυμάτων μέσω της υποχρεωτικής δημοσιοποίησης ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων και της ενίσχυσης της αρχής πειθαρχίας.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων το σύμφωνο της Βασιλείας ΙΙ στηρίχτηκε σε τρείς πυλώνες (ενότητες):

### 5.3.2 Πρώτος Πυλώνας (Pillar I) – Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις

Βασικά χαρακτηριστικά του πρώτου πυλώνα της Βασιλείας ΙΙ είναι η υιοθέτηση των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου, του κινδύνου αγοράς και του λειτουργικού κίνδυνου. Επιπλέον ο πρώτος πυλώνας προτείνει και εναλλακτικές μεθόδους πέρα των τυποποιημένων μεθόδων υπολογισμού των κινδύνων και κατά συνέπεια και της κεφαλαιακής επάρκειας.

Η ελάχιστη απαιτούμενη κεφαλαιακή επάρκεια έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων σύμφωνα με τον πρώτο πυλώνα της Βασιλείας ΙΙ παραμένει στο 8%. Με την προσθήκη του λειτουργικού κινδύνου ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας διαμορφώθηκε ως εξής:

**Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (CAR) =**

**= Εποπτικά Ιδία Κεφάλαια / Σταθμισμένο ως προς τον Πιστωτικό Κίνδυνο Ενεργητικό + (12,5 x Κίνδυνοι Αγοράς) + Λειτουργικός Κίνδυνος ≥ 8%**

Στον αριθμητή του κλάσματος στα Εποπτικά Ιδία Κεφάλαια συμπεριλαμβάνονται τα Βασικά Ιδία Κεφάλαια (Tier I Capital), τα Συμπληρωματικά Πρόσθετα Ιδία Κεφάλαια (Tier II Capital) και τα Συμπληρωματικά Ιδία Κεφάλαια για την κάλυψη του κινδύνου αγοράς ( Tier III Capital).

Στον παρανομαστή του κλάσματος οι τροποποιήσεις αφορούν τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου με παρεμβάσεις στα σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού, στις σταθμίσεις αυτών και κυρίως στις μεθόδους στάθμισης. Επιπλέον προστέθηκε στον παρανομαστή του κλάσματος του Δείκτη Φερεγγυότητας ο λειτουργικός κίνδυνος που είχε σαν αποτέλεσμα την επιβάρυνση του Δείκτη αλλά παράλληλα και την πιο ολοκληρωμένη αντιμετώπιση της κεφαλαιακής επάρκειας.

Για τον πληρέστερο έλεγχο της ανθεκτικότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων η Βασιλεία ΙΙ απαιτεί την τήρηση δύο επιπλέον δεικτών του:

**Δείκτη Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Tier I Ratio) =**

**= Βασικά Ίδια Κεφάλαια (Tier I Capital) / Πιστωτικός Κίνδυνος + (12,5 x Κίνδυνοι Αγοράς) + Λειτουργικός Κίνδυνος ≥ 4%**

Και του :

**Δείκτη Κύριων στοιχείων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Upper Tier I capital) = Κύρια Βασικά Ίδια Κεφάλαια (Upper Tier I Capital) / Πιστωτικός Κίνδυνος + (12,5 x Κίνδυνοι Αγοράς) + Λειτουργικός Κίνδυνος ≥ 2%.**

Με τον πρώτο πυλώνα γίνεται υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τους αναλαμβανόμενους κινδύνους. Για τον πιστωτικό κίνδυνο έχουν θεσμοθετηθεί τρείς μέθοδοι: η τυποποιημένη, η βασική μέθοδος εσωτερικής διαβάθμισης και η εναλλακτική προηγμένη μέθοδος εσωτερικής διαβάθμισης. Για τον λειτουργικό κίνδυνο η μέθοδος του βασικού δείκτη, η τυποποιημένη μέθοδος και η εναλλακτική προηγμένη μέθοδος. Για τον κίνδυνο της αγοράς ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων αξιοποιεί τη θεωρία της χρηματοοικονομικής έτσι για τον κίνδυνο επιτοκίων θέσης αξιοποιείται η μέθοδος Σταθμισμένου Δείκτη Διάρκειας ενώ για τον κίνδυνο συναλλάγματος η μέθοδος Ανάλυσης των Συναλλαγματικών Ανοιγμάτων. Τα βασικά σημεία των προτάσεων της Επιτροπής Βασιλείας ΙΙ που αφορούν τον πιστωτικό κίνδυνο, το λειτουργικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς συνοψίζονται στον πρώτο Πυλώνα ως εξής:

**α) Πιστωτικός κίνδυνος και πρώτος Πυλώνας της Βασιλείας ΙΙ**

Ο αναλαμβανόμενος πιστωτικός κίνδυνος ενός πιστωτικού ιδρύματος σύμφωνα με τους κανόνες της Βασιλείας ΙΙ αξιολογείτε με την χρήση τριών μεθόδων.

**- Τυποποιημένη μέθοδος**

Ο τρόπος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου με την Τυποποιημένη Προσέγγιση ουσιαστικά βελτίωσε το υπάρχον πλαίσιο που είχε οριστεί με την Βασιλεία Ι με την καθιέρωση αναλογικότερης αλλά και ακριβέστερης σύνδεσης μεταξύ ιδίων κεφαλαίων και αναλαμβανόμενου κινδύνου. Η σύνδεση αυτή επιτυγχάνεται ως εξής:

i) Για την στάθμιση των διαφόρων χρηματοδοτήσεων και ανοιγμάτων διευρύνεται η κλίμακα των προκαθορισμένων συντελεστών.

ii) Με την χρήση νέων μέσων όπως:

- επιλογή των διαβαθμίσεων πιστωτικού κινδύνου που πραγματοποιούν αναγνωρισμένοι Εξωτερικοί Οργανισμοί Πιστοληπτικής Αξιολόγησης (Ε.Ο.Π.Α).

- αλλαγή στον συντελεστή στάθμισης των χρηματοδοτήσεων λιανικής τραπεζικής (σε φυσικά πρόσωπα ή σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις) από 100% σε 75%.

- αλλαγή του συντελεστή στάθμισης χρηματοδοτήσεων με εξασφάλιση σε κατοικίες από 50% σε 35%.

- αύξηση του συντελεστή στάθμισης χρηματοδοτήσεων με καθυστέρηση αποπληρωμής άνω των 90 ημερών.

Η κατηγοριοποίηση των ανοιγμάτων αποτελεί βασικό στοιχείο του Πυλώνα Ι στην τυποποιημένη προσέγγιση. Ανοίγματα θεωρούνται τα δάνεια του πιστωτικού ιδρύματος σε πελάτες του, οι χορηγήσεις ή οι καταθέσεις του πιστωτικού ιδρύματος σε άλλα πιστωτικά ιδρύματα και οργανισμούς δηλαδή κάθε δραστηριότητα που ενέχει κίνδυνο για το πιστωτικό ίδρυμα. Για παράδειγμα αν ένα πιστωτικό ίδρυμα έχει καταθέσει χρήματα σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα τότε είναι άνοιγμα πιστωτικού ιδρύματος έναντι άλλου χρηματοπιστωτικού ιδρύματος ενώ όταν ένα πιστωτικό ίδρυμα δίνει δάνειο σε μια μεγάλη επιχείρηση είναι άνοιγμα του πιστωτικού ιδρύματος έναντι της επιχείρησης. Τα πιστωτικά ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να κατηγοριοποιούν τις δραστηριότητές τους ανάλογα τα χαρακτηριστικά τους σε συγκεκριμένες κατηγορίες οι οποίες ανάλογα την επικινδυνότητα τους σταθμίζονται με ένα συντελεστή στάθμισης που έχει καθοριστεί από το θεσμικό πλαίσιο.

Ο υπολογισμός του πιστωτικού κινδύνου γίνεται με το σταθμισμένο ενεργητικό. Ένας συντελεστής στάθμισης ορίζεται για κάθε στοιχείο του ενεργητικού. Κάθε στοιχείο του ενεργητικού ανάλογα με το επίπεδο κινδύνου καθορίζει στατιστικά τα ποσοστά των συντελεστών στάθμισης. Όσο περισσότερο επικίνδυνο θεωρείται το στοιχείο του ενεργητικού από την άποψη της δυνατότητας ρευστοποίησης και μεταβλητότητας τόσο πιο αυξημένο συντελεστή στάθμισης έχει. Το γινόμενο του στοιχείου του ενεργητικού με το συντελεστή στάθμευσης αποτελεί το Σταθμισμένο στοιχείο Ενεργητικού. Το άθροισμα όλων αποτελεί το Σταθμισμένο Ενεργητικό. Πολλαπλασιάζοντας το ελάχιστο ποσοστό του συντελεστή φερεγγυότητας δηλαδή το 8% με κάθε Σταθμισμένο στοιχείο Ενεργητικού βρίσκουμε την κεφαλαιακή απαίτηση.

Η τυποποιημένη μέθοδος αποτελεί την πιο απλή προσέγγιση υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων. Βασική διαφορά στη Βασιλεία ΙΙ σε σχέση με την Βασιλεία Ι εκτός από τις αλλαγές στους συντελεστές στάθμισης ήταν ο προσδιορισμός των συντελεστών στάθμισης με την χρήση εκτιμήσεων της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλομένων (κράτος, πιστωτικό ίδρυμα, επιχειρήσεις) με αξιολόγηση από αναγνωρισμένους οίκους αξιολόγησης ενώ πριν οι συντελεστές στάθμισης καθορίζονταν με βάση τη διάκριση μεταξύ χωρών μελών ή μη του ΟΟΣΑ.

Σύμφωνα με τα παραπάνω τα ανοίγματα λιανικής τραπεζικής σταθμίζονται με 75%. Δάνεια καλυμμένα με κατοικίες εάν είναι πλήρως καλυμμένα σταθμίζονται με 35% με απαραίτητη την αποτίμηση των κατοικιών ανά τριετία από ανεξάρτητο εκτιμητή. Για το μέρος του δανείου που δεν καλύπτεται με υποθήκη το υπόλοιπο σταθμίζεται ανάλογα με την κατηγορία που ανήκει ο αντισυμβαλλόμενος. Δάνεια καλυμμένα από οικόπεδα ή εμπορικά ακίνητα σταθμίζονται με συντελεστή στάθμισης 50%.

Στα χαρτοφυλάκια μετοχών ή άλλων συμμετοχών, οι οποίες δεν αφαιρούνται από τα ίδια κεφάλαια, εφαρμόζεται συντελεστής στάθμισης 100%.

Ο συντελεστής στάθμισης στα καλυμμένα ομόλογα βασίζεται στο συντελεστή στάθμισης που εφαρμόζεται στα μη εξασφαλισμένα ανοίγματα έναντι πιστωτικού ιδρύματος που τα εκδίδει. Έτσι :

- για καλυμμένα ομόλογα εφαρμόζεται συντελεστής κάλυψης 10% εάν ο συντελεστής στάθμισης για τα ανοίγματα έναντι του πιστωτικού ιδρύματος είναι 20%.

- για καλυμμένα ομόλογα εφαρμόζεται συντελεστής κάλυψης 20% εάν ο συντελεστής στάθμισης για τα ανοίγματα έναντι του πιστωτικού ιδρύματος είναι 50%.

- για καλυμμένα ομόλογα εφαρμόζεται συντελεστής κάλυψης 50% εάν ο συντελεστής στάθμισης για τα ανοίγματα έναντι του πιστωτικού ιδρύματος είναι 100%.

- για καλυμμένα ομόλογα εφαρμόζεται συντελεστής κάλυψης 100% εάν ο συντελεστής στάθμισης για τα ανοίγματα έναντι του πιστωτικού ιδρύματος είναι 150%.

Η διευρυμένη κατάσταση των ενεχύρων, εξασφαλίσεων, εγγυήσεων και πιστωτικών παραγώγων αποτελούν μια άλλη σημαντική πρόβλεψη της Βασιλείας ΙΙ. Τα παραπάνω χρηματοπιστωτικά μέσα μπορούν να αναγνωριστούν και να αξιοποιηθούν από τα πιστωτικά ιδρύματα για να προσδιοριστούν οι προσεγγίσεις για την αξιοποίησή τους στη μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Στη λίστα των εγγυητών επίσης περιλαμβάνονται και οι εγγυήσεις επιχειρήσεων με αποδεκτή διαβάθμιση από εταιρεία διαβαθμίσεων.

**- Μέθοδος εσωτερικής διαβάθμισης (Βασική και Εναλλακτική – Προηγμένη)**

Για το νέο θεσμικό πλαίσιο της Βασιλείας ΙΙ η μέθοδος εσωτερικής διαβάθμισης αποτελεί καινοτομία. Η προτεινόμενη προσέγγιση του πιστωτικού κινδύνου με συστήματα εσωτερικής διαβάθμισης περιλαμβάνει δύο εκδοχές τη Βασική μέθοδο εσωτερικής διαβάθμισης και την Εναλλακτική – Προηγμένη μέθοδο εσωτερικής διαβάθμισης. Για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων τα πιστωτικά ιδρύματα αναπτύσσουν εσωτερικά συστήματα διαβαθμίσεως των πελατών τους ενώ δεν μπορούν τα ίδια να αποφασίζουν αποκλειστικά για τις σταθμίσεις, που προσδιορίζονται με συνδυασμό ποσοτικών δεδομένων που παρέχονται από τα πιστωτικά ιδρύματα και μαθηματικών τύπων που έχουν διατυπωθεί από την Επιτροπή της Βασιλείας ΙΙ. Οι συγκεκριμένες μαθηματικές σχέσεις μετατρέπουν τα δεδομένα που εισάγουν τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία είναι αποτέλεσμα στατιστικής επεξεργασίας κάθε κατηγορίας ανοιγμάτων και διαβαθμίσεων, σε κεφαλαιακές απαιτήσεις.

Με την επιλογή από το πιστωτικό ίδρυμα του συστήματος εσωτερικής διαβάθμισης πρέπει ταυτόχρονα ή σταδιακά να εφαρμοστεί για όλες τις κατηγορίες ανοιγμάτων και αφετέρου σε όλες τις επιχειρήσεις του πιστωτικού ιδρύματος χωρίς δυνατότητα αλλαγής, πλην εξαιρετικών περιπτώσεων, όπου εφαρμόζεται η τυποποιημένη μέθοδος. Με την επιλογή του συστήματος εσωτερικής διαβάθμισης ένα πιστωτικό ίδρυμα επιδιώκει την μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων αφού θεωρείται ασφαλέστερο καθώς υπάρχει ένα σύστημα εσωτερικής αξιολόγησης που αντανακλά πιστότερα του κινδύνους που αντιμετωπίζει το πιστωτικό ίδρυμα.

Για την μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων βασικό στοιχείο για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων των ανοιγμάτων του πιστωτικού

ιδρύματος προς επιχειρήσεις, χώρες και τράπεζες έναντι του πιστωτικού κινδύνου αποτελεί ο υπολογισμός των ποιοτικών παραμέτρων του πιστωτικού κινδύνου. Αυτοί οι παράμετροι συνοψίζονται στην **Πιθανότητα Αθέτησης** (Probability of Default – PD), στην **Αναμενόμενη Ζημιά** (Loss Given Default – LGD), του **Ανοίγματος Χρηματοδότησης** (Exposure at Default – EAD) και της **Διάρκειας Χρηματοδότησης** (Maturity – M). Η απαιτούμενη κεφαλαιακή επάρκεια για κάθε άνοιγμα δίνεται με γνωστά τα παραπάνω μεγέθη και κάνοντας χρήση της συνάρτησης των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης και στάθμισης των κινδύνων.

Μεταξύ των δύο προσεγγίσεων της μεθόδου εσωτερικών διαβαθμίσεων της Βασικής και της Εξελιγμένης έχουν την δυνατότητα να επιλέξουν τα πιστωτικά ιδρύματα.

Τα πιστωτικά ιδρύματα στη Βασική προσέγγιση απαιτείται να εκτιμήσουν με τα δικά τους εσωτερικά στοιχεία την Πιθανότητα Αθέτησης Συμφωνίας (PD) ενώ οι άλλες παράμετροι δίνονται ως δεδομένα από την Επιτροπή της Βασιλείας ΙΙ. Στην Εξελιγμένη προσέγγιση τα πιστωτικά ιδρύματα απαιτείται να υπολογίσουν με τα δικά τους εσωτερικά στοιχεία όλες τις παραπάνω παραμέτρους. Για τον υπολογισμό της Πιθανότητας Αθέτησης Συμφωνίας (PD) τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να τηρούν βάση δεδομένων με στοιχεία και παρατηρήσεις που αφορούν τις χρηματοδοτήσεις επιχειρήσεων τουλάχιστον για πέντε έτη. Για τον υπολογισμό των άλλων παραμέτρων στην Εξελιγμένη προσέγγιση τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να τηρούν επίσης στοιχεία και παρατηρήσεις για πέντε έτη όσον αφορά τα ανοίγματα της λιανικής τραπεζικής. Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα η πιθανότητα αθέτησης (PD) σε κάθε περίπτωση υπολογίζεται από το πιστωτικό ίδρυμα. Στην Εξελιγμένη μέθοδο το πιστωτικό ίδρυμα υπολογίζει την αναμενόμενη ζημιά (LGD) όσο και το άνοιγμα χρηματοδότησης (EAD).

Οι διαφορές της Βασικής και της Εξελιγμένης μεθόδου συνοπτικά περιγράφονται στον παρακάτω πίνακα:

| **Ποσοτικοί Παράμετροι** | **Βασική Προσέγγιση** | **Εξελιγμένη Προσέγγιση** |
|---|---|---|
| **Πιθανότητα Αθέτησης (PD)** | Παρέχεται από τους υπολογισμούς του πιστωτικού ιδρύματος | Παρέχεται από τους υπολογισμούς του πιστωτικού ιδρύματος |

| | | |
|---|---|---|
| **Αναμενόμενη Ζημιά (LGD)** | Εποπτικές τιμές που τίθενται από την Επιτροπή 45% ή 75% | Παρέχεται από τους υπολογισμούς του πιστωτικού ιδρύματος |
| **Άνοιγμα Χρηματοδότησης (EAD)** | Εποπτικές τιμές που τίθενται από την Επιτροπή 100% | Παρέχεται από τους υπολογισμούς του πιστωτικού ιδρύματος |
| **Διάρκειας Χρηματοδότησης (M)** | Εποπτικές τιμές που τίθενται από την Επιτροπή 2½ χρόνια ή 6 μήνες | Παρέχεται από τους υπολογισμούς του πιστωτικού ιδρύματος |

Στη μέθοδο Εσωτερικών Διαβαθμίσεων τα ανοίγματα κάθε πιστωτικού ιδρύματος διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- Ανοίγματα λιανικής τραπεζικής
- Ανοίγματα προς επιχειρήσεις
- Εξειδικευμένες χρηματοδοτήσεις προς επιχειρήσεις

  Χρηματοδότηση έργου

  Χρηματοδότηση εμπορευμάτων – αποθεμάτων – απαιτήσεων

  Χρηματοδότηση ακινήτων για εκμετάλλευση

  Χρηματοδότηση ακινήτων υψηλής διακύμανσης
- Ανοίγματα ιδίων κεφαλαίων
- Ανοίγματα έναντι τραπεζών
- Ανοίγματα έναντι χωρών

Σχετικά με τις σταθμίσεις ως προς τον κίνδυνο για τις Εξειδικευμένες Χρηματοδοτήσεις ορίζεται ότι, εάν τα πιστωτικά ιδρύματα δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων για αυτές τις χρηματοδοτήσεις μπορούν να χρησιμοποιήσουν τυποποιημένες διαδικασίες. Η κατάταξη αυτών των χρηματοδοτήσεων μπορεί να γίνει σε 5 κατηγορίες με κριτήρια που προσδιορίζονται στη συνθήκη της Βασιλείας ΙΙ.

| Ισχυρή (Strong) | Καλή (Good) | Ικανοποιητική (Satisfactory) | Αδύναμη (Weak) | Αθέτηση (Default) |
|---|---|---|---|---|
| 75% | 100% | 150% | 350% | 625% |

Οι παραπάνω κατηγορίες αντιστοιχούν στις εξής εσωτερικές διαβαθμίσεις:

| Ισχυρή (Strong) | Καλή (Good) | Ικανοποιητική (Satisfactory) | Αδύναμη (Weak) | Αθέτηση (Default) |
|---|---|---|---|---|
| BBB- ή καλύτερα | BB+ ή BB | BB- ή B+ | B έως C- | Μη εφαρμόσιμη |

Η διαδικασία υπολογισμού με τους συντελεστές στάθμισης που υπάρχει στην τυποποιημένη μέθοδο διαφέρει από αυτή της μεθόδου εσωτερικής διαβάθμισης όπου γίνεται μια συνεχής συνάρτηση συντελεστών στάθμισης. Αυτή η συνεχής συνάρτηση συντελεστών στάθμισης έχει σαν στόχο η μέθοδος της εσωτερικής διαβάθμισης να πλησιάσει όσο γίνεται περισσότερο τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δανειοληπτών και της πιθανότητας αθέτησης των υποχρεώσεων τους.

Στους συντελεστές στάθμισης ορισμένων ειδικών κατηγοριών προβλέπεται διαφοροποίηση όπως τα στεγαστικά δάνεια, δάνεια για αγορά μετοχών, τα καταναλωτικά δάνεια ενώ ενεργοποιεί ειδικές διατάξεις για την τιτλοποίηση στοιχείων του ενεργητικού.

Τα στάδια που βασίζεται η λειτουργία της μεθόδου εσωτερικών διαβαθμίσεων είναι τα εξής:

α) Ταξινόμηση των στοιχείων του ενεργητικού στα ανοίγματα που αναφέρθηκαν παραπάνω.

β) Προσδιορισμός των παραμέτρων πιστωτικού κινδύνου για τα ανοίγματα των πιστωτικών ιδρυμάτων είτε από τις αρχές (βασική μέθοδος εσωτερικών διαβαθμίσεων) είτε από το πιστωτικό ίδρυμα (εξελιγμένη μέθοδος εσωτερικών διαβαθμίσεων). Οι παράμετροι πιστωτικού κινδύνου είναι: i) η πιθανότητα αθέτησης (PD) την οποία υπολογίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα ανεξάρτητα αν χρησιμοποιούν την βασική ή την εξελιγμένη προσέγγιση της μεθόδου εσωτερικής διαβάθμισης, ii) την αναμενόμενη ζημιά σε περίπτωση αθέτησης (LGD) για την οποία οι τιμές είτε

παρέχονται από την εποπτική αρχή είτε υπολογίζονται από το πιστωτικό ίδρυμα στην εξελιγμένη προσέγγιση της μεθόδου, iii) η έκθεση έναντι του αντισυμβαλλόμενου σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσης (EAD) η οποία ισούται με το ονομαστικό ποσό της αθέτησης, iv) η εναπομένουσα διάρκεια μέχρι τη λήξη της απαίτησης (M).

γ) Με τον υπολογισμό των παραμέτρων του πιστωτικού κινδύνου γίνεται εισαγωγή τους στις αντίστοιχες συναρτήσεις για τον προσδιορισμό των συντελεστών στάθμισης και της κεφαλαιακής επάρκειας.

Καταλήγοντας ένα πιστωτικό ίδρυμα για να είναι σε θέση να ακολουθήσει, για την προσέγγιση του πιστωτικού κινδύνου, την μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων πρέπει να εκπληρώσει μια σειρά από προϋποθέσεις που αφορούν θέματα εταιρικής διακυβέρνησης και εσωτερικού ελέγχου, τη χρήση εσωτερικών αξιολογήσεων, την ποσοτικοποίηση, το σχεδιασμό και τη λειτουργία του συστήματος διαβάθμισης, τον έλεγχο της εγκυρότητας των εσωτερικών αξιολογήσεων για τις παραμέτρους PD και LGO από την εποπτική αρχή καθώς και τις υποχρεώσεις γνωστοποίησης στοιχείων.

**β) Λειτουργικός κίνδυνος και πρώτος πυλώνας της Βασιλείας ΙΙ**

Η ποσοτικοποίηση των απωλειών που οφείλονται στον λειτουργικό κίνδυνο αποτελεί μια πολύ σημαντική καινοτομία του συμφώνου της Βασιλείας ΙΙ γιατί προσδιορίζονται για πρώτη φορά πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη και αυτού του κινδύνου. Το σύμφωνο της Βασιλείας ΙΙ συμπεριλαμβάνει το λειτουργικό κίνδυνο στους σημαντικούς κινδύνους που αναλαμβάνει ένα πιστωτικό ίδρυμα και για το λόγο αυτό πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στον υπολογισμό των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Ο λειτουργικός κίνδυνος ορίζεται ως ο κίνδυνος για την πραγματοποίηση ζημιών που οφείλονται σε ελλιπείς ή ανεπιτυχείς εσωτερικές στο πιστωτικό ίδρυμα διαδικασίες έλεγχου, σε ενέργειες του ανθρώπινου δυναμικού (λάθος ή απάτη), σε συστήματα διοίκησης και πληροφορικής μη επαρκή αλλά και σε εξωτερικά γεγονότα. Κατά το σύμφωνο της Βασιλείας ΙΙ στο λειτουργικό κίνδυνο πρέπει να συμπεριληφθεί και ο νομικός κίνδυνος. Η ζημιά που μπορεί να προέλθει από άστοχες νομικές ενέργειες όπως η μη ορθή τεκμηρίωση κατά την σύναψη συμβάσεων με δανειολήπτες αλλά και η ανεπαρκής υλοποίηση συμβάσεων ή κάποιων όρων των συμβάσεων.

Ο λειτουργικός κίνδυνος αντιμετωπίζεται από τα πιστωτικά ιδρύματα ως ποιοτικός κίνδυνος και λιγότερο ως ποσοτικός και για το λόγο αυτό δεν μπορεί να μετρηθεί εύκολα σε σχέση με τους παραδοσιακούς κινδύνους.

Για την μέτρηση του λειτουργικού κινδύνου τα πιστωτικά ιδρύματα αρχικά αναγνωρίζουν τα γεγονότα που προκαλούν τον συγκεκριμένο κίνδυνο και τα κατατάσσουν όπως στον παρακάτω πίνακα:

| **Κατηγορίες Γεγονότων** | **Ορισμός** |
|---|---|
| 1. Εσωτερική απάτη | Ζημιές από πράξεις που διαπράττονται με πρόθεση καταδολίευσης, υπεξαίρεσης περιουσιακών στοιχείων ή καταστρατήγησης κανονιστικών ή νομοθετικών διατάξεων ή πολιτικών της επιχείρησης, με την εξαίρεση των περιπτώσεων που σχετίζονται με πρακτικές αντίθετες με τους κανόνες περί πολιτιστικής πολυμορφίας / διακριτικής μεταχείρισης, στις οποίες εμπλέκεται τουλάχιστον ένα μέρος της επιχείρησης. |
| 2. Εξωτερική απάτη | Ζημιές από πράξεις που διαπράττονται από τρίτο με πρόθεση καταδολίευσης, υπεξαίρεσης περιουσιακών στοιχείων ή καταστρατήγησης της νομοθεσίας. |
| 3. Θέματα ασφάλειας εργατικού δυναμικού και εργασιακών πρακτικών | Ζημίες από πράξεις αντίθετες με την εργατική νομοθεσία και τη νομοθεσία και τις συμβάσεις για την υγιεινή και ασφάλεια, από πληρωμές αποζημιώσεων για σωματική βλάβη ή από πρακτικές αντίθετες με τους κανόνες περί πολιτιστικής πολυμορφίας / διακριτικής μεταχείρισης. |

| | |
|---|---|
| 4. Πελάτες, προϊόντα και επιχειρηματικές πρακτικές | Ζημιές από ακούσια ή εξ αμελείας παράλειψη εκπλήρωσης επαγγελματικής υποχρέωσης έναντι πελάτη (περιλαμβανομένων των απαιτήσεων εμπιστοσύνης και εντιμότητας), ή από τη φύση ή τα χαρακτηριστικά του προϊόντος. |
| 5. Βλάβη σε ενσώματα περιουσιακά στοιχεία | Ζημιές από απώλεια ή βλάβη ενσώματων περιουσιακών στοιχείων λόγω φυσικών καταστροφών ή άλλων γεγονότων. |
| 6. Διακοπή δραστηριότητας και δυσλειτουργία συστημάτων. | Ζημιές από διακοπή επιχειρηματικής δραστηριότητας ή δυσλειτουργίας των συστημάτων. |
| 7. Εκτέλεση, παράδοση και διαχείριση των διαδικασιών | Ζημιές από ανεπάρκειες στην επεξεργασία των συναλλαγών ή στη διαχείριση των διαδικασιών και από τις σχέσεις με τους εμπορικούς αντισυμβαλλόμενους και τους πωλητές. |

Για την μέτρηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων από τον λειτουργικό κίνδυνο η επιτροπή της Βασιλείας ΙΙ προτείνει τρείς μεθόδους και κάθε πιστωτικό ίδρυμα μπορεί να επιλέξει εκείνη που κρίνει ότι ευνοεί την κεφαλαιακή του επάρκεια χωρίς να επιτρέπεται η μετακίνηση στη συνέχεια από την μια μέθοδο στην άλλη.

**Μέθοδος Βασικού Δείκτη**

Η κεφαλαιακή επάρκεια με βάση τη μέθοδο του Βασικού Δείκτη προσδιορίζεται από τη σχέση:

$$K_{BΔ} = ΜΕ * α$$

Όπου $K_{BΔ}$ = υπολογισμός κεφαλαιακής επάρκειας με μέθοδο βασικού δείκτη

ΜΕ = μέσος όρος των ακαθάριστων εσόδων των τριών τελευταίων χρήσεων

α = σταθερό ποσοστό 15% (έχει οριστεί από την επιτροπή της Βασιλείας ΙΙ

Τα μεικτά έσοδα προσδιορίζονται από την προσθαφαίρεση των παρακάτω λογαριασμών:

- Τόκοι και εξομοιούμενα έσοδα
- Τόκοι και εξομοιούμενα έξοδα
- Έσοδα από μερίσματα
- Έσοδα από αμοιβές / προμήθειες
- Έξοδα από αμοιβές / προμήθειες
- Καθαρά κέρδη / ζημιές από χρηματοοικονομικά μέσα που επιμετρούνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων εφόσον περιλαμβάνονται στο εποπτικό χαρτοφυλάκιο συναλλαγών.
- Καθαρά κέρδη / ζημιές από χρηματοοικονομικά μέσα που **δεν** επιμετρούνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων εφόσον περιλαμβάνονται στο εποπτικό χαρτοφυλάκιο συναλλαγών.
- Καθαρά κέρδη / ζημιές από χρηματοοικονομικά μέσα διαθέσιμα προς πώληση.
- Κέρδη / ζημιές από την αντιστάθμιση χρηματοοικονομικών μέσων
- Συναλλαγματικές διαφορές
- Λοιπά λειτουργικά έσοδα.

**<u>Τυποποιημένη Μέθοδος</u>**

Ο λειτουργικός κίνδυνος πρέπει να διαφοροποιείται ανάλογα με τον τομέα επιχειρηματικής δραστηριότητας του πιστωτικού ιδρύματος. Με την τυποποιημένη προσέγγιση η αντιμετώπιση του λειτουργικού κινδύνου γίνεται με εξελιγμένη μέθοδο που προϋποθέτει το διαχωρισμό των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε οκτώ προκαθορισμένες κατηγορίες.

Για κάθε μια από τις οκτώ προκαθορισμένες κατηγορίες προσδιορίζεται χωριστά η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του λειτουργικού κινδύνου. Ο υπολογισμός της κεφαλαιακής απαίτησης είναι αποτέλεσμα του γινομένου μεταξύ του δείκτη που

αντιπροσωπεύει την έκθεση του συγκεκριμένου τομέα στο λειτουργικό κίνδυνο επί ένα σταθερό συντελεστή β που έχει καθοριστεί από την επιτροπή της Βασιλείας ΙΙ.

Ο δείκτης προσεγγίζει τα μέσα μικτά ετήσια έσοδα των τριών τελευταίων ετών για κάθε κατηγορία χωριστά. Οι συντελεστές β αναπαριστούν τη σχέση των λειτουργικών ζημιών του κλάδου σε σχέση με τα μικτά έσοδα του πιστωτικού ιδρύματος. Το άθροισμα των επιμέρους γινομένων αποτελεί τη συνολική απαίτηση του πιστωτικού ιδρύματος έναντι του λειτουργικού κινδύνου.

$$K_{TM} = \sum_{i=1}^{8} MEi * \beta i$$

Όπου $K_{TM}$ = υπολογισμός κεφαλαιακής επάρκειας με τυποποιημένη μέθοδο MEi = μέσος όρος των ακαθάριστων εσόδων των τριών τελευταίων χρήσεων ανά κατηγορία

βi= σταθερό ποσοστό (έχει οριστεί από την επιτροπή της Βασιλείας ΙΙ) ανά κατηγορία

Ο παρακάτω πίνακας περιέχει τις κατηγορίες ανάλογα την επιχειρηματική δραστηριότητα και τους προτεινόμενους συντελεστές β.

| **Επιχειρηματικές Δραστηριότητες** | **Συντελεστής β** |
|---|---|
| Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις (Corporate Finance) β1 | 18% |
| Διαπραγμάτευση και πωλήσεις χρηματοπιστωτικών μέσων (Trading and Sales) β2 | 18% |
| Λιανική τραπεζική (Retail Banking) β3 | 12% |
| Εμπορική τραπεζική (Commercial Banking) β4 | 15% |
| Διενέργεια και διακανονισμός πληρωμών (Payment & Settlement) β5 | 18% |
| Υπηρεσίες φύλαξης και διαχείρισης (Agency Services) β6 | 15% |
| Διαχείριση περιουσιακών στοιχείων | 12% |

| | |
|---|---|
| (Asset Management) β7 | |
| Υπηρεσίες διαμεσολάβησης σε πελάτες λιανικής (Retail Brokerage) | 12% |

Εάν τα έσοδα από την λιανική τραπεζική (Retail Banking) και την εμπορική τραπεζική (Commercial Banking) ανέρχονται στο 90% των εσόδων τότε το πιστωτικό ίδρυμα μπορεί για την μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας έναντι του λειτουργικού κινδύνου να χρησιμοποιήσει εναλλακτικά την εναλλακτική τυποποιημένη προσέγγιση. Κατά την εφαρμογή της εναλλακτικής τυποποιημένης προσέγγισης, μετά από έγκριση των εποπτικών αρχών, το πιστωτικό ίδρυμα χρησιμοποιεί για τις έξι (6) κατηγορίες επιχειρηματικής δραστηριότητας τη τυποποιημένη μέθοδος με την χρήση των ακαθάριστων εσόδων των τριών τελευταίων χρήσεων ενώ για την λιανική τραπεζική (Retail Banking) και την εμπορική τραπεζική (Commercial Banking) γίνεται χρήση του συνόλου των απαιτήσεων (χρηματοδοτήσεων) του πιστωτικού ιδρύματος στους συγκεκριμένους τομείς πολλαπλασιασμένους με ένα σταθερό συντελεστή 0,035.

Έτσι προκύπτει :

**(Μέσος όρος 3 τελευταίων ετών χρηματοδοτήσεων Retail * 0,035 * β3) + (Μέσος όρος 3 τελευταίων ετών χρηματοδοτήσεων Commercial * 0,035 * β4)**

Η παραπάνω κεφαλαιακές απαιτήσεις προστίθενται στις κεφαλαιακές απαιτήσεις των άλλων έξι (6) κατηγοριών και υπολογίζονται οι συνολικές κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον λειτουργικό κίνδυνο.

**Μέθοδος της Προηγμένης Μέτρησης**

Στη μέθοδο της Προηγμένης Μέτρησης τα πιστωτικά ιδρύματα υπολογίζουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου με βάση την δική τους μεθοδολογία. Η Επιτροπή της Βασιλείας ΙΙ αναγνωρίζοντας την ποικιλία των εσωτερικών υποδειγμάτων αρκείται στον προσδιορισμό ποσοτικών και ποιοτικών προϋποθέσεων για την υιοθέτηση ενός εσωτερικού υποδείγματος.

Τα πιστωτικά ιδρύματα στη μέθοδο της Προηγμένης Μέτρησης θα στηριχθούν κατ' αρχήν στην ίδια κατανομή των τραπεζικών δραστηριοτήτων που

ακολουθήθηκε και στην Τυποποιημένη Μέθοδο. Προτείνεται δε να διαιρεθούν οι κατηγορίες αυτές σε υποκατηγορίες αναλόγως με τις περιπτώσεις των ζημιών.

Κάθε εσωτερικό υπόδειγμα περιλαμβάνει τρία διαδοχικά στάδια:

- Συλλογή Δεδομένων

- Διαδικασία καταγραφής ζημιών

- Στατιστικό υπόδειγμα υπολογισμού ζημιών

Ο υπολογισμός της κεφαλαιακής απαίτησης ακολουθεί τα εξής βήματα:

α) Τον καθορισμό ενός δείκτη έκθεσης του πιστωτικού ιδρύματος στον λειτουργικό κίνδυνο (EI - exposure indicator) για κάθε συνδυασμό δραστηριότητας ανά είδους ζημιάς.

β) Χρήση της βάσης δεδομένων για τον προσδιορισμό της πιθανότητας να συμβούν ανάλογες περιπτώσεις στο διάστημα του επόμενου έτους (PE probability of event).

**PE = ο αριθμός (η αξία) των περιστατικών / αριθμός (η αξία) των συναλλαγών**

γ) Υπολογισμός της μέσης απώλειας ανά περίπτωση (LGE loss given event) για κάθε συνδυασμό δραστηριότητας ανά είδους ζημιάς.

**LGE = μέση τιμή του λόγου (ύψος ζημιών / ύψος συναλλαγών)**

δ) Η αναμενόμενη ζημιά (EL) θα προκύψει από το γινόμενο

$$\mathbf{EL_{ij} = EI_{ij} * PE_{ij} * LGE_{ij}}$$

για κάθε συνδυασμό δραστηριότητας ανά είδος ζημιάς.

ε) Χρήση του παράγοντα γ, που ορίζεται από τις εποπτικές αρχές και αφορά όλα τα πιστωτικά ιδρύματα, για τον υπολογισμό των συνολικών κεφαλαιακών απαιτήσεων.

$$\mathbf{K_{ΠΜ} = \sum_{i=1}^{n} \left( \sum_{j=1}^{m} \gamma ij * EL_{ij} \right)}$$

Η κατηγοριοποίηση των κινδύνων, τα είδη των ζημιών και οι δείκτες έκθεσης στο λειτουργικό κίνδυνο καθορίζονται από τις εποπτικές αρχές και κάθε πιστωτικό ίδρυμα χρησιμοποιεί την βάση δεδομένων που έχει δημιουργήσει με την συλλογή δεδομένων τουλάχιστον για πέντε έτη.

**γ) Κίνδυνος Αγοράς και πρώτος πυλώνας στης Βασιλείας ΙΙ**

Σε ένα πιστωτικό ίδρυμα οι κίνδυνοι της αγοράς δημιουργούνται από τις θέσεις, θετικές ή αρνητικές, σε στοιχεία που είναι εκτεθειμένα κατά την διάρκεια της διαπραγμάτευσής τους σε οργανωμένες ή μη οργανωμένες αγορές στις διακυμάνσεις των τιμών τους. Ο περιορισμός των διοικητικών παρεμβάσεων στον καθορισμό των τιμών και η απελευθέρωση των αγορών βοήθησε στο να μεγεθυνθούν οι κίνδυνοι της αγοράς.

Οι κίνδυνοι της αγοράς μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

* Κίνδυνοι Αγοράς

- Κίνδυνος Συναλλάγματος

- Κίνδυνος Επιτοκίων

* Κίνδυνος επενδυτικής θέσης ή τιμών

- Ειδικός

- Γενικός

* Κίνδυνος Εισοδήματος

- Κίνδυνος ρευστοποίησης

- Κίνδυνος διακανονισμού / παράδοσης

- Κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου

* Λοιποί Κίνδυνοι Αγοράς

- Κίνδυνος διακύμανσης τιμών προϊόντων

- Κίνδυνος παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων

Τα ιδία κεφάλαια που υποχρεούνται να διατηρούν διαρκώς τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να ισούνται με το άθροισμα των κεφαλαιακών απαιτήσεων που προκύπτουν:

α) από τον πιστωτικό κίνδυνο αντισυμβαλλόμενου, τον κίνδυνο διακανονισμού / παράδοσης, τον κίνδυνο θέσης από τα στοιχεία του χαρτοφυλακίου συναλλαγών τους από τον κίνδυνο υπέρβασης των ορίων των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων και

β) από το σύνολο των στοιχείων του ισολογισμού τους για τον κίνδυνο τιμών συναλλάγματος και τον κίνδυνο θέσης βασικού εμπορεύματος.

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του κινδύνου αγοράς υπολογίζονται αξιοποιώντας τη θεωρία της χρηματοοικονομικής. Τα χρηματοπιστωτικά μέσα που

περιλαμβάνονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών όπως διαπραγματεύσιμοι χρεωστικοί τίτλοι, μετοχές, παράγωγα επί μετοχών ή παράγωγα μέσα επί χρεωστικών τίτλων συνθέτουν τον κίνδυνο θέσης και για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του κινδύνου αγοράς απαιτείται η αντιμετώπισή τους σε δύο επίπεδα.

Το πρώτο επίπεδο αφορά τον ειδικό κίνδυνο που λαμβάνει η θέση λόγω της μεταβολής της τιμής του σχετικού μέσου εξαιτίας της επίδρασης παραγόντων που σχετίζονται με τον εκδότη του τίτλου ή στην περίπτωση ενός παράγωγου μέσου, με τον εκδότη του υποκείμενου μέσου.

Το δεύτερο επίπεδο προκύπτει από το γενικό κίνδυνο της θέσης, δηλαδή τον κίνδυνο μεταβολής της τιμής του σχετικού μέσου λόγω:

- μιας μεταβολής στο γενικό επίπεδο των επιτοκίων (στην περίπτωση ενός διαπραγματεύσιμου χρεωστικού τίτλου ή παράγωγου μέσου χρεωστικού τίτλου) ή

- μιας ευρείας μεταβολής στην αγορά των μετοχών που δεν σχετίζεται με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά μεμονωμένων τίτλων (στην περίπτωση μιας μετοχής ή ενός παραγώγου μέσου που βασίζεται σε μετοχή).

Για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του κινδύνου επιτοκίων θέσης και του συναλλαγματικού κινδύνου αξιοποιούνται οι μέθοδοι του Σταθμισμένου Δείκτη Διάρκειας (Modified Duration) και της Ανάλυσης των Συναλλαγματικών Ανοιγμάτων (FX Sensitivity Analysis). Τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να αποτιμούν σε καθημερινή βάση τις θέσεις του χαρτοφυλακίου συναλλαγών με τις τρέχουσες αξίες που διαμορφώνονται στις αγορές. Οι αξίες αυτές σε συνδυασμό των απαιτήσεων για συνετή αποτίμηση, με γνώμονα τον δυναμικό χαρακτήρα των θέσεων του χαρτοφυλακίου συναλλαγών και σύμφωνα με το σκοπό των κεφαλαιακών απαιτήσεων ενέχουν ικανοποιητικό βαθμό βεβαιότητας.

Τα πιστωτικά ιδρύματα τα οποία έχουν εγκεκριμένα εσωτερικά μοντέλα για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον κίνδυνο αγοράς θα πρέπει επιπλέον να υπολογίσουν :

- Για τον γενικό κίνδυνο επιπλέον κεφαλαιακές απαιτήσεις σύμφωνες με την εκτίμηση της δυνητικής ζημιάς κάτω από ακραίες συνθήκες (stressed Var).

- Για τον ειδικό κίνδυνο επιπλέον κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον κίνδυνο αθέτησης και τον κίνδυνο μεταβολής της πιστοληπτικής ικανότητας του εκδότη χρεωστικών τίτλων και μετοχών.

- Επιπλέον είναι υποχρεωμένα α) να διενεργούν υποθετικό εκ των υστέρων δοκιμαστικό έλεγχο για την αξιολόγηση των εσωτερικών υποδειγμάτων δυνητικής ζημίας, β) να καθιερώσουν διαδικασίες για να προσαρμόζουν την τρέχουσα αξία των στοιχείων του χαρτοφυλακίου τους που δεν είναι άμεσα ρευστοποιήσιμα.

- Επιπλέον για τον ειδικό κίνδυνο αυξάνεται ο συντελεστής στάθμισης από 4% σε 8% για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής απαίτησης από μετοχές με βάση την τυποποιημένη μέθοδο.

### 5.3.3 Δεύτερος Πυλώνας (Pillar II) – Εποπτεία της Κεφαλαιακής Επάρκειας και των Εσωτερικών Συστημάτων Αξιολόγησης των Πιστωτικών Ιδρυμάτων

Η αποτελεσματική αξιολόγηση των κινδύνων ενός πιστωτικού ιδρύματος μέσα από επαρκείς εσωτερικούς ελέγχους και επαρκή εσωτερικά κεφάλαια αποτελεί τον κύριο σκοπό του Δεύτερου Πυλώνα (Pillar II) του Συμφώνου της Βασιλείας ΙΙ. Η διαδικασία αξιολόγησης από την Κεντρική Τράπεζα έχει σαν στόχο να παρέχει κίνητρα για τη βελτίωση της ποιότητας διαχείρισης όλων των αναλαμβανόμενων κινδύνων και την εξασφάλιση της κεφαλαιακής επάρκειας όλων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η προσέγγιση αυτή κρίνεται απαραίτητη για την αποτελεσματική διοίκηση των πιστωτικών ιδρυμάτων αλλά και την αποτελεσματική εποπτεία αυτών.

Η διαδικασία αξιολόγησης από την κεντρική τράπεζα επιδιώκει να συμπεριλάβει κινδύνους που δεν καλύπτονται πλήρως από την διαδικασία αξιολόγησης του Πυλώνα Ι όπως για παράδειγμα τον κίνδυνο συγκέντρωσης, τον κίνδυνο χώρας, τον κίνδυνο ρευστότητας ή και τον κίνδυνο στρατηγικής ενός πιστωτικού ιδρύματος.

Η συνθήκη της Βασιλείας ΙΙ μέσα από τον δεύτερο πυλώνα συμπεριλαμβάνει και την αναγκαιότητα διαμόρφωσης και εφαρμογής ανά τακτά διαστήματα stress test στο οποίο θα λαμβάνονται υπόψη ακραία σενάρια, ώστε να υπολογιστεί και η επίδραση ακραίων οικονομικών εξελίξεων στη λειτουργία του πιστωτικού ιδρύματος. Για τον παραπάνω λόγο η διαδικασία εποπτικής αξιολόγησης

από την κεντρική τράπεζα περιλαμβάνει την **Διαδικασία Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου** καθώς και τις **Διαδικασίες Εποπτικής Επισκόπησης και Αξιολόγησης.**

Η εποπτική αρχή της κεντρικής τράπεζας ελέγχει αν το πιστωτικό ίδρυμα έχει ικανές διαδικασίες αξιολόγησης της επάρκειας του εσωτερικού κεφαλαίου. Σε ένα πιστωτικό ίδρυμα εσωτερικά κεφάλαια καλούνται το σύνολο των κεφαλαίων που το ίδιο το πιστωτικό ίδρυμα εκτιμά ως επαρκή ώστε να καλύπτει συνολικά τους αναλαμβανόμενους κινδύνους με τη συνδρομή αποτελεσματικών διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων.

Με τον δεύτερο πυλώνα της συνθήκης της Βασιλείας ΙΙ η διαδικασία εποπτικής αξιολόγησης καθορίζει τα κριτήρια που πρέπει να βασίζεται η **Διαδικασία Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου** των πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς και η **Διαδικασία Εποπτικής Επισκόπησης και Αξιολόγησης** από την κεντρική τράπεζα. Οι βασικές αρχές της διαδικασίας εποπτικής αξιολόγησης είναι οι εξής:

- Τα πιστωτικά ιδρύματα σε σχέση με το επίπεδο των αναλαμβανόμενων κινδύνων πρέπει να διαθέτουν διαδικασίες εκτίμησης της κεφαλαιακής επάρκειας καθώς και στρατηγική διατήρησης αυτής της κεφαλαιακής επάρκειας. Για να πετύχουν τον παραπάνω στόχο τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να αναπτύξουν μια Διαδικασία Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου. Βασικός στόχος του πιστωτικού ιδρύματος θα πρέπει να είναι η διατήρηση των εποπτικών κεφαλαίων σε συγκεκριμένα επίπεδα ανάλογα με το επίπεδο ρίσκου που αναλαμβάνει.

Μέσα από την Διαδικασία Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου θα πρέπει το πιστωτικό ίδρυμα να εξασφαλίζει ότι αναγνωρίζει, υπολογίζει, παρακολουθεί τους βασικούς κινδύνους που είναι εκτεθειμένο, να διαθέτει επαρκή και αποτελεσματικά συστήματα Διαχείρισης Κινδύνων και να διακρατά επαρκή εσωτερικά κεφάλαια για την ανάληψη αυτών των κινδύνων.

Το περιεχόμενο της Διαδικασία Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου θα πρέπει να είναι πλήρες και περιεκτικό, να λαμβάνει υπόψη τον οικονομικό κύκλο, να βασίζεται σε επαρκής διαδικασίες μέτρησης και εκτίμησης των κινδύνων, να παράγει λογικά επίπεδα κεφαλαίων, να αναθεωρείται τακτικά και να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της διαχείρισης και των αποφάσεων του πιστωτικού ιδρύματος.

Η Επάρκεια Εσωτερικού Κεφαλαίου ενός πιστωτικού ιδρύματος είναι απαραίτητη για να αντιμετωπιστούν επαρκώς οι κίνδυνοι που υπάρχουν και δεν αντιμετωπίζονται με τον πρώτο πυλώνα της Βασιλείας ΙΙ. Ενδεικτικά τέτοιοι είναι ο κίνδυνος συγκέντρωσης, ο κίνδυνος φήμης, ο κίνδυνος στρατηγικής καθώς και κάθε κίνδυνος που απορρέει από το οικονομικό, επιχειρηματικό και θεσμικό περιβάλλον που δραστηριοποιείται το πιστωτικό ίδρυμα. Οι κίνδυνοι αυτοί δεν καλύπτονται από τα εποπτικά κεφάλαια γιατί αποτελούν μη αναμενόμενο ή μετρημένο κίνδυνο κατά συνέπεια μπορούν να προκαλέσουν μη αναμενόμενες ζημιές αλλά και προβλήματα στα πιστωτικά ιδρύματα. Οι κίνδυνοι αυτοί καθιστούν αναγκαία την Επάρκεια Εσωτερικού Κεφαλαίου.

- Η ικανότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων να συμμορφώνονται με τα εποπτικά ελάχιστα όρια της κεφαλαιακής επάρκειας, να εκτιμούν και να διασφαλίζουν αυτή την κεφαλαιακή επάρκεια και να χαράζουν σαφή στρατηγική αντιμετώπισης των κινδύνων αξιολογούνται συνεχώς από τις εποπτικές αρχές. Κατά τις διαδικασίες επισκόπησης και αξιολόγησης από τις εποπτικές αρχές αξιολογείται το προφίλ κινδύνων και η αποτελεσματικότητα του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου του πιστωτικού ιδρύματος. Το σύστημα αξιολόγησης κινδύνων της εποπτικής αρχής περιλαμβάνει τον:

* Πιστωτικό κίνδυνο
* Λειτουργικό Κίνδυνο
* Κίνδυνο Αγοράς
* Κίνδυνο Συγκέντρωσης
* Κίνδυνο Επιτοκίων
* Κίνδυνο Ρευστότητας
* Κίνδυνο Μείωσης Κερδοφορίας
* Εταιρικής Διακυβέρνησης
* Ξεπλύματος χρήματος
* Κατανομής και επάρκειας εσωτερικού κεφαλαίου
* οπουδήποτε άλλο κίνδυνο είναι εκτεθειμένο το πιστωτικό ίδρυμα

- Οι εποπτικές αρχές διατηρούν το δικαίωμα να επιβάλλουν τη διακράτηση επιπρόσθετων κεφαλαίων πέρα των ελάχιστων απαιτούμενων, σε περίπτωση που τα πιστωτικά ιδρύματα δεν ικανοποιούν τα ελάχιστα εποπτικά όρια κεφαλαιακής επάρκειας. Η επιβολή της διακράτησης πρόσθετων κεφαλαίων καθώς και το ύψος τους εξειδικεύεται κατά περίπτωση και ανάλογα το πιστωτικό ίδρυμα.

- Εάν διαπιστωθεί πτώση του Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας κάτω από τα ελάχιστα επιτρεπτά όρια, η εποπτική αρχή επεμβαίνει έγκαιρα και επιβάλλει

διορθωτικές ενέργειες για την διόρθωση της απόκλισης. Στα μέτρα που μπορεί να επιβάλει η εποπτική αρχή περιλαμβάνονται η αύξηση των ιδίων κεφαλαίων, η βελτίωση του συστήματος εσωτερικού έλεγχου, η αύξηση των προβλέψεων καθώς και ο περιορισμός δραστηριοτήτων που ενέχουν υψηλότερο κίνδυνο.

Ανακεφαλαιώνοντας ο δεύτερος Πυλώνας της Βασιλείας ΙΙ πέρα των κινδύνων που καλύπτονται με το πλαίσιο που τίθεται με τον πρώτο Πυλώνα, καθιερώνουν αρχές, κριτήρια και διαδικασίες με τις οποίες οι εποπτικές αρχές αξιολογούν συνεχώς την επάρκεια των κεφαλαίων και των συστημάτων διαχείρισης των πιστωτικών ιδρυμάτων ως προς κάθε μορφής κίνδυνο σε σχέση με τους πάσης φύσεως κινδύνους στους οποίους αυτά εκτίθενται.

**5.3.4 Τρίτος Πυλώνας (Pillar III) – Αποτελεσματική Πειθαρχία μέσω της Αγοράς και Ενημέρωσης του Κοινού.**

Ο τρίτος Πυλώνας της Βασιλείας ΙΙ περιλαμβάνει μια σειρά από διατάξεις με τις οποίες ουσιαστικά ρυθμίζεται η υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων να δημοσιοποιούν ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία που σχετίζονται με τους αναλαμβανόμενους χρηματοοικονομικούς και λοιπούς κινδύνους, με την μέθοδο παρακολούθησης αυτών των κινδύνων καθώς και των αρχών εταιρικής διακυβέρνησης που εφαρμόζουν.

Με τις διατάξεις αυτές επιδιώκεται η ενίσχυση της διαφάνειας και δίνεται η δυνατότητα στους επενδυτές και τους συναλλασσόμενους να αξιολογήσουν σωστά το πιστωτικό ίδρυμα στο οποίο τοποθετούνται ή συνεργάζονται.

Με τις διαδικασίες αυτές επιδιώκεται η ενίσχυση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και η Επιτροπή της Βασιλείας ΙΙ ενθαρρύνει την πειθαρχία μέσω της αγοράς.

Τα γενικά κριτήρια και οι υποχρεώσεις δημοσιοποίησης πληροφοριών από τα πιστωτικά ιδρύματα αφορούν τα εξής:

* Επιχειρήσεις του ομίλου του πιστωτικού ιδρύματος

* τον τρόπο υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας καθώς και τα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων

* τις μεθόδους αξιολόγησης και των τεχνικών μείωσης των κίνδυνων κάθε κατηγορίας που εκτίθεται το πιστωτικό ίδρυμα.

Ο τρόπος και τα μέσα επαλήθευσης των πληροφοριών καθώς και η συχνότητα δημοσιοποίησης τους ορίζεται σε μια φορά το χρόνο στην ιστοσελίδα του πιστωτικού ιδρύματος. Παράλληλα η επιτροπή της Βασιλείας ΙΙ προτείνει τον έλεγχο σημαντικότητας με τον οποίο μια πληροφορία θεωρείται σημαντική εφόσον η παράλειψή της ή η εσφαλμένη διατύπωσή της θα μπορούσε να μεταβάλλει την απόφαση του αποδέκτη της.

**5.4 Βασιλεία ΙΙΙ (Basel ΙΙΙ) το τρίτο σύμφωνο της Επιτροπής για την Κεφαλαιακή Επάρκεια.**

Η εφαρμογή των κανόνων της Βασιλείας ΙΙ ξεκίνησε το 2007 – 2008 ταυτόχρονα με την έναρξη της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Σε συνθήκες έντασης των κινδύνων και ιδιαίτερης πίεσης για ρευστότητα διαπιστώθηκε ότι οι κανόνες της Βασιλείας Ι και Βασιλείας ΙΙ είχαν πολλά κενά με αποτέλεσμα να μην καταφέρουν να αποτρέψουν την κρίση.

Οι προτάσεις της Βασιλείας Ι για την εφαρμογή ομοιόμορφων κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας για την διαμόρφωση συνθηκών για ομαλή και χωρίς στρεβλώσεις ανάπτυξη του ανταγωνισμού των πιστωτικών ιδρυμάτων αλλά και οι προτάσεις της Βασιλείας ΙΙ με την προσθήκη επιπλέον κίνδυνων, την απαίτηση για πρόσθετα εσωτερικά κεφάλαια και την ανάγκη για δημοσιοποίηση στοιχείων μέσω της διαφάνειας της στρατηγικής ανάληψης κινδύνων των πιστωτικών ιδρυμάτων δεν κατάφεραν να αποτρέψουν την χρηματοπιστωτική κρίση του 2008.

Οι προτάσεις της Βασιλείας Ι και ΙΙ δεν κατάφεραν να αποτρέψουν ορισμένα πιστωτικά ιδρύματα στην Αμερική από το να παρουσιάσουν κινδύνους που αναλάμβαναν με τέτοιο τρόπο στις λογιστικές τους καταστάσεις ώστε να μην είναι δυνατόν να διαγνωστεί το μέγεθος των προβλημάτων από τις εποπτικές αρχές.

Πολλά πιστωτικά ιδρύματα θέλοντας να μειώσουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις ή και να απαλλάξουν το ενεργητικό τους από επισφαλή στοιχεία προκειμένου να μειώσουν το κόστος εφαρμογής της Βασιλείας ΙΙ προσέφυγαν σε μαζικές τιτλοποιήσεις δανείων. Αυτό συνέβαλλε στην μεγέθυνση της κρίσης αλλά και στην εξάπλωσή της πέρα από τα όρια της Αμερικής.

Η καθυστερημένη εφαρμογή της Βασιλείας ΙΙ το 2008 ενώ η κρίση είχε ήδη ξεκινήσει, το σημαντικό κενό των προηγούμενων συνθηκών που δεν περιελάμβαναν κανόνες πρόληψης του συστημικού κινδύνου σε μακροπρόθεσμο επίπεδο αλλά και η

ποιότητα της κεφαλαιακής βάσης των πιστωτικών ιδρυμάτων που ήταν χαμηλή, δεν επέτρεψαν στην σχετικά ικανοποιητική κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων να αποτρέψουν τις ανισορροπίες στις αγορές αλλά και την εμφάνιση προβλημάτων ρευστότητας. Η τροποποίηση, η αναπροσαρμογή παράλληλα με την βελτίωση των κανόνων της Βασιλείας ΙΙ κατέστη αναγκαία.

Τον Ιούλιο του 2009 η επιτροπή της Βασιλείας προχώρησε σε αναπροσαρμογή των κανόνων της και την κατάθεση νέων προτάσεων που αποτέλεσαν την βάση της Βασιλείας ΙΙΙ. Με τις νέες προτάσεις της Βασιλείας ΙΙΙ, για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας, αναγνωρίζεται και ο **κίνδυνος ρευστότητας** με την εισαγωγή **Δεικτών Ρευστότητας**. Ταυτόχρονα προτείνεται και η υιοθέτηση ενός γενικότερου δείκτη του **Δείκτη Μόχλευσης** με αναφορά στο σύνολο των κινδύνων που αναλαμβάνει ένα πιστωτικό ίδρυμα.

Η επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε το 2010 δύο εκθέσεις ρυθμιστικού χαρακτήρα που συνθέτουν αυτό που ονομάζουμε Βασιλεία ΙΙΙ. Με την πρώτη έκθεση επιδιώκεται η ενίσχυση της μικροπροληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης (για κάθε πιστωτικό ίδρυμα) του συστημικού κινδύνου με στόχο την ισχυροποίηση της ανθεκτικότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε περιόδους κρίσης. Με την δεύτερη θεσμοθετήθηκαν μέτρα μακροπροληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης (για το σύνολο του χρηματοπιστωτικού συστήματος) που αφορούν το χρηματοπιστωτικό σύστημα σε βάθος χρόνου με απώτερο σκοπό να περιοριστεί η προκυκλικότητα η οποία μπορεί να οδηγήσει σε μεγέθυνση του συστημικού κινδύνου.

Οι δύο εκθέσεις που δόθηκαν στην δημοσιότητα από την επιτροπή της Βασιλείας ΙΙΙ ήταν αποτέλεσμα μιας σειράς διαπιστώσεων από την κρίση του 2008 που συνοψίζονται στα εξής:

- Η ένταση της κρίσης σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στην τοποθετήσεις αλλά και στην ανάπτυξη από τα πιστωτικά ιδρύματα πολλών χωρών, χρηματοοικονομικών επενδύσεων εκτός ισολογισμού με υψηλή μόχλευση.

Οι χρηματοοικονομικές αυτές επενδύσεις εκτός του ότι ήταν εκτός ισολογισμού σε πολλές περιπτώσεις είχαν απροσδιόριστα αλλά και μη ορθά χρηματοοικονομικά χαρακτηριστικά με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα σκιώδες εν πολλοίς μη εποπτευόμενο τραπεζικό σύστημα. Το σκιώδες αυτό τραπεζικό σύστημα βρέθηκε να είναι σε αλληλεξάρτηση με μη εποπτευόμενους χρηματοπιστωτικούς

οργανισμούς ή φορείς επενδυτικών κεφαλαίων υψηλής μόχλευσης που μέσω πολύπλοκων συναλλαγών διέθεταν τα επενδυτικά τους προϊόντα στα πιστωτικά ιδρύματα διαχέοντας περαιτέρω την κρίση.

- Όταν η κρίση έφτασε στο μέγιστο σημείο δημιουργήθηκαν στις αγορές πολλά ερωτηματικά για το βαθμό φερεγγυότητας και ρευστότητας πολλών πιστωτικών ιδρυμάτων. Η αποδυνάμωση της πίστης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μεταδόθηκε και στην πραγματική οικονομία με αποτέλεσμα την μαζική συρρίκνωση της ρευστότητας και της παροχής πιστώσεων.

- Η μη θεσμοθέτηση κανόνων για την πρόληψη του συστημικού κινδύνου δημιουργούσε κίνητρο στα πιστωτικά ιδρύματα κατά την διάρκεια της ανάπτυξης και κάνοντας χρήση των χαλαρών κανόνων κεφαλαιακής επαρκείας, να επιδιώκουν την πιστωτική επέκταση ενώ κατά την διάρκεια της ύφεσης να περιορίζουν την χορήγηση δανειακών κεφαλαίων καθώς οι κανόνες γίνονταν περισσότεροι αυστηροί.

Όλα τα παραπάνω οδήγησαν την επιτροπή της Βασιλείας ΙΙΙ να συνειδητοποιήσει ότι η ενίσχυση της ανθεκτικότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων καθίσταται αναγκαία και επιτακτική. Βάσει της νέας προσέγγισης επιδιώκεται τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά η ενίσχυση του εποπτικού πλαισίου που είχε διαμορφωθεί με τους τρείς πυλώνες της Βασιλείας ΙΙ.

Στόχος των τροποποιήσεων της Βασιλείας ΙΙΙ ήταν η ενίσχυση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων δηλαδή των Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων ( Tier I Capital), των Συμπληρωματικών Ιδίων Κεφαλαίων (Tier II Capital) και των Συμπληρωματικών Ιδίων Κεφαλαίων για την κάλυψη του κινδύνου αγοράς (Tier III Capital).

Το πλαίσιο της Βασιλείας ΙΙΙ συνοψίζεται στις παρακάτω κατευθύνσεις:

**5.4.1 Κεφαλαιακή βάση με ενισχυμένη ποιότητα, συνέπεια και διαφάνεια.**

Η ανάγκη για κάλυψη των κινδύνων με υψηλής ποιότητας κεφάλαια τα οποία να χαρακτηρίζονται από συνέπεια και διαφάνεια οδήγησε την επιτροπή της Βασιλείας ΙΙΙ να δώσει ιδιαίτερη έμφαση στον αριθμητή του κλάσματος του Δείκτη Φερεγγυότητας δηλαδή στα Εποπτικά Ιδία Κεφάλαια, παρά στον παρανομαστή που έδινε έμφαση η επιτροπή της Βασιλείας ΙΙ δηλαδή στο σταθμισμένο ως προς τους κινδύνους ενεργητικό.

Με την προσέγγιση της Βασιλείας ΙΙΙ ως βασικός παράγοντας διαμόρφωσης του Δείκτη Φερεγγυότητας θεωρούνται τα Εποπτικά Ιδία Κεφάλαια και γι αυτό το λόγο επιδιώκεται ο επανακαθορισμός της σύνθεσης των Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Tier I Capital) σε κύρια στοιχεία (common equity Tier I Capital) και σε πρόσθετα στοιχεία (additional Tier I Capital). Στα κύρια στοιχεία της σύνθεσης των Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων περιλαμβάνονται:

- Η αξία του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου σε επίπεδο κοινών μετοχών.

- Η αξία των κοινών μετοχών που έχουν εκδοθεί από θυγατρικές των πιστωτικών ιδρυμάτων.

- Η αξία της διαφοράς από την έκδοση των παραπάνω μετοχών υπέρ το άρτιο.

-Η αξία των αποτελεσμάτων εις νέον συμπεριλαμβανομένων και των προσωρινών κερδών ή ζημιών.

- Η αξία των εμφανών αποθεματικών ή άλλων συσσωρευμένων κερδών.

Ενώ στα πρόσθετα στοιχεία:

- Αξία ομολογιακών τίτλων και προνομιούχων μετοχών που πληρούν όρους όπως: να έχουν εκδοθεί και το ποσό της έκδοσης να έχει καταβληθεί, να είναι μη καθορισμένης διάρκειας και μειωμένης εξασφάλισης έναντι καταθετών και πιστωτών καθώς και να μπορούν μετά από πέντε χρόνια να ανακληθούν από τον εκδότη τους.

- Τίτλοι που τηρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις

- Η διαφορά από τη έκδοση προνομιούχων μετοχών που εντάσσονται στην συγκεκριμένη κατηγορία υπέρ το άρτιο.

Η επιδίωξη της Βασιλείας ΙΙΙ να υπάρξει ενιαίος ορισμός των κεφαλαίων σε κάθε χώρα και σε κάθε πιστωτικό ίδρυμα ώστε να είναι δυνατή η σύγκριση των κεφαλαίων ενός πιστωτικού ιδρύματος και ενός άλλου, αλλά και η επιβολή της υποχρέωσης στα πιστωτικά ιδρύματα αναλυτικής παρουσίασης και δημοσιοποίησης των στοιχείων των Ιδίων Κεφαλαίων, βόηθησε στην επίτευξη πειθαρχίας στην αγορά αλλά και στην ενίσχυση της διαφάνειας.

Τέλος για την ενίσχυση της ποιότητας των ιδίων κεφαλαίων , τα Συμπληρωματικά Ιδία Κεφάλαια (Tier III Capital) εναρμονίζονται σε όλα τα πιστωτικά ιδρύματα και περιορίζεται η συμμετοχή τους στην κάλυψη του κινδύνου αγοράς.

### 5.4.2 Περαιτέρω ενίσχυση του βαθμού κάλυψης των χρηματοοικονομικών κινδύνων

Μια μεγάλη πηγή δημιουργίας χρηματοοικονομικών κινδύνων κατά την διάρκεια της πρόσφατης οικονομικής κρίσης υπήρξε η αποτυχία έγκαιρης αναγνώρισης και αντιμετώπισης των χρηματοοικονομικών κινδύνων που προήλθαν από την έκθεση των πιστωτικών ιδρυμάτων από μεγάλα ανοίγματα σε χρηματοοικονομικά παράγωγα.

Μια σειρά από τροποποιήσεις στο πλαίσιο της Βασιλείας ΙΙ ήταν απαραίτητες κυρίως στην κατεύθυνση της αύξησης των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τους κινδύνους του εμπορικού χαρτοφυλακίου άλλα και της τιτλοποίησης απαιτήσεων μέσω της δημιουργίας σύγχρονων προϊόντων.

Για τον έλεγχο του βαθμού συμμόρφωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων στην κατεύθυνση της αποτελεσματικής ενίσχυσης των κεφαλαιακών απαιτήσεων εισάγεται η απαίτηση εφαρμογής των μετρήσεων να γίνεται με την χρήση της ενισχυμένης μεθόδου δυνητικής ζημιάς ενώ εισάγεται και η διαδικασία συνεχόμενων ασκήσεων προσομοίωσης σε κατάσταση κρίσης (Stress Test) δωδεκάμηνης περιόδου.

Η έκθεση των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ανοίγματα του αντισυμβαλλόμενου με θέσεις σε παράγωγα, συμφωνίες επαναγοράς (Repos) και άλλα χρεόγραφα έστρεψε το πλαίσιο της Βασιλείας ΙΙΙ σε περαιτέρω αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Στο πλαίσιο αυτό τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να αποφασίζουν μετά από σχετικές μετρήσεις για τις αναγκαίες κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του κινδύνου αντισυμβαλλομένου.

Οι δυνητικές ζημιές από τη διαδικασία καθημερινής αποτίμησης του πιστωτικού κινδύνου του αντισυμβαλλομένου αλλά και η μεγάλη σημασία στη διαχείριση του υπολογισμού της διασφαλιστικής αξίας και του λαμβανομένου περιθωρίου των εξασφαλίσεων οδήγησε την επιτροπή της Βασιλείας ΙΙΙ στην αναπροσαρμογή των εποπτικών κεφαλαιακών απαιτήσεων.

### 5.4.3 Συντελεστές Ρευστότητας

Η εισαγωγή του κινδύνου ρευστότητας στην διαδικασία υπολογισμού των εποπτικών κεφαλαιακών απαιτήσεων έγινε με την έναρξη της πιστωτικής κρίσης το 2007 όπου πολλά πιστωτικά ιδρύματα παρότι είχαν επαρκή κεφαλαιακή επάρκεια ήρθαν αντιμέτωπα με προβλήματα ρευστότητας λόγω μη συνετής διαχείρισης της ρευστότητάς τους.

Η επιτροπή της Βασιλείας ΙΙΙ προκειμένου να δημιουργήσει ένα σύστημα διαχείρισης της ρευστότητας που να εφαρμόζουν τα πιστωτικά ιδρύματα με σκοπό την αναγνώριση, τον υπολογισμό και την αντιμετώπιση του κινδύνου ρευστότητας εισήγαγε τη μέθοδο των ανοιγμάτων ρευστότητας. Για την εφαρμογή της μεθόδου των ανοιγμάτων ρευστότητας τα πιστωτικά ιδρύματα κλήθηκαν να υπολογίσουν δυο συντελεστές τον **Βραχυχρόνιο Συντελεστή Κάλυψης Ρευστότητας** και τον **Μακροχρόνιο Συντελεστή Καθαρής Σταθερής Άντλησης Ρευστότητας.**

Ως ημερομηνία εφαρμογής του **Δείκτη Κάλυψης Ρευστότητας** ορίστηκε η 1η Ιανουαρίου του 2015 και καλούσε τα πιστωτικά ιδρύματα με την εφαρμογή διαφόρων σεναρίων πίεσης να παρακολουθούν το ενδεχόμενο εμφάνισης προβλημάτων ρευστότητας σε ορίζοντα τριάντα ημερών. Στα σενάρια πίεσης ρευστότητας περιλαμβάνονταν η απότομη και μη προβλεπόμενη σε όγκο απόσυρση καταθέσεων, ο περιορισμός της δυνατότητας άντλησης κεφαλαίων από την διατραπεζική αγορά, οι αυξημένες απαιτήσεις για κλείσιμο θέσεων σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα καθώς και οι πρόσθετες εκροές καταθέσεων λόγω υποβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας του πιστωτικού ιδρύματος.

Με την χρήση του παραπάνω συντελεστή επιδιώκεται η ύπαρξη επαρκών, υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού.

Η σχέση από την οποία προκύπτει ο συντελεστής είναι:

$$\textbf{LCR} = \frac{\textbf{Υψηλής Ποιότητας Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού}}{\textbf{Σύνολο Ενεγητικού}} \geq \textbf{100\%}$$

Τα Υψηλής Ποιότητας Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία του Ενεργητικού θα πρέπει να είναι εύκολα ρευστοποιήσιμα, ακόμα και κατά την διάρκεια πιέσεων ρευστότητας, να είναι διαρκή και κατά το δυνατόν αποδεκτά από την κεντρική τράπεζα. Είναι σημαντικό για τα πιστωτικά ιδρύματα να προσεγγίζουν τον κίνδυνο

ρευστότητας σε ορίζοντα τριάντα ημερών υπολογίζοντας και τις Συνολικές Καθαρές Εκροές στο διάστημα αυτό. Έτσι οι Συνολικές Καθαρές Εκροές προκύπτουν αν από τις Εκροές αφαιρεθεί το μεγαλύτερο ποσό μεταξύ των εισροών και του 75% των εκροών σε ορίζοντα 30 ημερών.

**Συνολικές Καθαρές Εκροές 30 ημερολογιακών ημερών =**

**= Εκροές – max(Εισροές , 75% των Εκροών)**

Ως ημερομηνία εφαρμογής του **Συντελεστή Καθαρής Σταθερής Άντλησης Ρευστότητας** ορίστηκε η 1η Ιανουαρίου 2018 και η επιτροπή της Βασιλείας ΙΙΙ καλεί τα πιστωτικά ιδρύματα να ελέγξουν την ύπαρξη σταθερών πηγών άντλησης κεφαλαίων για την κάλυψη ενός ελάχιστου ποσού χρηματοδότησης των αναγκών της τράπεζας που προκύπτουν από τα στοιχεία του ισολογισμού τους για χρονικό ορίζοντα ενός έτους. Η ανάγκη της αντιμετώπισης του προβλήματος που προκύπτει από τον ετεροχρονισμό της ρευστοποίησης των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού του πιστωτικού ιδρύματος οδήγησε στην θεσμοθέτηση του Συντελεστή Καθαρής Σταθερής Άντλησης Ρευστότητας.

Με τον συντελεστή αυτό ενθαρρύνεται η ορθή αξιολόγηση της ρευστότητας με διαχείριση του συνόλου των εντός και εκτός ισολογισμού στοιχείων ενώ ταυτόχρονα ελέγχεται η εξάρτηση της ρευστότητας του πιστωτικού ιδρύματος από βραχυχρόνιες πηγές άντλησης κεφαλαίων. Δημιουργούνται κίνητρα για τα πιστωτικά ιδρύματα ώστε να χρησιμοποιούν σταθερά στοιχεία του παθητικού τους για την χρηματοδότηση της περιουσίας τους, των οποίων η διάρκεια να υπερβαίνει το έτος.

Η σχέση από την οποία προκύπτει ο συντελεστής είναι:

$$\textbf{NSFR}=\frac{\textbf{Διαθέσιμη Σταθερή Χρηματοδότηση}}{\textbf{Αναγκαία Σταθερή Χρηματοδότηση}} \geq \mathbf{100}\%$$

Πολύ σημαντικό κατά την επιτροπή της Βασιλείας ΙΙΙ για την αποτελεσματική διαχείριση της ρευστότητας θεωρείται η παρακολούθηση και η ανάλυση της άντλησης κεφαλαίων ανά αντισυμβαλλόμενο ιδιαίτερα όταν παρέχονται μεγάλες συγκεντρώσεις προσφοράς ρευστότητας, ανά χρηματοοικονομικό προϊόν και ανά νόμισμα.

### 5.4.4 Συντελεστής Μόχλευσης

Με την τελευταία χρηματοπιστωτική κρίση που εκδηλώθηκε το 2007 - 2008 τα πιστωτικά ιδρύματα αντιμετώπισαν μεγάλα προβλήματα, οφειλόμενα στα μοχλευμένα στοιχεία του ισολογισμού τους με την χρήση κυρίως δομημένων προϊόντων συνδυαζόμενων με παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Η χρήση τέτοιων προϊόντων έγινε σε μεγάλη έκταση με αποτέλεσμα η ανεξέλεγκτη υψηλή μόχλευση που είχαν χρησιμοποιήσει τα πιστωτικά ιδρύματα τόσο στα εντός όσο και στα εκτός στοιχεία του ισολογισμού τους να αποτελέσει το βασικό παράγοντα που οδήγησε στην πιστωτική και στη συνέχεια οικονομική κρίση.

Η προσπάθεια περιορισμού της μόχλευσης οδήγησε τα πιστωτικά ιδρύματα στην διαδικασία της απομόχλευσης καταγράφοντας απώλεια κεφαλαίων και ζημιές. Το αποτέλεσμα ήταν κάποια πιστωτικά να υποχρεωθούν σε χρεοκοπία ενώ κάποια αλλά να δεχτούν κεφαλαιακή ενίσχυση από το δημόσιο δημιουργώντας και στις δύο περιπτώσεις πρόβλημα στο σύνολο του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Συγχρόνως κατά την εφαρμογή του πλαισίου της Βασιλείας ΙΙ διαπιστώθηκε ότι τα υποδείγματα και οι τεχνικές αναγνώρισης και ποσοτικοποίησης των χρηματοοικονομικών κινδύνων ήταν σύνθετες, πολύπλοκες, δύσχρηστες και ασαφής πολλές φορές με αποτέλεσμα τα στελέχη των πιστωτικών ιδρυμάτων και των εποπτικών αρχών να μην μπορούν να αντιληφθούν την δομή τους και να αξιολογήσουν τις μετρήσεις τους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη του κινδύνου λανθασμένων μετρήσεων και υπολογισμών ο οποίος οδηγούσε σε λάθος αποτελέσματα και κατά συνέπεια σε λανθασμένο υπολογισμό του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας.

Η διαπίστωση από την επιτροπή της Βασιλείας ΙΙΙ ότι η έκθεση των πιστωτικών ιδρυμάτων σε υπερβολική μόχλευση αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την έναρξη μιας πιστωτικής κρίσης, έκανε αναγκαία την εισαγωγή του συντελεστή μόχλευσης. Με την εισαγωγή του η επιτροπή επεδίωξε να ελέγξει την υπερβολική μόχλευση των πιστωτικών ιδρυμάτων και παράλληλα να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο των λανθασμένων μετρήσεων και υπολογισμών κατά την χρήση υποδειγμάτων για τον υπολογισμό των χρηματοοικονομικών κινδύνων.

Ο συντελεστής μόχλευσης προκύπτει από την σχέση:

$$\textbf{Συντελεστής Μόχλευσης} = \frac{\textbf{Βασικά Ίδια Κεφάλαια}}{\textbf{Σύνολο Ενεργητικού}} \geq 3\%$$

όπου στο σύνολο του ενεργητικού περιλαμβάνονται τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του, καθώς και μέγεθος των πλέον ισχυρών στοιχείων δημιουργίας μόχλευσης δηλαδή των παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων.

Η προσθήκη του συντελεστή μόχλευσης θα βοηθήσει τις εποπτικές αρχές αλλά και τα πιστωτικά ιδρύματα με ένα απλό στον υπολογισμό και διαφανή στο περιεχόμενο συντελεστή να υπολογίσουν ορθά τον δείκτη φερεγγυότητας και τα αναγκαία κεφάλαια που χρειάζονται τα πιστωτικά ιδρύματα για την αντιμετώπιση των χρηματοοικονομικών κινδύνων.

**ε) Κεφαλαιακά Αποθέματα Ασφάλειας και Προφύλαξης**

Η πρακτική των πιστωτικών ιδρυμάτων να τηρούν, κατά τις ανοδικές περιόδους των οικονομικών κύκλων, μόνο τα απαιτούμενα αναγκαία κεφάλαια χωρίς κάποια πρόβλεψη για την κάλυψη αναγκών σε κεφάλαια κατά τις καθοδικές περιόδους των οικονομικών κύκλων οδήγησε την επιτροπή της Βασιλείας ΙΙΙ να συμπεριλάβει στις προτάσεις της τη διαμόρφωση **Αποθεμάτων Κεφαλαίου**.

Σκοπός της απαίτησης για **Αποθέματα Κεφαλαίου** ήταν σε περιόδους ανάπτυξης και θετικής εξέλιξης της οικονομίας και των πιστωτικών ιδρυμάτων να συγκεντρώνονται κεφάλαια τα οποία θα αξιοποιούνται σε περιόδους κρίσης και θα αποτελούν τη βάση αντιμετώπισης των προβλημάτων ρευστότητας αλλά και των ζημιών που μπορεί να προκύψουν.

Τα επιπλέον αυτά κεφάλαια χωρίζονται σε δύο ομάδες στα κεφάλαιά της πρώτης ομάδας με την ονομασία Ελάχιστα Κεφάλαια (Αποθέματα) Διατήρησης και στα κεφάλαια της δεύτερης ομάδας με την ονομασία Αντικυκλικά Κεφάλαια (Αποθέματα).

Για την κάλυψη ζημιών κατά την διάρκεια χρηματοοικονομικών ή οικονομικών κρίσεων αναλώνονται τα Ελάχιστα Κεφάλαια Διατήρησης τα οποία έχουν οριστεί σε 2,5% επί των σταθμισμένων ως προς του κινδύνους στοιχείων του ενεργητικού, αποτελούμενο από στοιχεία των Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων.

Με την απαίτηση για τήρηση των Αντικυκλικών Κεφαλαίων επιδιώκεται η διαμόρφωση των αναγκαίων κεφαλαίων για τα πιστωτικά ιδρύματα για την αντιμετώπιση χρηματοοικονομικών κινδύνων που μπορεί να προκύψουν στο μακροοικονομικό περιβάλλον που συμμετέχει το κάθε πιστωτικό ίδρυμα. Έτσι τα Αντικυκλικά Κεφάλαια εξειδικεύονται για κάθε πιστωτικό ίδρυμα ανάλογα την χώρα που δραστηριοποιείται και ανάλογα τα χαρακτηριστικά της οικονομίας που συμμετέχει.

Τα Αντικυκλικά Κεφάλαια αποτελούνται από την αξία κοινών μετοχών και άλλων ποιοτικών στοιχείων σίγουρης απορρόφησης ζημιών και έχουν οριστεί σε ένα εύρος 0% - 2,5% επί των σταθμισμένων ως προς τους κινδύνους στοιχείων του ενεργητικού. Τα Αντικυκλικά Κεφάλαια μετά την ολοκλήρωση της εφαρμογής τους θα ενισχύουν ουσιαστικά τα Ελάχιστα Κεφάλαια Διατήρησης.

Στον πίνακα παρακάτω παρουσιάζονται συγκεντρωτικά τα νέα ποσοστά κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων:

| | **Κύρια στοιχεία βασικών ιδίων κεφαλαίων** | **Σύνολο βασικών ιδίων κεφαλαίων** | **Συνολική κεφαλαιακή απαίτηση** |
|---|---|---|---|
| **Ελάχιστα ιδία κεφάλαια (από 1/1/2015)** | (από 2%) σε **4,5%** | (από 4%) σε **6%** | **8%** (αμετάβλητο) |
| **Κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης (από 1/1/2019)** | **2,5%** (νέο) | **2,5%** (νέο) | **2,5%** (νέο) |
| **Άθροισμα των δύο παραπάνω κατηγοριών** | **7,0%** | **8,5%** | **10,5%** |

| | | | |
|---|---|---|---|
| **(από 1/1/2019)** | | | |
| **Αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα (από 1/1/2019)** | **0 - 2,5%** (νέο) | | |

# Κεφάλαιο 6ο

**Διαπιστώσεις – Συμπεράσματα - Προτάσεις**

### 6.1 Διαπιστώσεις από την προσέγγιση της Βασιλείας I,II & III

Οι χρηματοπιστωτικές και οικονομικές κρίσεις που ξέσπασαν τα τελευταία 100 χρόνια στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα φέρνουν επιτακτικά στο προσκήνιο το δίλημμα, χρηματοπιστωτική σταθερότητα ή διατήρηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Μετά την κρίση του 1929 στις Η.Π.Α το ρυθμιστικό πλαίσιο που λειτουργούσαν τα αμερικανικά πιστωτικά ιδρύματα ήταν πολύ ασφυκτικό γεγονός που τις καθιστούμε ευάλωτες έναντι του ανταγωνισμού και ιδιαίτερα έναντι των ιαπωνικών τραπεζών. Στο τέλος της δεκαετίας του 80 οι εννέα από τις δέκα μεγαλύτερες τράπεζες του κόσμου ήταν ιαπωνικές. Υπήρξε επιδίωξη των Η.Π.Α να πρωτοστατήσουν στην υιοθέτηση κοινών κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων μέσα από το σύμφωνο της Βασιλείας Ι. Επιδιώχθηκε να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο ανταγωνισμού με ίσους όρους μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων αμβλύνοντας την απώλεια ανταγωνιστικότητας των αμερικανικών πιστωτικών ιδρυμάτων από την υπερύθμιση. Επειδή οι κεϋνσιανοί δεσμοί κρατικής εξουσίας και ιδιωτικών χρηματοοικονομικών συμφερόντων ήταν ακόμα στενοί και βρισκόμασταν ακόμα στην αφετηρία της οικονομικής παγκοσμιοποίησης την πρωτοβουλία για την υπογραφή του πρώτου συμφώνου της Βασιλείας την πήραν τα ισχυρότερα οικονομικά κράτη.

Με την οικονομική παγκοσμιοποίηση να βρίσκεται στο απόγειό της στις αρχές της χιλιετίας δημιουργήθηκαν μεγάλα διεθνή πιστωτικά ιδρύματα με συνεχώς

αυξανόμενη αυτονομία και συνεχώς μειούμενη εξάρτηση από τα εθνικά κράτη. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα το δεύτερο σύμφωνο της Βασιλείας να αποτελέσει δημιούργημα των μεγάλων ιδιωτικών διεθνικών πιστωτικών ιδρυμάτων εκκινώντας διαδικασίες για νέους κανόνες τους οποίους τα εθνικά κράτη κλήθηκαν να ενσωματώσουν στις επιμέρους νομοθεσίες τους. Με τη διαμόρφωση του δευτέρου συμφώνου της Βασιλείας τέθηκε το πλαίσιο για ένα περισσότερο φιλικό προς τα μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα σύστημα αξιολόγησης των κινδύνων που ενίσχυε την αυτονομία τους έναντι των εποπτικών αρχών. Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων οδήγησαν στη συγκέντρωση της τραπεζικής αγοράς με τη δημιουργία μεγάλων πιστωτικών ομίλων που επηρέασαν τη διαμόρφωση του δευτέρου συμφώνου της Βασιλείας. Τα πιστωτικά ιδρύματα από την υπερβολική ρύθμιση πέρασαν την δεκαετία του 90 στο άλλο άκρο της αυτορρύθμισης με αποτέλεσμα μέσω της ραγδαίας ανάπτυξης της χρηματοπιστωτικής καινοτομίας να δημιουργηθούν νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα όπως τα παράγωγα και οι τιτλοποιήσεις. Το παραδοσιακό μοντέλο της παραδοσιακής διαμεσολάβησης των πιστωτικών ιδρυμάτων μεταξύ καταθετών και δανειοληπτών άρχισε να υποχωρεί και ένα νέο μοντέλο τραπεζικής άρχισε να εμφανίζεται με τα πιστωτικά ιδρύματα να χορηγούν πιστώσεις σε κυβερνήσεις χωρίς να προβλέπεται ανάλογη αύξηση των ιδίων κεφαλαίων, να μοχλεύουν τα δάνεια που παρείχαν μέσω των τιτλοποιήσεων και να γίνονται όλο και ποιο εξαρτημένα από τις παγκόσμιες αγορές χρήματος και κεφαλαίων παρά από τις εθνικές καταθέσεις. Το δεύτερο σύμφωνο της Βασιλείας ήρθε για να διορθώσει την αυθαίρετη στάθμιση των κινδύνων από τα πιστωτικά ιδρύματα αλλά στην πράξη δεν αύξησε τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας με αποτέλεσμα η σταθερότητα του συστήματος να γίνεται όλο και ποιο εύθραυστη.

Μετά την κρίση του 2008 η οριστικοποίηση του τρίτου συμφώνου της Βασιλείας στα τέλη του 2017 αποτέλεσε προϊόν συμβιβασμού με σκοπό την επίτευξη σταθερότητας στο χρηματοπιστωτικού σύστημα παράλληλα με την εξασφάλιση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος των πιστωτικών ιδρυμάτων. Εκτός από την βελτίωση της ποιότητας των εποπτικών κεφαλαίων μέσω της αύξησης των κύριων ιδίων κεφαλαίων και του συνόλου των βασικών ιδίων κεφαλαίων η καινοτομία του τρίτου συμφώνου της Βασιλείας ήταν η θέσπιση πρόσθετων κεφαλαίων για την αντιμετώπιση συστημικών κρίσεων και των κινδύνων που διαχέονται σε όλο το

σύστημα. Οι υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις συναλλαγές παραγώγων, τις πολύπλοκες τιτλοποιήσεις και τις συναλλαγές εκτός ισολογισμού ενσωματώθηκαν σε δείκτες όπως ο δείκτης κάλυψης ρευστότητας, ο δείκτης μόχλευσης και το αντικυκλικό απόθεμα. Στο τρίτο σύμφωνο της Βασιλείας ο υπολογισμός του λειτουργικού κινδύνου πέρασε από τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα σε υπολογισμό αποκλειστικά με εξωτερικά πρότυπα, ενώ και η στάθμιση του πιστωτικού κινδύνου ακολουθεί εξωτερικά τυποποιημένα πρότυπα. Με την θέσπιση των παραπάνω αλλαγών περιορίστηκε η υποτίμηση των κινδύνων από τα πιστωτικά ιδρύματα που χρησιμοποιούσαν δικά τους εσωτερικά κριτήρια. Τέλος για την ενσωμάτωση του νέου συστήματος υπολογισμού των εποπτικών κεφαλαίων και την συμμόρφωση προς στις νέες συνθήκες δίνεται εκτεταμένη περίοδος προσαρμογής στα πιστωτικά ιδρύματα.

### 6.2 Συμπεράσματα από την προσέγγιση της Βασιλείας I, II & III

Ανακεφαλαιώνοντας τα συμπεράσματα που συνάγονται από την βιβλιογραφική μελέτη της Βασιλείας I,II και III συνοψίζονται στα εξής:

- Η ανάγκη για εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε διεθνές επίπεδο έγινε επιτακτική μετά το ξέσπασμα των χρηματοπιστωτικών και οικονομικών κρίσεων του τελευταίου αιώνα. Η σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος κρίθηκε αναγκαία μέσα από την ρύθμιση του ανταγωνισμού παράλληλα με τη διαφύλαξη του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος των πιστωτικών ιδρυμάτων.

- Η προσέγγιση των χρηματοοικονομικών και μη χρηματοοικονομικών κινδύνων που αναλαμβάνουν τα πιστωτικά κρίθηκε αναγκαίο να είναι μετρήσιμοι με κοινά αποδεκτό τρόπο έτσι ώστε να διασφαλίζεται η αντιμετώπισή τους με την απαραίτητη κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η διαφάνεια και η δημοσιοποίηση των μεθόδων υπολογισμού και των αποτελεσμάτων των μετρήσεων των κινδύνων που αναλαμβάνει κάθε πιστωτικό ίδρυμα, συνετέλεσε στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταθετών και των επενδυτών αλλά και στο να επανέλθει η πίστη στη διατραπεζική αγορά μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων.

- Η σκιά της κρίσης του 2007-08 υπήρξε βαριά για το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα οπότε το σύμφωνο της Βασιλείας III έκτος του ότι εκσυγχρόνισε τα δύο προηγούμενα την Βασιλεία I και II υπήρξε προϊόν ενός ισορροπημένου συμβιβασμού ανάμεσα στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού

συστήματος από την μια και της ανταγωνιστικότητας μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων από την άλλη.

- Οι συντελεστές και οι μέθοδοι που έχουν επιλέγει μετά την εφαρμογή της Βασιλείας ΙΙΙ για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επαρκείας θεωρούνται υψηλοί και πολύπλοκοι κατά τις διοικήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων και έχουν σαν αποτέλεσμα να αυξάνουν το κόστος λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων, να μειώνουν την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων τους έναντι των άλλων επιχειρήσεων, να θέτουν φραγμούς στη χορήγηση ρευστότητας με αποτέλεσμα να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία και την ανάπτυξη.

- Αντίθετα από τις διοικήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων αρκετοί οικονομολόγοι πιστεύουν ότι οι συντελεστές με τους οποίους καθορίζεται η κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι των κινδύνων που αναλαμβάνουν είναι ιδιαίτερα μικροί με αποτέλεσμα τα εποπτικά κεφάλαια και τα ιδία κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων να μην επαρκούν για την απορρόφηση των ζημιών από μια χρηματοοικονομική κρίση. Οι αγορές κρατικών ομολόγων, οι τιτλοποιήσεις για την αύξηση της ρευστότητας και οι αγορές παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων δεν καλύπτονται επαρκώς ή και καθόλου από τα εποπτικά κεφάλαια της Βασιλείας ΙΙΙ με αποτέλεσμα τα πιστωτικά ιδρύματα να είναι τόσο εκτεθειμένα που να μην επαρκούν τα ίδια κεφάλαιά τους για την ανάληψη των ζημιών, με κίνδυνο να τις υποστούν οι καταθέτες τους (bail in) ή οι φορολογούμενοι πολίτες (bail out).

- Το σύμφωνο της Βασιλείας σαν αποτέλεσμα συμβιβασμού είχε σαν στόχο όχι μόνο την χρηματοπιστωτική σταθερότητα αλλά και την ενιαία και ομοιόμορφη εφαρμογή κανόνων που να είναι συμβατή με τις επιδιώξεις του χρηματοπιστωτικού τομέα. Το σύμφωνο της Βασιλείας αν και αποτελεί τον ποιο ισορροπημένο συμβιβασμό που επετεύχθη ποτέ, ανάμεσα στην ανταγωνιστικότητα και στην σταθερότητα, δεν αναιρεί το γεγονός ότι τίθεται ποιο κοντά στα συμφέροντα του τραπεζικού κλάδου.

### 6.3 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Με την ολοκλήρωση της εργασίας μου θα ήθελα να δώσω κάποιες κατευθύνσεις για το που μπορεί να στραφεί ο μελλοντικός ερευνητής για περαιτέρω έρευνα.

- Με την εφαρμογή των κανόνων της Βασιλείας ποια θα είναι η επίδραση στην δανειοδοτική ικανότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων τόσο σε περιόδους ανάπτυξης όσο και σε περιόδους ύφεσης.

- Η άντληση κεφαλαίων για την αύξηση των ιδίων κεφαλαίων που απαιτεί το σύμφωνο της Βασιλείας πόσο θα επηρεάσει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι άλλων επιχειρήσεων σε σχέση με την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων τους.

**Βιβλιογραφία**

**Αγγελάκης Μ.,** ¨Εισαγωγή στην εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων και επισφαλών απαιτήσεων¨, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών (1990)

**Αγγελόπουλος Παναγιώτης Χρ**., ¨Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα¨, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης (2010)

**Αγγελόπουλος Παναγιώτης Χρ**., ¨Εισαγωγή στα Παράγωγα Χρηματοοικονομικά Προϊόντα¨, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης (2011)

**Βαρουφάκης Γιάνης,** ¨Παγκόσμιος Μινώταυρος, Οι Πραγματικές αιτίες της κρίσης¨, Εκδόσεις Λιβάνη (2011)

**Γκόρτσος Χ. Β.,** ¨Οι κεφαλαιακές Υποχρεώσεις των Πιστωτικών Ιδρυμάτων μετά τη ενσωμάτωση της Οδηγίας 93/6/ΕΟΚ¨, Δελτίο ΕΕΤ, Α΄ τριμηνία (1996)

**Δελής Κ.,** ¨Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου¨ Εκδόσεις Σάκκουλας (1996)

**Δούκας Πέτρος Γ.,** ¨Οικονομικές Θεωρίες, Αρχές Διοίκησης & Αρχαία Ελληνική Σκέψη¨, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη (2009)

**Δούρος Α.,** ¨Η τραπεζική στην πράξη¨, Εκδόσεις Παπασωτηρίου (2007)

**Ευθύμογλου Προδ. Γ. – Μπάλλα Απ. Α.,** ¨Χρηματοδοτικοί Οργανισμοί & Αγορές¨ Εκδόσεις Ευγ. Μπένου (2008)

**Ζαχαριάδη Δ. – Σούρα,** ¨Χρήμα – Πίστη – Τράπεζες¨, Εκδόσεις Σταμούλη (2002)

**Καρράς Κ.,** ¨Διερεύνηση των Συνεπειών του Νέου Συμφώνου της Βασιλείας στη Συμπεριφορά των Τραπεζών¨, Δελτίο ΕΕΤ. Αριθ. 35 Δ΄ τριμηνία (2003)

**Κρούγκμαν Πωλ,** ¨Η κρίση του 2009 και η επιστροφή των οικονομικών της ύφεσης¨, Εκδόσεις Καστανιώτης (2009)

**Μελάς Κ.,** ¨Εισαγωγή Στην Τραπεζική Χρηματοοικονομική Διοικητική¨, Εκδόσεις ¨'Εξάντας (2002)

**Πούσκουρη – Reiche Άννα,** ¨Το Νέο Σύμφωνο της Βασιλείας και Ανταγωνιστικότητα¨, Δελτίο ΕΕΤ. Αριθ. 35 Δ΄ τριμηνία (2003)

**Προβόπουλος Γ. – Γκόρτσος Χ.,** ¨Το Νέο Ευρωπαϊκό Χρηματοοικονομικό Περιβάλλον – Τάσεις και Προοπτικές¨, ΕΕΤ. – Σάκκουλας Α. (2004)

**Ρομπότης Γ.,** ¨Τα Χρηματιστηριακώς Διαπραγματεύσιμα Αμοιβαία Κεφάλαια και οι Προοπτικές από Πιθανή Εισαγωγή τους στην Ελληνική Κεφαλαιαγορά¨, Δελτίο ΕΕΤ. Αριθ. 32 Α΄ τριμηνία (2003)

**Στίγκλιτζ Τζόζεφ,** ¨Ο Θρίαμβος της Απληστίας¨, Εκδόσεις Ημερησία Α.Ε

**Συλλιγάρδος Γεώρ. – Σχοινιωτάκης Νικ.,** ¨Χρήμα, Τράπεζες, Αγορές και Διαχείριση Κινδύνων¨, Εκδόσεις Δίσιγμα (2018)

**Συλλιγάρδος Γεώρ. – Σχοινιωτάκης Νικ.,** ¨Σύγχρονη Χρηματοπιστωτική Διοίκηση – Αγορές Χρήματος & Κεφαλαίου¨ Εκδόσεις Έλλην (2011)

**Τσίμας Παύλος,** ¨Το Ημερολόγιο της Κρίσης¨, Εκδόσεις Μεταίχμιο (2011)

**Χαρδούβελης Γκίκας Α. / Γκόρτσος Χρήστος Β.**(επιμ.), ¨Η διεθνής κρίση , η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα¨, ΕΕΤ, Αθήνα (2011)